

Raadsvergadering	
Volgnummer	154-2015
Onderwerp	Innovatieagenda kunst en cultuur
Programmanummer	8 Kunst en cultuur
Registratienummer	2015-43540
Collegevergadering	15-12-2015
Portefeuillehouder	Wethouder Damsma
Organisatieonderdeel	BO Economie en Cultuur
Behandelend ambtenaar	PSL Lambrechts Telefoonnummer: 043-350 5437 paul.lambrechts@maastricht.nl
Bijlagen	B1 Raadsbesluit B2 Voorstellen innovatieagenda kunst en cultuur: Ruimte voor experiment' B3 Startnotitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' B4 Stadsgesprekken Maastricht B5 Cultuurdialogen Maastricht B6 Verslagen bijeenkomsten raads werkgroep Cultuur, bijeenkomst innovatie cultuur dd. 16 september jl. en stad- en informatieronde dd. 22 september jl.

AAN DE GEMEENTERAAD

Samenvatting

Dit Collegevoorstel bundelt een aantal met de cultuurspelers ontwikkelde en breed gedragen acties om het culturele klimaat in Maastricht een eenmalige innovatie-impuls te geven in 2016 en 2017. Hiermee kan de nieuwe ontstane culturele dynamiek in de stad duurzaam verankerd worden. Door het bieden van extra (mentale, fysieke en financiële) ruimte voor experiment krijgt dat proces nu een beslissende impuls.

Deze *Innovatieagenda kunst en cultuur: ruimte voor experiment* is het resultaat van een intensieve en open consultatie van het culturele en creatieve veld: er hebben cultuurdialogen, stadsgesprekken en raads werkgroep-sessies plaatsgevonden. Het uitvoeren van de agenda dient twee doelen: het op korte termijn versterken van de relevantie van kunst en cultuur in de Maastrichtse samenleving enerzijds, en het duurzaam profileren en positioneren van Maastricht als sterk en niet inwisselbaar cultureel brandpunt in en voor Nederland anderzijds. Voor deze ambitie is een eenmalige financiële impuls van € 1 miljoen gereserveerd. Deze innovatieagenda geeft aan hoe het geld verdeeld gaat worden.

Beslispunten

De Raad wordt gevraagd:

1. In te stemmen met de “Innovatieagenda kunst en cultuur” (Bijlage 2) en met de prioritaire acties die ontwikkeld zijn in samenspraak met alle betrokken spelers op het vlak van kunst, cultuur en creativiteit in Maastricht;
2. In te stemmen met het voorstel van verdeling van het budget van € 1 miljoen.

1. Aanleiding, bevoegdheden en context.

Aanleiding

Aanleiding voor deze voorstellen is de ambitie om het gemeentelijk cultuurbeleid voor de komende jaren te actualiseren. En daarmee ook onze eigen werkwijze fundamenteel bij te sturen. Niet meer louter ‘*het verdelen van de koek, maar het in gang zetten van nieuwe processen en attitudes*’. Met de innovatie-impuls willen we (nog) meer betekenis geven aan kunst en cultuur in de nabije, relevante omgeving. Dit gaat gepaard met een andere rolverdeling. Er groeit in Maastricht sinds ca. 2008 (zie ook de publicatie “*Cultuur is van de hele stad*”, over de kansen in cultuurparticipatie) een nieuwe, evenwichtiger rolverdeling tussen gemeente (overheid), makers, markt en samenleving (of ‘publiek’). Die roept interessante vragen op: Welke nieuwe verbindingen worden cruciaal om de impact van kunst en cultuur ook te verzekeren in de toekomst? Hoe brengen we het publiek beter in stelling als coproducent? Welke oude praktijken moeten écht op de schop? En hoe kunnen we de eerste stappen in die nieuwe rolverdeling straks ook belonen via een impuls uit het innovatiebudget?

Het vertrekpunt voor het ontwikkelen van het nieuwe gemeentelijk cultuurbeleid was de startnotitie '*Cultuur, een rol van betekenis*' (april 2015). Geen 'af' document, maar een uitnodiging om samen met de Gemeente Maastricht het gesprek aan te gaan over het klimaat voor kunst, cultuur en creativiteit in de stad, over de participatie aan cultuur, en meer in het algemeen over de huidige en gewenste waarde(n) en de impact van kunst en cultuur op de samenleving en bij uitbreiding ook op de stedelijke economie.

Bevoegdheden

Het raadsvoorstel innovatieagenda kunst en cultuur wordt voorgelegd aan de raad omdat de raad kaderstellend is.

Context

Deze zoektocht is gestart na de race om de titel Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa, gevolgd door structurele bezuinigingen op het gemeentelijk cultuurbudget. Dit alles tegen de achtergrond van een fel debat over de positie en (een gebrek aan) relevantie van de kunsten. Daarbij werd niet zozeer de klassieke 'canon' in vraag gesteld ten voordele van andere of nieuwere cultuurvormen (bijv. nieuwe vormen zoals e-culture), maar kreeg fundamentele twijfel over het maatschappelijk belang van kunst, cultuur en erfgoed vaak de overhand op de verkenning van kansen die het opgebouwde culturele kapitaal voor stad en land biedt. Hoewel dit debat ook impact heeft gehad op Maastricht groeide ondertussen in de stad een nieuwe praktijk, gevoed door nieuwe initiatieven van onderop (jongeren, internationale studenten), van TOUT Maastricht, de opleidingen (I –Arts, etc.), de verenigingen en van de vele cultuurmakers zelf, die "uit de zalen" braken en de stad steeds vaker opzochten als de natuurlijke habitat voor de eigen creaties.

Ook het landelijke debat heeft ondertussen plaatsgemaakt voor een boeiende inhoudelijke reflectie bij de cultuurmakers, het Ministerie van OCW, de Raad voor Cultuur en vele denktanks in andere cultuursteden over de vraag welke rol van betekenis cultuur kan spelen in onze stedelijke omgeving en ontwikkeling. Die reflectie zal in 2016 ook zijn weerslag hebben op de inrichting van het culturele bestel in Nederland (Cultuurplan 2017-2020 en daarna), bestel waarin Maastricht één van de 9 culturele brandpunten wenst te blijven. Daarom is het noodzakelijk om tijdig de kansen voor cultuur in Maastricht te vertalen in concrete

acties die zowel voor de status van Maastricht in het culturele bestel, als voor de dynamiek binnen Maastricht de bakens kunnen verzetten.

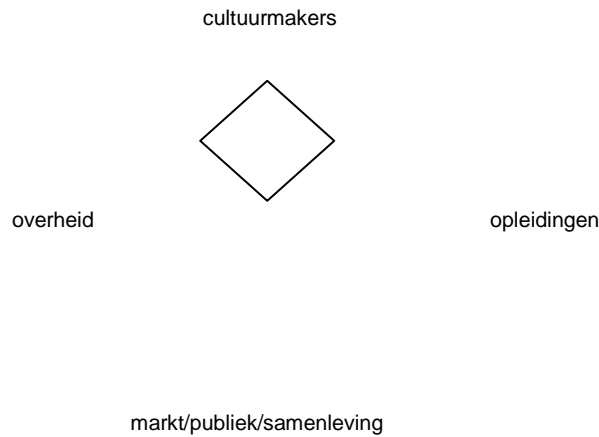
Die vertaling is begonnen met een intensief dialoogproces vanaf juli 2015: geen beleid vanachter de tekentafel, maar een diepgaand gesprek met de stad, de makers, het publiek (van jong tot ouder), de verenigingen of de culturele en creatieve ondernemers die de stad kleuren. Dat proces heeft een schat aan kennis en boeiende voorstellen opgeleverd. Alsook de vaststelling dat alle bouwstenen (het rijke culturele kapitaal van de stad en haar inwoners) reeds op de tafel liggen maar dat de “architectuur” nog ontbreekt. Alleen door het samen bouwen aan experimenten kan ook een nieuwe culturele praktijk groeien die zich straks *structureel* weet aan te passen aan de snel veranderende stad.

2. Gewenste situatie.

Doel van het Raadsvoorstel en van de voorgestelde acties in de innovatieagenda kunst en cultuur is enerzijds het borgen en vergroten van de relevantie van kunst, cultuur en creativiteit voor de samenleving, en anderzijds het versterken van de culturele positionering en profilering van Maastricht als één van de 9 culturele brandpunten van Nederland. Beide ambities zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Hierin ligt dan ook de *kern* van de innovatie: de stap van statisch landschap naar dynamisch speelveld, dat de polsslag van de tijd weet te vertalen in relevante en gewaardeerde cultuuruitingen en – producten, maar ook in het bieden van confrontatie met en openheid voor een steeds meer diverse samenleving. Door het bieden van ruimte voor experiment in de jaren 2016 en 2017 moeten nieuwe praktijken ontstaan die de impact van kunst en cultuur versterken en de uniciteit van Maastricht als vruchtbare culturele biotoop bevestigen.

De vanzelfsprekende positie en impact van kunst en cultuur in de samenleving was de voorbije decennia sterk aan erosie onderhevig. De startnotitie schetste reeds de huidige urgentie van het vraagstuk. In de gesprekken (zie participatie) werd die urgentie bevestigd: er zitten diepe breuklijnen in de relatie tussen makers en publiek, maar ook tussen overheden en de cultuursector:

Verwachtingen lopen sterker dan voorheen uiteen, men spreekt niet meer de zelfde taal. Eigenaarschap (of het ontbreken ervan) is het meest geciteerde begrip: een innovatie kan maar slagen als de noodzaak om anders te handelen ook breed gevoeld en gedragen wordt. De deelnemers aan de gesprekken en dialogen geven allen aan te willen investeren in nieuwe verhoudingen die productief zijn, zowel voor de kwaliteit en zeggingskracht van kunst en cultuur zelf, als voor de impact op mens en samenleving en op de positie van de stad in zijn directe omgeving.

Die omgeving is bovendien al lang niet meer tot de stadsmuren beperkt: de ambitie van Culturele Hoofdstad om via cultuur de bevolking in de gehele Euregio te verbinden en het mentale perspectief op te rekken wordt nog steeds gedragen én waargemaakt door vele kleine initiatieven in het culturele veld. De Gemeente Maastricht wil meer regie gaan voeren hierop.

Het kweken van eigenaarschap en het oefenen met nieuwe rolverdelingen moet voor 'cultuur makend Maastricht' centraal komen te staan in de innovatieagenda: hoe en waarom stuur je als overheid, bijvoorbeeld via structurele of projectsubsidies, of via keuzes voor deze of gene evenementen in je stad? Hoe betrek je als maker van bij het begin de burger of toeschouwer bij het maakproces, waardoor die deelgenoot en eigenaar kan worden? Waar intervenueer je in de stad en welke instrumenten en instellingen zet je daarvoor in? Wanneer laat je los, in plaats van in de controlereflex te schieten? De voorstellen maken experimenten op het vlak van die nieuwe rolverdeling mogelijk. De rol van de gemeente als betrouwbare partner is niet vrijblijvend, vergt continuïteit. De 'machinekamer' moet werken. En vraagt

dus regie. Die kan enkel succesvol zijn als anderzijds structureel vrijheid en ‘zelfregie’ gegund worden aan de aanjagers van het productie- én participatieproces. Alleen zo kan Maastricht van een spanningsveld transformeren naar een spannende *playground* voor nieuwe ontwikkelingen.

Het overlegproces met het veld is afgerond op 13 en 16 november jl. met het bespreken en bepalen van de prioriteiten per thema. Deze bijeenkomsten hadden eveneens een open karakter en waren openbaar toegankelijk. Op basis van deze bespreking is het definitieve voorstel geschreven (zie bijlage 2 van het Raadsvoorstel).

We hebben de input van het creatieve en culturele veld van Maastricht vertaald in een regiefunctie en in vier acties:

1. **Proeftuinen:** op basis van de prioriteiten worden tussen makers (amateur en professional), overheden en maatschappelijke partijen allianties gesmeed om concrete vraagstukken te onderzoeken of aan te pakken. Voorbeelden van concrete vraagstukken zijn: het ontwikkelen van een integraal broedplaatsenbeleid, het inrichten van een slagvaardig loket voor jongereninitiatieven, het thematisch programmeren van alle erfgoedpartijen in de stad en het schrijven van een duurzaam toekomstscenario voor de amateurkunsten. Een combinatie van stakeholders pakt een vraagstuk op. Onze eigen instellingen en uitvoeringsorganisaties zijn onderdeel van deze combinatie stakeholders. Onze eigen culturele instellingen en uitvoeringsorganisaties nemen een regisserende rol in bij het oplossen van een voorliggend vraagstuk.
2. **Tenderregeling:** een laagdrempelig premiestelsel voor collectieve initiatieven die de verbinding leggen tussen kunst, cultuurparticipatie, erfgoed en het creatief potentieel van de stad, regio en Euregio of hieraan een gerichte bijdrage kunnen leveren. Deze tenderregeling is in de eerste plaats een uitnodiging aan combinaties van stakeholders om samen nieuwe cultuurpraktijken op basis van de vraag en de potentie vanuit het publiek en samenleving te bedenken. In deze prille R&D fase kunnen die cultuurpraktijken getest worden en vervolgens, indien succesvol, na de innovatiefase ingebed worden in de reguliere werking en programmering.
3. **Stimulans zichtbaarheid en impact:** het versterken van de impact van cultuur en creativiteit en het “munten” ervan voor de economische ontwikkeling van de stad vraagt om gerichte campagnes (*branding*) en ruimte voor uitingen van cultuur in de stad. Voorbeelden hiervan de

opstart en uitbouw van een “cultuurwinkel Maastricht”, modernisering van programma- en publieksstrategieën, maar ook prijzen voor creatieve ontwerpen (wedstrijd).

4. **Cultuurscan: het meten en wegen** van de impact van alle acties en impulsen en de vergelijking met andere steden vraagt om een nieuw meetinstrument, dat professioneel en in samenwerking met de kennisinstellingen uitgebouwd kan worden. Er zijn in dit kader binnen verschillende deelgebieden al inspanningen geleverd. Denk aan het onderzoek naar de effecten van de nieuwe publieksstrategie van het orkest Philharmonie Zuid-Nederland in samenwerking met de UM, het made to measure project rondom effecten van het beleid creatieve industrie of de meting van de effecten van onze cultuureducatieprogramma's). Het is nu zaak om deze gegevens in samenhang te interpreteren waardoor er gericht gemeten kan worden in welk stadium de culturele en creatieve carrières het meest effectief zijn.

Om slimme koppelingen tussen het aanwezige culturele kapitaal te realiseren is regie noodzakelijk. De beoogd regisseur zal met bewezen ervaring in de praktijk en met voeling voor beleidsontwikkeling die verbindingen gaan leggen, rapporteren aan College en Raad en het rendement van het innovatieproces vergroten door het te vertalen in beleidsadvies en de opgedane kennis ook buiten Maastricht uit te dragen. Daarom worden binnen de innovatieagenda ook middelen voor deze functie gereserveerd.

Op basis van de opgedane ervaringen in 2016 en 2017 zal het cultuurbeleid vanaf 2018 op een meer duurzame, gedragen wijze gestalte kunnen krijgen in Maastricht en voor/door de Maastrichtenaar. Op die wijze wordt de ambitie uit de Stadsvisie (“*Maastricht, complete cultuurstad*”) waargemaakt.

3. Argumenten.

De belangrijkste conclusie van de dialogen, stadsgesprekken en de raads werkgroep en daarmee ook het belangrijkste argument voor de innovatieagenda kunst en cultuur is helder: de voorgestelde impulsen langs de weg van grotere relevantie, andere rolverdeling en meer ruimte voor experiment, kunnen alleen zin hebben en resultaat boeken als die urgentie ook breed gedeeld wordt. Het scheppen van ruimte voor verbeelding, voor het herkennen, erkennen én accepteren van 'de ander' wordt vandaag de dag belangrijker dan ooit.

Hiermee raakt de innovatieagenda aan de kern van de positie van kunst en cultuur in onze samenleving: de aandacht voor culturele rechten, erfgoed, diversiteit, creativiteit, cultuureducatie en sociale inclusie vraagt om een ambitieus en coherent discours dat het cultuurklimaat van de stad voor langere tijd bepaalt. Maar er is ook een snelle impuls nodig voor cultuur in relatie tot de economie, de stadsontwikkeling of de publieke ruimte, alsook de natuurlijke verbinding tussen cultuur en kennis en de wijze waarop wij het culturele veld sturen en besturen (*governance*). In de oogst gaan we dieper in op de specifiek *Maastrichtse* vertaling van deze urgenties.

4. Alternatieven.

Niet van toepassing: uitvoering coalitieakkoord

5. Financiën.

Voor het uitvoeren van de innovatieagenda kunst en cultuur is eenmalig een budget van € 1 miljoen beschikbaar (Bestuursakkoord 2014-2018). Het realiseren van alle doelen van de ambitieuze innovatieagenda zal niet louter met deze financiële impuls van € 1 miljoen tot stand kunnen komen, maar de impuls kan wel een aantal van de beoogde transformaties versneld in gang zetten. De nieuwe, aangescherpte rolverdeling zal ook leiden tot actualisering van de wijze waarop het gemeentelijk cultuurbeleid vanaf 2017 ontwikkeld en uitgevoerd wordt. Structurele bezuinigingen elders binnen het cultuurbudget of in de subsidies aan instellingen of initiatieven zijn overigens niet aan de orde.

Het creëren van ruimte voor experiment vraagt om intense samenwerking met stadsontwikkeling, economie en sociale zaken en vergt bijgevolg interne regie. De proeftuinen en de tenderregeling bieden in

2016 en 2017 echter alle ruimte om die gewenste synergie te bereiken en te oefenen met de nieuwe werkwijze. Anderzijds is het innovatiepotentieel uit de voorbije cultuurdialogen voldoende groot om het ook via een externe tenderregeling snelle transformaties uit te lokken op die terreinen die door de spelers in het veld als prioritair zijn aangeduid.

Daarom wordt voorgesteld om de helft van het beschikbare budget via proeftuinen enerzijds (€ 250.000) en via een tenderregeling (€ 250.000) over 2016 en 2017 anderzijds in te zetten om de met het veld vastgestelde prioriteiten waar te maken. Door verbindingen tussen sectoren en tussen kunst, cultuur en samenleving kan een zo groot mogelijk eigenaarschap ontstaan.

De versterkte rol van de eigen (uitvoerende) gemeentelijke culturele instellingen moet taakstellend binnen de beschikbare budgetten gerealiseerd worden: eerder dan de vraag te stellen *‘Wat gaan de eigen instellingen extra doen?’* wordt de vraag: *‘Hoe realiseren die instellingen met de beschikbare mensen en middelen de gewenste innovatie-impuls in 2016 en 2017? En hoe zorgen deze instellingen ervoor dat die nieuwe werkwijze na 2017 ook structureel wordt?’*

Daarnaast is eenmalig ook budget nodig voor het initiëren van een aantal acties ter vergroting van de impact en de zichtbaarheid, en voor integraal onderzoek naar de effecten van de acties (meten en wegen).

En tenslotte vraagt het hele proces om slimme regie en overzicht. Daarom wordt 10 % van het budget gereserveerd voor een centrale regisseur van het innovatieproces. De regisseur coördineert de uitvoering van de proeftuinen, bewaakt de evenwichtige uitwerking van de tenderregeling en is verantwoordelijk voor de financiële aspecten van de innovatie-impuls. Hij/zij verbindt beleid, gemeentelijke uitvoerende instellingen en de initiatieven en ondernemingen met elkaar, en coördineert de interne en externe communicatie van het innovatieproces.

Schematisch overzicht van de voorgestelde verdeling van de impuls:

Instrumenten	impuls
Proeftuinen voor ontwikkelen nieuwe strategieën/nieuw beleid (integraal of per sector)	€ 250.000
Tenderregeling innovatie kunst en cultuur	€ 250.000
Impuls impact en zichtbaarheid (publieksbereik, netwerken, PR)	€ 250.000
Cultuurscan Maastricht	€ 150.000
Regisseur innovatieagenda 2016 en 2017 (max. 1/2/ FTE)	€ 100.000
Totaal	€ 1.000.000

6. Vervolg.

Nadat de Raad ingestemd heeft met de voorgestelde impulsen en de verdeling/oormerking van de budgetten per actieveld, zal het College van B&W een centrale regisseur aanstellen en in maart 2016 een 'Tenderregeling innovatieagenda cultuur' publiceren, gebaseerd op de 'Algemene Subsidieverordening Gemeente Maastricht'.

Vanaf het voorjaar 2016 worden de verschillende acties uitgevoerd en gemonitord op het beoogde effect. Om tijdig te kunnen sturen op onze collectieve stedelijke positie en propositie voor het Cultuurplan 2017-2020 wordt gestreefd naar het afronden van de meeste proeftuinen vóór het einde van 2016. De tenderregeling loopt door tot eind 2017. Dan worden ook alle resultaten verzameld en wederom gerapporteerd aan het College van B&W en Gemeenteraad. Vanaf 2018 kan de opgedane ervaring met nieuwe methodieken *structureel* ingebouwd worden in het geactualiseerd cultuurbeleid van de Gemeente Maastricht.

7. Participatie

We hebben het voorbije half jaar een zeer open proces doorlopen. Een proces dat van start is gegaan met de startnotitie van 'Cultuur, een rol van Betekenis' en wat nog tot eind 2017 voortduurt. In dit proces heeft de hele stad, in verschillende vormen, een bijdrage kunnen leveren.

We hebben gekozen voor de vorm van ‘stadsgesprekken’, ‘cultuurdialogen’ en een actieve Raadswerkgroep Cultuur.

Stadsgesprekken

In opdracht van de gemeente Maastricht hebben Tout Maastricht en Jan van Eyck Mirrors 15 stadswandelingen in 4 stadsdelen (Wyck, Heer, Malberg, Daalhof en Wittevrouwenveld) georganiseerd in periode 24 juni t/m 8 juli 2015. De vraag die centraal stond tijdens de stadswandeling luidde “In welke (cultuur-)stad willen wij wonen? Tijdens de wandeling werd het gesprek tussen inwoners en met culturele spelers gevoerd. Tijdens dit gesprek mocht alles gezegd worden. De gids stuurde hierop en bracht veel creativiteit in alsook een aantal sleutelfiguren in de wijk die gericht werden uitgenodigd voor de wandeling. Aanvullend hebben Tout Maastricht en Jan van Eyck Mirrors een terugkomdag georganiseerd op 11 juli 2015 om de koers verder uit te zetten met een aantal deelnemers van de stadsgesprekken. Tijdens deze dag gingen deelnemers aan de slag met testsituaties vanuit een specifieke rollen methodiek. De grote hoeveelheid input die deelnemers hebben gegeven is verwerkt in het verslag ‘stadsgesprekken Maastricht’ (zie Bijlagen).

Cultuurdialogen

Onder leiding van wethouder Damsma zijn twee rondes van cultuurdialogen georganiseerd met het culturele veld rondom vijf thema’s in de periode juni 2015 en november 2015. De thema’s betreffen:

- cultuurproductie en talentontwikkeling
- jongerencultuur en *crowdsourced* projecten
- creatieve industrie
- erfgoed en identiteit
- cultuurparticipatie en jongerencultuur

Voor deze bijeenkomsten waren professionals binnen de cultuursector op de diverse thema’s uitgenodigd. Naar schatting hebben ca. 250 vertegenwoordigers uit het veld deelgenomen.

Halverwege het proces hebben we een op 16 september jl. druk bezochte plenaire bijeenkomst georganiseerd met het hele culturele veld waarop inspirerende Maastrichtse *best practices* van innovatie gepresenteerd werden. Verder is een stads- en informatieronde ‘innovatie cultuur’ met de gemeenteraad

georganiseerd over het wegen van de impact van cultuur. Parallel met dit externe proces is interne afstemming opgestart op bestuurlijk en ambtelijk vlak, gezien de vele raakvlakken met andere beleidsdomeinen die voortvloeien uit de voorgestelde acties. Deze afstemming zal nog verder geïntensiveerd worden in de uitvoeringsfase.

Het overlegproces met het veld is afgerond op 13 en 16 november jl. met het bespreken en bepalen van de prioriteiten per thema. Deze bijeenkomsten hadden eveneens een open karakter en waren openbaar toegankelijk. Op basis van deze bespreking is het definitieve voorstel geschreven (zie bijlage 2 van het Raadsvoorstel). Tot slot hebben we van februari tot heden een boeiende dialoog gevoerd met de raads werkgroep Cultuur over de verscheidende thema's binnen de innovatieagenda alsook de procesgang. De verslagen van alle bijeenkomsten vindt u in de Bijlagen.

Burgemeester en Wethouders van Maastricht,
De Secretaris, De Burgemeester,
P.J. Buijtels. J.M. Penn-te Strake.

Raadsvoorstel

Bijlage 1.

DE RAAD DER GEMEENTE MAASTRICHT,

gezien het voorstel van Burgemeester en Wethouders d.d. 15 december 2015, organisatieonderdeel BO Economie en Cultuur, no. 2015-43540;

gelet op De Gemeente Maastricht bepaalt zelf haar cultuurbeleid.

BESLUIT:

1. In te stemmen met de “Innovatieagenda kunst en cultuur” (Bijlage 1) en met de prioritaire acties die ontwikkeld zijn in samenspraak met alle betrokken spelers op het vlak van kunst, cultuur en creativiteit in Maastricht;
2. In te stemmen met het voorstel van verdeling van het budget van € 1 miljoen.

Aldus besloten door de raad der gemeente Maastricht in zijn openbare vergadering van
de griffier, de voorzitter,

B 2. Voorstellen Innovatieagenda kunst en cultuur: ruimte voor experiment.

1. Inleiding

Voor u ligt de set van voorstellen voor de innovatieagenda cultuur van de Gemeente Maastricht. In het bestuursakkoord 2014-2018 is eenmalig € 1 miljoen gereserveerd voor een impuls op het vlak van kunst en cultuur.

1.1. Aanleiding

Aanleiding voor deze voorstellen is de ambitie om het gemeentelijk cultuurbeleid voor de komende jaren te actualiseren. En daarmee ook onze eigen werkwijze fundamenteel bij te sturen. Niet meer louter *'het verdelen van de koek, maar het in gang zetten van nieuwe processen en attitudes'*. We zijn op zoek naar duurzame culturele ontwikkelkracht in de stad, waarbij de verbeelding, aanwezig in het DNA van de stad, ten volle wordt benut. En waarbij de rol en betekenis van kunst, cultuur en creativiteit in en voor Maastricht herijkt wordt. Vertrekpunt was de startnotitie *'Cultuur, een rol van betekenis'* (april 2015). Geen 'af' document, maar een uitnodiging om samen met de Gemeente Maastricht het gesprek aan te gaan over het klimaat voor kunst, cultuur en creativiteit in de stad, over de participatie aan cultuur, en meer in het algemeen over de huidige en gewenste waarde(n) en de impact van kunst en cultuur op de samenleving en bij uitbreiding ook op de stedelijke economie.

1.2. Context

Deze zoektocht is gestart na de race om de titel Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa, gevolgd door structurele bezuinigingen op het gemeentelijk cultuurbudget. Dit alles tegen de achtergrond van een fel debat over de positie en (een gebrek aan) relevantie van de kunsten. Daarbij werd niet zozeer de klassieke 'canon' in vraag gesteld ten voordele van andere of nieuwere cultuurvormen (bijv. nieuwe vormen zoals e-culture), maar kreeg fundamentele twijfel over het maatschappelijk belang van kunst, cultuur en erfgoed vaak de overhand op de verkenning van kansen die het opgebouwde culturele kapitaal voor stad en land biedt. Het debat heeft ondertussen plaatsgemaakt voor een inhoudelijke reflectie bij de cultuurmakers, het Ministerie van OCW, de Raad voor Cultuur en vele denktanks in andere cultuursteden over de vraag welke rol van betekenis cultuur kan spelen in onze stedelijke omgeving en ontwikkeling. Die reflectie zal in 2016 ook zijn weerslag hebben op de inrichting van het culturele bestel in Nederland (Cultuurplan 2017-2020 en daarna), bestel waarin Maastricht één van de 9 culturele brandpunten is en wenst te blijven. Daarom is het noodzakelijk om tijdig de dialoog over de toekomst van cultuur in Maastricht te vertalen in concrete voorstellen!

1.3. Vorm en status van de voorstellen

Het is met de inzet van vele vrijwilligers en professionals, waaronder de kunstvakopleidingen, de Jan van Eyck en de eigen gemeentelijke cultuurinstellingen gelukt om met een brede groep bestaande uit professionals, burgers, raadsleden en *stakeholders* te reflecteren op de startnotitie. De vraag die centraal stond bij de dialogen, stadsgesprekken en raads werkgroep is: *Hoe kunnen we kunst en cultuur relevanter maken voor een grotere groep in de samenleving alsook meer betekenis geven in de nabije omgeving? En welke rolverdeling tussen overheid, opleidingen, cultuurmakers en samenleving past daarbij?*

Daarbij is vooruitgekeken naar de inzet en de prioriteiten voor de periode 2017-2020 (de nieuwe cultuurplanperiode in Nederland) en is gezocht naar concrete acties die de relevantie van kunst en cultuur moeten versterken. Er is rond vijf dialogotafels (met deelname van ca. 250 stakeholders) gepraat: cultuurproductie, creatieve industrie, amateurkunsten, jongerencultuur/*crowdsourced* initiatieven en erfgoed en identiteit. Er zijn inspirerende 'stadsgesprekken' gevoerd over rollen en een

nieuwe *'modus operandi'* onder impuls van Van Eyck Mirrors en TOUT Maastricht. Binnen de gemeenteraad is een zeer actieve werkgroep cultuur opgericht die expertmeetings organiseerde over het belang van meten en wegen in cultuur, over het broedplaatsenbeleid en over de kracht van de amateurkunsten in de stad. Ook de provincie Limburg heeft parallel aan ons proces het veld bevraagd op thema's als talentontwikkeling, internationalisering en ondernemerschap.

Op basis van deze rijke uitwisseling van ideeën en perspectieven is de set van voorstellen (zie punt 4) tot stand gekomen. Deze voorstellen werden in november 2015 getoetst bij de deelnemers aan de dialoogsessies, de stadsgesprekken en de raads werkgroep. Doel van de toets was breed draagvlak kweken, naast het vinden van de juiste uitvoeringstechnieken, maar bovenal ook het ontlocken van *eigenaarschap* en gedeelde verantwoordelijkheid bij de uitvoering ervan. De opgehaalde inzichten en door de tafels aangereikte prioriteiten zijn verwerkt tot een raadsvoorstel van het College van B&W aan de Gemeenteraad van Maastricht. Die neemt in februari 2016 hierover een richtinggevend besluit. Daarna wordt de uitvoering van de innovatieagenda ter hand genomen in de jaren 2016 en 2017.

1.4. Eenmalige impuls versus structureel beleid

De financiële impuls voor de set van voorstellen en de maatregelen die hieruit voortvloeien is eenmalig. Dat betekent dat de inzet van de middelen en de menskracht op de beoogde transformatie *eindig* is. Daarom zal slim geïnvesteerd moeten worden, niet zozeer in nog méér projecten, maar in initiatieven die zich na 2017 kunnen ontwikkelen tot collectieve verbanden die de gewenste impact van kunst en cultuur voor Maastricht en omgeving tot stand brengen en het opgebouwde culturele kapitaal veilig stellen.

Hieruit volgt ook dat zowel het innoverend vermogen van het gemeentelijk beleid, als de innovatiekracht binnen de culturele initiatieven, opleidingen en maatschappelijke partners na 2017 een *structureel* karakter zullen moeten krijgen. Daar ligt waarschijnlijk de grootste uitdaging. De Gemeente Maastricht nodigt iedereen uit om met die bril naar de samenvatting van de oogst van het voorbije proces te kijken en de voorstellen te wegen. En de eigen rol, het engagement en eigenaarschap scherp te definiëren bij het waarmaken van de uitvoering.

2. Oogst

De belangrijkste conclusie van de dialogen, stadsgesprekken en de raads werkgroep is helder: het inzetten van de weg naar grotere relevantie, een andere rolverdeling en meer ruimte voor experiment, kan alleen zin hebben en resultaat boeken als die urgentie ook breed gedeeld wordt. Eigenaarschap (of het ontbreken ervan) is het meest geciteerde begrip aan de dialoogtafels: een innovatie kan maar slagen als de noodzaak om anders te handelen ook breed gevoeld en gedragen wordt. Het scheppen van ruimte voor verbeelding, voor het herkennen, erkennen én accepteren van 'de ander' wordt daarbij belangrijker dan ooit.

Hiermee raakt de innovatieagenda aan de kern van de positie van kunst en cultuur in onze samenleving: de aandacht voor culturele rechten, erfgoed, diversiteit, creativiteit, cultuureducatie en sociale inclusie vraagt om een gunstig cultuurklimaat dat o.m. de beleidskeuzes voor langere tijd bepaalt. Maar er is ook een snelle impuls nodig voor cultuur in relatie tot de economie (want veel cultuuruitingen komen zonder overheidssteun tot stand!), de stadsontwikkeling of de publieke ruimte, alsook de natuurlijke verbinding tussen cultuur en kennis en de wijze waarop wij het culturele veld sturen en besturen (*governance*). In de oogst gaan we dieper in op de specifiek *Maastrichtse* vertaling van deze urgenties.

2.1. De relatie tussen makers, overheid en samenleving is fundamenteel veranderd

De vanzelfsprekende positie en impact van kunst en cultuur in de samenleving is de voorbije decennia aan sterke erosie onderhevig geweest. De startnotitie schetste reeds de huidige urgentie van het vraagstuk. In de gesprekken werd die urgentie bevestigd: er zitten diepe breuklijnen in de relatie tussen makers en publiek, maar ook tussen overheden en de cultuursector: verwachtingen over en weer lopen sterker dan voorheen uiteen, men spreekt niet meer de zelfde taal. Eigenaarschap (of het ontbreken ervan) is het meest geciteerde begrip. De deelnemers aan de gesprekken en dialogen geven allen aan te willen investeren in nieuwe verhoudingen die weer productief zijn, zowel voor de kwaliteit en zeggingskracht van kunst en cultuur zelf, als voor de impact op mens en samenleving en op de positie van de stad in zijn directe omgeving.

2.2. Nieuwe rolopvattingen, andere rolverdelingen

Het kweken van eigenaarschap en het oefenen met nieuwe rolverdelingen moet centraal komen te staan in de innovatieagenda: hoe en waarom stuur je als overheid, bijvoorbeeld via structurele of projectsubsidies, of via keuzes voor deze of gene evenementen in je stad? Hoe betrek je als maker van bij het begin de burger of toeschouwer bij het maakproces, waardoor die deelgenoot en eigenaar kan worden? Waar intervenieer je in de stad en welke instrumenten en instellingen zet je daarvoor in? Wanneer laat je los, in plaats van in de controlereflex te schieten?

Maak experimenten op het vlak van die nieuwe rolverdeling mogelijk. Maar wijs elkaar ook op de noodzakelijke kerncompetenties binnen de driehoek makers, overheid en burger. De rol van de gemeente is niet vrijblijvend, vergt continuïteit. De 'machinekamer' moet werken. En vraagt dus regie. Die kan enkel succesvol zijn als anderzijds structureel vertrouwen en vrijheid en 'zelfregie' gegund worden aan de aanjagers van het productie- én participatieproces. Alleen zo kan Maastricht van een spanningsveld transformeren naar een spannende *playground* voor nieuwe ontwikkelingen.

2.3. Delen van kennis, toepassen van skills

Een derde belangrijke vaststelling: Maastricht is als middelgrote stad relatief goed bedeeld met een zeer rijke waaier aan cultuurproductie, creatief talent, cultureel erfgoed en expertise op het vlak van cultuurparticipatie. Mede omdat de stad gezegend is met hoogwaardig kunstvakonderwijs, onderzoeksinstituten en kennisinstellingen en een zeer hoge participatiegraad van de bevolking kent. Maar tegelijk wordt vastgesteld dat die elementen nog onvoldoende ingezet worden om de hier opgeleide makers en liefhebbers duurzaam kansen te bieden: het mogelijk maken van succesvolle en betekenisvolle culturele en creatieve carrières moet een collectieve verantwoordelijkheid worden. In het bijzonder de incubators (podiumkunsten, film en media, beeldende kunst, creatieve maakindustrie, participatie, etc.) moeten duurzaam verbonden worden met de 'dragende' instellingen in de culturele infrastructuur en met maatschappelijke opdrachtgevers.

De dialogen reikten veel aanknopingspunten aan: het beter delen van kennis, ervaring en *skills*, ook tussen de generaties, en met het publiek. Het collectief in plaats van individueel realiseren van toegevoegde waarde, door structurele samenwerking (convenanten) tussen opleidingen, gevestigde en nieuwe cultuurmakers en andere maatschappelijke of economische *stakeholders*. Het opzoeken van cross-overs tussen disciplines (bijvoorbeeld tussen erfgoed en de kunsten), coproducties en van samenwerking met Euregionale verwante initiatieven, of het structureel bieden van betaalbare en bereikbare ruimte voor broed- en werkplaatsen. Samengevat: geef het aanwezige culturele DNA ruimte en vertrouwen. Toon je waardering en vertaal die waardering ook in commitment.

2.4. Naar een nieuw en relevant profiel van de stad

Want een duurzaam commitment voor de creatieve krachten van je stad, en het inzetten van die kracht om je stad sterker, aantrekkelijker en leefbaarder te maken, leidt tot een duurzame stedelijke ontwikkeling. En die werkt 'inclusief', waardeert zowel de traditionele vormen als de onderzoekende of commerciële uitingen en verbindt ze waar mogelijk met elkaar. Maastricht en haar stedelijke omgeving (de as Maastricht-Heerlen) heeft een uniek creatief profiel, een uitzonderlijke internationale geografische positie en een groot historisch kapitaal dat de stad een eigen plek geeft binnen Nederland. Maar dit schept ook de (beleid-)verantwoordelijkheid om dit kapitaal te koesteren en te laten renderen door het in te zetten ten dienste van de stedeling.

En die is al lang niet meer lokaal. De stad internationaliseert in rap tempo en dat genereert veel nieuwe creativiteit van onderop. Stimulansen om voor die groepen een uitdagend speelveld te creëren vergen het lef en de moed om te investeren en indien nodig los te laten. Maar vraagt ook om het opnieuw aanknopen bij de ambities ten tijde van de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad: cultuur, creativiteit en identiteit zijn dé bindmiddelen van deze Euregio en verruimen zowel het persoonlijke blikveld als de collectieve sociale en economische slagkracht van de stad. De Europese "roeping" van Maastricht kan, 25 jaar na het Verdrag van Maastricht, via deze weg organisch gestalte krijgen.

Als Maastricht erin slaagt om het cultuurbeleid en de cultuursector in die innovatieve modus te krijgen, dan bouwt de stad ook profiel en aantrekkingskracht op voor de nieuwe generaties en bloeit een sterke, internationaal georiënteerde economische sector die banen en welvaart schept. En dan overstijgt de stad denkpostes als 'stedelijke specialisatie' in één bepaalde discipline, die verarming en stilstand van het lokale en Euregionale culturele ecosysteem zou betekenen.

2.5. Evalueren, meten en wegen

Mag kunstbeleid (weer) over kunst gaan? Die roep klonk aan veel tafels. Het meten, wegen en evalueren van zowel de cultuurproductie als van het beleid zijn een kunst op zich. Data en de wijze waarop ze verzameld en geïnterpreteerd worden zeggen veel over welke effecten we verwachten van kunst, cultuur en creativiteit. Zowel de intrinsieke waarde als de maatschappelijke en economische effecten van kunst en cultuur horen de volle aandacht van overheden en beleidsmakers te hebben, maar zijn niet inwisselbaar. Beoordelen van kwaliteit, zeggingskracht en authenticiteit enerzijds, en wegen van impact en relevantie anderzijds, vormen de twee zijden van dezelfde medaille.

Het ontbreekt echter vooralsnog aan een systematisch georganiseerd weeginstrument, een monitor of cultuurscan voor Maastricht en omgeving. Het methodisch verzamelen van die gegevens over de langere termijn biedt inzicht in tendensen en opent het perspectief op kansen. Daarom wordt voorgesteld om een dergelijk instrument in nauwe samenwerking met de cultuurmakers, kennisinstellingen en de kunstvakopleidingen te ontwikkelen en te verbinden met landelijke initiatieven op dat vlak, zodat ook vergelijking met andere brandpunten mogelijk wordt.

2.6. Cultuur als blikopener en bruggenbouwer

Kunst, cultuur en creativiteit zijn samen met ons rijke materiële en immateriële culturele erfgoed belangrijke bouwstenen onder onze moderne stedelijke samenleving. Ze maken duidelijk waar onze roots liggen, maar bieden ook vaak als eerste een blik op nieuwe vergezichten, technieken en ontwikkelingen, en verbinden generaties, buurten, bevolkingsgroepen en professionals. Die dubbele functie van blikopener (persoonlijke ontplooiing en kijk op de wereld) en bruggenbouwer (maatschappelijke impact) moet gekoesterd worden.

Daarom is aan meerdere tafels voorgesteld om vooral in te zetten op experimenten die het aanwezige potentieel beter weten aan te boren. Beursvloeren voor cultuur zodat *matchmaking* tot stand kan

komen, een stadsredactie met ‘volgers’ van het cultuurleven in de stad, een nieuwe *citybranding* gestoeld op onze creativiteit, het samen formuleren van toekomstscenario’s, eerder dan het beperken van je acties tot projectsubsidies. In het bijzonder op het vlak van de (radicale) cultuurparticipatie is er een grote expertise opgebouwd via TOUT Maastricht, Jan van Eyck en Code 043. Het moment is nu aangebroken om een aantal beloftevolle experimenten en ontwikkelingen een beslissende duw te geven en vol te houden. Premies voor maatschappelijk relevante initiatieven die cultuurmakers in stelling brengen, of voor goede samenwerking rond kunst op school (‘Toon je talent’), tot en met een nieuwe aanjagerrol voor onze eigen cultuurinstellingen: de komende twee jaar kunnen een boeiende leercurve vormen.

2.7. Ruimte voor experiment en talent

Dwars door alle gesprekken en dialogen heen domineerde ten slotte de roep om ruimte. Mentaal en fysiek, voor experiment en talent. Indien Maastricht en omgeving (vertrekkend vanuit as Heerlen-Maastricht) een echte werkplaats voor de Euregio wenst te blijven, dan zullen structureel ook voldoende en geschikte broed-, werk-, en presentatieplekken nodig zijn die onderzoek en experiment mogelijk maken en die talenten aanboren en ontwikkelkansen geven. En die de ontwikkelingen ook zichtbaar maken, binnen en buiten Maastricht.

De creatieve sector ontbeert voldoende betaalbare werkruimte en presentatieplatforms op maat van de verschillende stadia van ontwikkeling. In het bijzonder de eerste stappen in de carrière verdienen extra facilitering. De amateurkunsten pleiten voor het behoud van experimenteerruimte zoals Loods M, en vragen betere ondersteuning bij het bespelen van de stedelijke podia en het bereiken van publiek. De professionele kunsten en evenementen vragen een betere facilitering en zichtbaarheid in de stad, van werkplaats tot evenementenlocatie, van bewegwijzering tot naamvoering op de voorziening. En het kunstvakonderwijs wilt experimenteren met incubators, starterplekken en laagdrempelige *coworking spaces* waar alumni hun kennis kunnen doorgeven. Door de verankering van een kunstcampus hartje Maastricht gaan de creatieve professionals onze stad mee ‘vormgeven’.

2.8. Besluit

Er is sprake van een “momentum” in de stad: een groot aantal initiatieven, instellingen en spelers beseft dat het *collectief* waarmaken van de hoger beschreven culturele uitdagingen kans van slagen heeft. Op voorwaarde dat ambitie gekoppeld wordt aan een praktische, productieve en nieuwsgierige houding bij het uitvoeren ervan.

Hierin ligt dan ook de *kern* van de beoogde innovatie: de stap van statisch landschap naar dynamisch speelveld, dat de polsslagen van de tijd weet te vertalen in relevante en gewaardeerde cultuuruitingen en – producten, maar ook in het bieden van confrontatie met en openheid voor een steeds meer diverse samenleving.

Door het bieden van ruimte voor experiment in de jaren 2016 en 2017 moeten nieuwe praktijken ontstaan, die de impact van kunst en cultuur versterken en de uniciteit van Maastricht als vruchtbare culturele biotoop bevestigen. We zetten samen de stap naar een complete cultuurstad.

3. De innovatieagenda in detail.

3.1. Uitvoering: vier werkinstrumenten.

Om tot een effectieve innovatie-impuls te komen is het zo 'smart' (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistische en tijdsgebonden) mogelijk formuleren van de acties en de beoogde effecten noodzakelijk. De voorgestelde acties zijn met de doelgroep geformuleerd tijdens het dialoogproces en daarmee acceptabel voor de spelers op het terrein. De tijdsspanne waarin de acties plaats moeten vinden wordt in overeenstemming met het veld vastgelegd voor de jaren 2016 en 2017: eind 2017 moet de beoogde innovatie gerealiseerd zijn.

Om te zorgen voor haalbare en specifieke acties is in de dialoogrondes getoetst welke de beste instrumenten zijn om snel tot resultaat te komen. Hieruit zijn vier werkinstrumenten naar voor gekomen waarmee snel voortgang geboekt kan worden:

1. **Proeftuinen:** op basis van de prioriteiten worden tussen makers (amateur en professional), overheden en maatschappelijke partijen allianties gesmeed om concrete vraagstukken te onderzoeken of aan te pakken: van een integraal broedplaatsenbeleid tot en met het inrichten van een slagvaardig loket voor jongereninitiatieven.
2. **Tenderregeling:** een laagdrempelig premiestelsel voor collectieve initiatieven die de verbinding leggen tussen kunst, cultuurparticipatie, erfgoed en het creatief potentieel van de stad, regio en Euregio of hieraan een gerichte bijdrage aan kunnen leveren.
3. **Stimulans zichtbaarheid en impact:** het versterken van de impact van cultuur en creativiteit en het "munten" ervan voor de economische ontwikkeling van de stad vraagt om gerichte campagnes (*branding*) en ruimte voor uitingen van cultuur in de stad.
4. **Cultuurscan: het meten en wegen** van de impact van alle acties en impulsen en de vergelijking met andere steden vraagt om een nieuw meetinstrument, dat professioneel en in samenwerking met de kennisinstellingen uitgebouwd kan worden.

Om slimme koppelingen tussen het aanwezige culturele kapitaal te realiseren is regie noodzakelijk. De beoogd regisseur zal met bewezen ervaring in de praktijk en met voeling voor beleidsontwikkeling die verbindingen gaan leggen, rapporteren aan College en Raad en het rendement van het innovatieproces vergroten door het te vertalen in beleidsadvies en de opgedane kennis ook buiten Maastricht uit te dragen. Daarom worden binnen de innovatieagenda ook middelen voor deze functie gereserveerd.

Onder aansturing van de regisseur worden collectieve opdrachten/proeftuinen uitgewerkt, waarbij we de beleidsdomeinen, producenten en uitvoeringsorganisaties (zowel interne en externe opdrachtnemers) zo optimaal mogelijk positioneren.

Daarnaast wordt een laagdrempelige externe tenderregeling voorgesteld, met criteria die nauw aansluiten bij de ambities van de innovatieagenda. De experimenten moeten gedragen zijn door meerdere partijen en stakeholders, ze moeten bijdragen aan de transformatie

Nadat de Raad ingestemd heeft met de voorgestelde impulsen en de oormerking van de budgetten per actieveld, zal het College van B&W in maart 2016 een '*Tenderregeling innovatieagenda cultuur*' publiceren, gebaseerd op de 'Algemene Subsidieverordening Gemeente Maastricht'.

De meetbaarheid van de acties zal worden georganiseerd door het opstarten van een breed meet- en weeginstrument, de cultuurscan Maastricht. Voor de uitvoering en besteding van de middelen in de overige actievelden (zichtbaarheid en impact en cultuurscan) blijft de regie bij de Gemeente Maastricht (Beleid en Ontwikkeling).

3.2. Voorgestelde verdeling van de financiële impuls over de werkinstrumenten:

Het uitvoeren van de complete innovatieagenda kan niet louter met de beschikbare financiële impuls van € 1 miljoen tot stand komen, maar de impuls kan wel de beoogde transformaties in gang zetten. Zoals in de inleiding vermeld zal de nieuwe, aangescherpte rolverdeling ook leiden tot actualisering van de wijze waarop het gemeentelijk cultuurbeleid ontwikkeld en uitgevoerd wordt. Daarbij overstijgen vele voorstellen ook de portefeuille kunst en cultuur.

Het creëren van ruimte voor experiment vraagt om samenwerking met stadsontwikkeling, economie en het sociaal domein en vergt bijgevolg interne afstemming. De proeftuinen en de tenderregeling bieden in 2016 en 2017 alle ruimte om de gewenste synergie en regie te bereiken. Daarom wordt voorgesteld om de helft van het beschikbare budget (€ 0,5 mln) via proeftuinen enerzijds (€ 250.000) en via een tenderregeling (€ 250.000) over 2016 en 2017 anderzijds in te zetten om de met het veld vastgestelde prioriteiten waar te maken. Door verbindingen tussen sectoren en tussen kunst, cultuur en samenleving kan een zo groot mogelijk eigenaarschap ontstaan.

De versterkte rol van de eigen (uitvoerende) gemeentelijke culturele instellingen moet taakstellend binnen de beschikbare budgetten gerealiseerd worden: eerder dan de vraag te stellen 'wat gaan de eigen instellingen extra doen?' wordt de vraag: *'Hoe realiseren die instellingen met de beschikbare mensen en middelen de gewenste innovatie-impuls in 2016 en 2017? En hoe zorgen deze instellingen ervoor dat die nieuwe werkwijze na 2017 ook structureel verankerd wordt?'*

Daarnaast is eenmalig ook budget nodig voor het initiëren van een aantal acties ter vergroting van de impact en de zichtbaarheid, en voor integraal onderzoek naar de effecten van de acties (meten en wegen).

En tenslotte vraagt het hele proces om slimme regie en overzicht. Daarom wordt 10 % van het budget gereserveerd voor een centrale regisseur van het innovatieproces. De regisseur coördineert de uitvoering van de proeftuinen, bewaakt de evenwichtige uitwerking van de tenderregeling, is verantwoordelijk voor de financiële administratie van de innovatie-impuls. Hij/zij verbindt beleid, gemeentelijke uitvoerende instellingen en de initiatieven en ondernemingen met elkaar, en coördineert de communicatie van het innovatieproces.

Schematisch overzicht van de impuls:

Instrumenten	impuls
Proeftuinen voor ontwikkelen nieuwe strategieën/nieuw beleid (integraal of per sector)	€ 250.000
Tenderregeling innovatie	€ 250.000
Impuls impact en zichtbaarheid (publieksbereik, netwerken, PR)	€ 250.000
Cultuurscan Maastricht	€ 150.000
Regisseur innovatieagenda 2016 en 2017 (max. ½ FTE)	€ 100.000
Totaal	€ 1.000.000

3.3. De voorstellen per tafel.

Dialogo en voorstellen Cultuurproductie & Talentontwikkeling

Inleiding.

Maastricht bezit een zeer volwaardige culturele infrastructuur. Dat komt omdat sinds jaren het Rijk, uit hoofde van landelijke culturele spreiding, ervoor heeft gekozen om in deze stad een groot aantal grote(re) door het Rijk gesubsidieerde instellingen en een rijk pallet aan kunstvakonderwijs in de stad te huisvesten. Maastricht heeft het rijke cultuurlandschap in de stad sinds 2009 geordend volgens het principe van de culturele carrières en de ketens (van cultuureducatie, over kunstvakopleiding en talentontwikkeling tot professionele praktijk- zie *Maastricht, stad van culturele carrières*). Mede daarom hebben de laatste jaren veel nieuwe initiatieven en evenementen, van onderop ontstaan, een vaste positie verworven in de gemeentelijke basisinfrastructuur. Maastricht investeert fors in professionele werkomgevingen en podia voor deze initiatieven (Muziekgieterij, Lumière, incubator AINSI, verbouwing Theater aan het Vrijthof, etc.). En tot slot is in goed overleg met de Provincie Limburg een voor Nederland unieke praktijk van talentontwikkeling uitgebouwd (Via Zuid) die haar vruchten begint af te werpen en steeds meer culturele en maatschappelijke partijen weet te mobiliseren.

Uitdagingen:

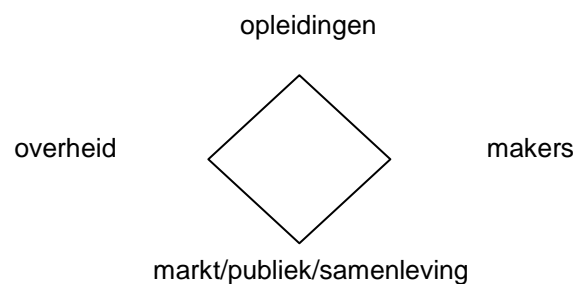
- In het kader van het komende Cultuurplan van het Rijk (2017-2020) is het denken over de cultuurspreiding over Nederland aan heroverweging toe. Er wordt nadrukkelijk erkend dat kunst en cultuurproductie een sterke stedelijke worteling hebben. Maastricht heeft daartoe zelf het begrip van de 'relevante omgeving' geïntroduceerd. De negen landelijke culturele brandpunten, inclusief hun 'omgeving' vormen nu de basis voor het hedendaags cultuurbeleid. Inmiddels heeft ook de Raad voor Cultuur zich uitgesproken ten gunste van het concept van de 'relevante omgeving' en spreekt in dit geval van 'stedelijke regio's' die zich profileren of specialiseren. Vanaf het Cultuurplan 2021- 2024 zal de stedelijke regio de échte drager zijn van het cultuurbeleid. Voor Maastricht betekent dat: tijdig uitbouwen van de verbindingen met Heerlen, en uitbouwen tot *Unique Selling Proposition* van inhoudelijke verwantschap (ontsloten tijdens de kandidaatstelling voor Culturele Hoofdstad) met de cultuurmakers van de Euregio Maas-Rijn. De verschillende lokale en regionale overheden binnen onze relevante omgeving zullen onderzoeken in hoeverre zij in gezamenlijkheid een propositie tot samenhangend cultuurbeleid kunnen ontwikkelen.
- De vergroting van de impact van de kunst- en cultuurproductie, zowel inhoudelijk, maatschappelijk als economisch, is de tweede belangrijke uitdaging. De in dialogen en stadsgesprekken vastgestelde kloof tussen makers, overheid en publiek vraagt om nieuwe antwoorden die investeren in de relatie tussen makers en publiek. De aandacht gaat daarbij o.m. naar het ambacht, het mengen van disciplines en het betrekken van het publiek vanaf de eerste fase van het maakproces. Omdat het geen tijd is van pasklare antwoorden, is het oefenen aan de orde van de dag. Dit vergt van de cultuurinstellingen en – initiatieven openheid en bereidheid tot experiment. De innovatieagenda zal ruimte bieden in 2016 en 2017 voor proeftuinen op dit vlak.

Input van het veld:

De kwetsbare relatie van kunst- en cultuurmakers met de samenleving is het belangrijkste probleem aan deze tafel dat getackeld moet worden: de positie op de politieke agenda van kunst en cultuur, en daarmee ook van de productie en de talentontwikkeling is zwak. Er is nood aan investeren in een

cultuur van vertrouwen in plaats van een afrekencultuur. Er staat geen gedeeld discours van makers en beleid en bij de kunstvakopleidingen verlamt de spanning tussen een sterk leercurriculum en een sterke binding met de omgeving de dynamiek voor stad en (Eu)regio.

De waardering van het vakmanschap en de toepassing ervan in de samenleving blijft achter. Ook de internationale dimensie is ronduit onderbenut, het ambitieniveau van zowel de cultuurproducenten als van de stad moet flink omhoog. Het versterken van de carrièrketens is noodzakelijk, maar vergt actieve aansluiting bij publiek en samenleving:

De productie-instellingen en opleidingen onderschrijven de noodzaak om zich zelf beter te organiseren binnen de verschillende carrièrketens (muziek, podiumkunsten, beeldende kunst). Binnen zo'n carrièrketen dienen zowel de opleidingen, de cultuurproducent als de overheid vertegenwoordigd te zijn (triple helix) én dient de verbinding met de samenleving gemaakt te worden (ruit). De sector ziet dit als een noodzakelijke voorwaarde om een onderscheidende 'productiestad' te kunnen blijven. Het KOM kan een rol spelen bij het versterken van de impact van de ketens. Het bestuur van het KOM biedt aan om op korte termijn een bijeenkomst te organiseren over dit thema en hier ervaringsdeskundigen voor uit te nodigen.

Tevens biedt de organisatie in carrièrketens kansen voor nieuwe culturele samenwerkingspraktijken in de relevante omgeving. Wel moet samenwerking plaatsvinden rondom een concrete vraag of een concreet gesteld doel, bijvoorbeeld op het vlak van de versterking van de cultuureducatie.

Het ontwikkelen van nieuwe culturele praktijken en daarbij het vergroten van onderlinge samenhang is van groot belang gelet op het voornemen van het Rijk om de stedelijke regio vanaf Cultuurplan 2021-2024 de nieuwe drager te laten zijn. De sector ziet in dat we hiermee moeten gaan oefenen zodat er tijdig een blauwdruk voor die notie rond de stedelijke relevante omgeving klaarligt.

Zichtbaarheid, relatie met en relevantie voor de samenleving, blijft een centraal punt van aandacht. Er is geen coherent beeld van buitenaf op onze stad op het gebied van cultuur(productie), in tegenstelling met andere steden, waardoor ook geen externe waardering ontstaat. Er zijn te weinig verbindingen tussen de verschillende disciplines (collectief gewicht is zwak) en we zijn bijgevolg onzichtbaar als 'cultuurstad'.

Het ontwikkelen van een instrument dat de impact van kunst en cultuur weegt, wordt tenslotte als kans gezien om te leren uit de acties en experiment. Kunst- en cultuurbeleid en -praktijk structureel wegen op kwaliteit en waardering is noodzakelijk, naast de weging van maatschappelijke of economische effecten.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:
 - Uitvoering van de bindende afspraken (convenanten) tussen opleiding en beroepspraktijk (productie en podia) op het vlak van cultuureducatie, het creatief inspelen op maatschappelijk actuele thema's en het aansluiten bij de stedelijke ontwikkeling.
 - Borgen professionele talentontwikkeling (de creatieve loopbanen in Maastricht) via langjarige verbinding van de opleidingen en de cultuurproductiecentra aan de stedelijke en (Eu)regionale incubators (film, pop en rock, podiumkunsten, vormgeving, multimedia).
2. Tenderregeling voor nieuwe collectieven van opdrachtgevers op het snijvlak van kunst, samenleving en economie.
3. Impact en zichtbaarheid: Impuls aan de ontwikkeling van nieuwe publieksstrategieën via KOM, de opleidingen en de onderzoeksinstituten.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*.

Dialogo en voorstellen innovatieagenda Jongerencultuur / Crowdsourced projecten

Inleiding

Maastricht is ten opzichte van een aantal jaren geleden een stuk 'jonger' geworden. Deze verjonging komt onder meer door het internationale karakter van de universiteit en de hogeschool. Deze onderwijsinstellingen hebben een grote aantrekkingskracht op studenten uit binnen- en buitenland. Maastricht is uitgegroeid tot een internationale universiteitsstad.

Jongeren gaan anders met cultuur om. Cultuurparticipatie door jongeren wordt gekenmerkt door een hoger tempo, meer verschillende activiteiten en een relatief groter aandeel van populaire cultuur. Jongere generaties hebben minder belangstelling hebben voor klassieke cultuurvormen. Er dienen zich steeds meer initiatieven – al dan niet in festivalvorm - 'van onderop' aan. Voorbeelden van initiatieven zijn: Strictly Vinyl, Scenes Connected, We-Festival en ook het vernieuwde Festival Jong! Als stad proberen we zo goed mogelijk te reageren op deze omslag. Met de vestiging en de uitbouw van de Muziekgieterij in de Timmerfabriek is een start gemaakt met het realiseren van een aantrekkelijk cultuuraanbod voor jonge mensen in de stad.

Uitdagingen:

- De vraag is of we als stad adequaat genoeg reageren op deze omslag. Uit de dialoogsessie komt de perceptie naar voren dat Maastricht kansen laat liggen om de organisatiekracht en ideeën van die jongeren te incorporeren in de stedelijke ambities. Er zijn wel beleidsinstrumenten voor het versterken van de sociale weerbaarheid, maar de kansen voor het versterken van de *culturele* positie van jongeren in de stad en voor talentontwikkeling worden daarbij onvoldoende gegrepen.
- Anderzijds ervaren jongeren onvoldoende hulp en begeleiding bij het organiseren van eigen culturele initiatieven die het cultuuraanbod in de stad kunnen verjongen en verlevendigen. In het bijzonder de internationale dimensie en de toepassing van actuele technologieën binnen de hedendaagse jongerencultuur blijven onderbelicht in Maastricht.

Input van het veld:

De jongeren bevestigen de geformuleerde uitdagingen en illustreren het met voorbeelden: er is weinig wisselwerking tussen de gevestigde culturele instellingen en nieuwe initiatieven. De nieuwe initiatieven voegen een nieuwe energie toe aan de stad en juist die verbinding kan heel productief zijn. Het aanwezige potentieel wordt niet verzilverd en daarmee blijft ook het ambitieniveau achter. De aanwezigen benoemen in het bijzonder dat de gevestigde culturele instellingen moeilijk de internationale jongeren bereiken. Laat de jongeren zelf sleutelen aan nieuwe publieksstrategieën voor jongeren, die door die instellingen ingevoerd kunnen worden.

Jongeren ervaren Code 043 als een belangrijke partner bij het organiseren van culturele initiatieven in de stad. De wens is om Code 043 met ondersteuning van TOUT Maastricht verder te ontwikkelen tot de *liasion* tussen lokale en internationale organisaties voor culturele initiatieven in de stad.

Volgens de jongeren bestaat die doorontwikkeling uit drie elementen. Ten eerste dient de sociale doelstelling te worden aangevuld met een culturele doelstelling. Het organiseren van evenementen gaat niet alleen om het vergroten van zelfredzaamheid en organisatiekracht, maar ook om de culturele ontplooiing zelf. Ten tweede dient Code 043 uitgerust te worden met een Engels servicepunt. De communicatie via de website is op dit moment louter in het Nederlands. Dit sluit niet aan bij de groeiende internationale studentenpopulatie. Ten derde dient de doelgroep van code 043 verruimd te worden tot de internationale populatie onder de 35.

De jongeren geven aan ook fysieke ruimte nodig te hebben om de eigen initiatieven verder te ontwikkelen. Er zijn wel ruimtes voor de generatie 20 – 35, maar deze zijn vaak enkel toegankelijk voor leden van de betreffende vereniging.

De jongeren staan zeer positief tegenover een snelle benchmark en verkenning van uitvoering gemeentelijk beleid ten aanzien van initiatieven van onderop. De deelnemers dragen graag zelf *best practices* in Nederland en Euregio aan.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Opdracht modernisering van de programma- en publieksstrategieën van de eigen gemeentelijke culturele instellingen t.a.v. jongeren: in samenwerking met doelgroepen ontwikkelen van nieuwe vormen van cultuur en cultuurbereik.
 - Update van de opdracht jongerenparticipatie aan Code 043: faciliteren productie en faciliteren van netwerken, inclusief Engelstalige communicatie: maken en uitvoeren van een stappenplan om de culturele positie van jongeren te versterken.
 - Analyse stedelijk beleid Nederland en Euregio (hoe worden jongereninitiatieven en *crowdsourced* projecten in andere steden begeleid).
2. Tenderregeling: stimuleringsfonds voor experimentele productie door jongeren in kader van themajaren – regie bij Code 043.
3. Zichtbaarheid en impact: structureel integreren *crowdsourced* initiatieven en jongerencultuur in het “*brand*” van de stad.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de “Cultuurscan” Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen 'Creatieve industrie' innovatieagenda.

Inleiding.

Maastricht kent een lange traditie op het vlak van de creatieve industrie. Alle dimensies ervan zijn in de stad aanwezig: van maakindustrie, podiumkunsten en productdesign tot en met architectuur en stedelijke planning. De in de stad aanwezige professionele opleidingen (MBO, HBO, postacademisch) zijn ontstaan uit die traditie en leveren nog steeds een cruciale bijdrage aan het ontwikkelen van de ontwerppraktijk en het creatief ondernemerschap in de stad. De positie en de opgebouwde ervaring van de sector is echter nog onvoldoende geborgd in het gemeentelijk cultuurbeleid. Het ontwikkelpotentieel voor de stad en de (Eu-)regio wordt nog onvoldoende onderkend. Sinds 2013 (Economische visie '*Made in Maastricht*') is wel een eerste belangrijke impuls gegeven aan de creatieve industrie, met investeringen in onder meer mode, film- en media, en podiumkunsten. Doelstelling daarbij is economische groei en extra banen. In goed overleg met de Provincie Limburg en met Heerlen/Parkstad wordt versterkt ingezet op deze sectoren. Maar de cultuurdialogen hebben de vinger gelegd op een aantal algemene en sector-overstijgende barrières en uitdagingen in Maastricht zelf, die om een concreet antwoord vragen.

Uitdagingen.

- De grootste barrière wordt ervaren in het vraagstuk van de fysieke werkruimte voor de creatieve ondernemers in Maastricht. Er is een gebrek aan goede en betaalbare bedrijfs- en evenementenruimte voor de creatieve sector, in het bijzonder voor starters. Meerdere ondernemers op één plek is de nieuwe realiteit, maar die botst op weerstand in o.m. regelgeving, prijs en versnippering van inspanningen en instanties. De ondernemers ervaren geen integraliteit in de visie, het beleid en de uitvoering ten aanzien van broed- en werkplaatsen bij de Gemeente Maastricht en stellen vast dat daardoor kansen gemist worden voor economische groei en het versterken van het vestigingsklimaat.
- Daarnaast ontbreken er sterke netwerken op Euregionale schaal waarin alle *stakeholders* elkaar kunnen ontmoeten en tot uitwisseling van kennis en opdrachten kunnen komen. Het bij elkaar brengen van de '*needs*' van creatives, overige bedrijven en overheden komt nog onvoldoende tot stand.
- De impact van design en creatieve industrie kan sterk vergroot, op voorwaarde dat die als 'tool' worden ingezet bij het oplossen van sociale vraagstukken of bij de stedelijke en de economische ontwikkeling (cfr. Reciprocity Luik). Zowel het aanreiken van inspiratie en technieken (social design), als de aanwezigheid zelf van clusters van creatieve industrie kunnen een belangrijke impuls aan duurzame stedelijke ontwikkeling betekenen. Veel productie wordt weer lokaal of regionaal en dat biedt nieuwe kansen, ook voor banen in de schakels ná het ontwerp, tot en met de verkoop. Initiatieven in Belvédère (LAB-gebouw, Kunstfront, etc.) bewijzen de potentie, maar er is de vrees dat de voorraad aan plekken uitgeput geraakt en de dynamiek uiteindelijk verdwijnt.
- De profilering van de stad op creatief vlak blijft achter: de bijzondere mix van slijk en ruig, de ontwikkelcapaciteiten van nieuwe stadsdelen en de invloed van het (nabije) buitenland kunnen als troefkaart uitgespeeld worden om '*Made in Maastricht*' ook als '*brand*' in te zetten in Nederland en Europa.

Input van het veld:

Het veld geeft aan dat de maatregelen effectief moeten zijn voor het *totale* pakket (wonen, werken, experimenteren en presenteren). Investeren in een vruchtbare humuslaag is noodzakelijk. De sector ziet juist nu grote kansen voor het invullen van ruimtes, inclusief juiste PR en branding, in het bijzonder op de Vredestein/Radium locatie. Ook ziet men mogelijkheden voor uitingen voor creativiteit in de openbare ruimte: in de binnenstad én in de wijken. Met betrekking tot het bieden van ruimtes wordt een faciliterende rol van de overheid verwacht.

Voorgesteld wordt om, begeleid door een extern regisseur, met alle stakeholders te werken aan een effectief gemeentelijk beleid om creatieve ondernemers de ruimte te bieden, nodig om de concurrentie met andere creatieve centra aan te gaan. Het vóór medio 2016 ontwikkelen van een ambitieuze visie (waar willen we binnen vijf jaar met onze creatieve sector staan?) kan het startpunt worden van een set aan maatregelen die een dynamisch landschap van broed- en werkplaatsen in Maastricht op langere termijn garandeert. In- uit en doorstroming, clustervorming, starterfaciliteiten, tijdelijke experimenteeruimte voor opleidingen en sociaal geïnspireerde creatieve ondernemingen zijn nodig in Maastricht. De Gemeente kan de eigen voorraad (binnen de wettelijke beperkingen) zo creatief mogelijk inzetten ten bate van deze sector. Hierbij wordt ook synergie en slimme rolverdeling nagestreefd met de ontwikkelingen in Heerlen-Kerkrade (Creative City) en met de creatieve clusters in de Euregio. Het ontwikkelen van een gemeentelijke makelaarsfunctie, het inrichten van betaalbare presentatieplekken en het aanboren van financiering (investeringen, exploitatie) heeft daarbij prioriteit.

Een aantal creatieve ondernemers wil zich als creatieve sector beter organiseren om o.a. kennis en ervaringen uit te wisselen. Maar ook om elkaar te versterken. Een deel van de sector ziet hierin een regisserende rol voor de overheid (verbinder met adressen- en activiteitenlijst), een andere deel een coördinerende rol (adviesdiensten) en weer een ander deel ziet geen rol voor de overheid (zelforganisatie). De mate van regie zal dus nog uitgeklaard moeten worden.

Voorgesteld wordt om in 2016 en 2017 in ieder geval te investeren in de uitbouw van Euregionale netwerken voor de creatieve sector, die voortbouwen op de ontstane dynamiek van onderop en die vooral aan nieuwe toepassingen en starters kansen bieden. Netwerken voor en door de creatieve ondernemers, verbonden via convenanten met de opleidingen en de overheidsinstanties, betrokken bij het ontwikkelen van deze sector. Binnen deze netwerken kunnen versnellingsstafels (cfr. LED), het matchen van vraag en aanbod, talentontwikkeling en research & development een impuls krijgen. Na 2017 moeten deze netwerken autonoom kunnen draaien op basis van eigenaarschap en financiering uit de dragende spelers van de sector zelf.

Een aantal creatieve ondernemers mist waardering vanuit de overheid voor de creatieve industrie. Die waardering kan zich o.a. uiten in het verstrekken van opdrachten aan lokale creatieve ondernemers. De ondermaatse zichtbaarheid blijft een belangrijk pijnpunt voor de creatieve industrie. De aanwezigen erkennen dat de communicatie door en over de creatieve sector zeer versnipperd is en dat er nood is aan het formuleren van het eigene van deze stad/stedelijke regio. Onder die vlag zou een gemeenschappelijke, positieve perceptie kunnen ontstaan die nieuwe krachten verleidt en motiveert om in Maastricht activiteiten uit te bouwen. Zo ontstaat uiteindelijk voldoende kritische massa.

Het inzetten van design en lokale productie als instrument voor duurzame stedelijke ontwikkeling kan actief worden opgepakt binnen de Gemeente Maastricht. Hiertoe kunnen initiatieven als Maastricht LAB en Stad.Academie maar ook TOUT Maastricht en Jan van Eyck in stelling gebracht. Daarnaast willen we de krachten bundelen op gebied van PR en Marketing opdat de zichtbaarheid van de creatieve sector structureel vergroot wordt en de relatie met de internationale context wordt geconcretiseerd. Ook buiten Maastricht moet de creatieve component van *'Made in Maastricht'*

zichtbaar worden en uitgedragen worden in onze citymarketingcampagnes en in ondersteuning van aanwezigheid van Maastrichtse makers/ambassadeurs in andere creatieve centra in Nederland en Europa. Prijzen en onderscheidingen voor creatief talent vormen hier een nieuw en wezenlijk onderdeel van.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:
 - Ontwikkelen van nieuw gemeentelijk broed- en werkplaatsenbeleid (met ruimte voor combinatie wonen/werken/presenteren en ruimte voor experiment) inclusief centrale coördinatie (makelaarspunt).
 - Haalbaarheidsonderzoek versnelde invulling en *branding* van Vredestein/Radiumgebied als Maker' s Community Maastricht 2016 – 2020.
 - Intensiveren uitingen creativiteit in openbare ruimte (tijdelijk en permanent) in relatie tot ontwikkelgebieden én binnenstad.
2. Tenderregeling: versnellingstafels voor initiatieven in o.a. “resourcing”, social design, talentontwikkeling en ondernemerschap binnen de creatieve sector.
3. Impact en zichtbaarheid:
 - Creatief “Made in Maastricht” verankeren in citybranding o.a. met prijzen voor creatieve ontwerpen (wedstrijd).
 - Stimuleren transfer kennis, kunde en *skills* binnen Maastricht via ondersteuning netwerken van en door *creatives* in Maastricht.
4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de “Cultuurscan” Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen 'Cultureel Erfgoed' innovatieagenda.

Inleiding.

Maastricht heeft als tweede monumentenstad van Nederland een bevoorrechte positie op het vlak van cultureel erfgoed: zowel materieel als immaterieel is sprake van een grote rijkdom en diversiteit, die in hoge mate de nationale en internationale aantrekkelijkheid van de stad (vestigingsklimaat, beleving, toerisme) bepaalt. Toch wordt die positie nog onvoldoende uitgespeeld: de dialoogtafel cultureel erfgoed, op zich al een novum, stelde vast dat de innovatieagenda cultuur een ideaal moment is om de handen in elkaar te slaan. We kunnen vanuit één samenhangende strategie de beleving en ontsluiting van ons cultureel erfgoed inzetten voor de duurzame en harmonieuze doorontwikkeling van de stad. Maar de rollen en functies zijn aan een update toe en de wijze waarop de Gemeente Maastricht haar erfgoedbeleid gestalte geeft kan veel inclusiever en nog meer integraal dan nu het geval is.

Uitdagingen:

- De geschiedenis en ontsluiting van de erfgoedzorg is door de jaren heen 'versteend' in wetten en regels, maar ook in instellingen en initiatieven, die elkaar nog onvoldoende weten te vinden. De Gemeente Maastricht heeft naast de archeologie, de monumentenzorg en de welstand ook een verantwoordelijke rol in het beheer van eigen collecties en archieven, in en via het RHCL, Centre Céramique en in het Natuurhistorisch Museum, waar niet alleen bewaard en beheerd wordt, maar ook geëxposeerd. Open Monumentendag is vooralsnog het enige erfgoedevenement dat door de Gemeente zelf wordt georganiseerd. Daarnaast is er een grote waaier aan particuliere initiatieven zoals de ontsluiting van de vestingwerken, *Maastricht Underground*, het Brouwerijmuseum en het Jaarboek Maastricht. Het ontbreekt echter aan goede netwerken en verbindingen, aan focus via gemeenschappelijke agenda's en aan zichtbaarheid. De erfgoedsector zelf pleit voor het ontwikkelen van een dynamisch gemeentelijk erfgoedbeleid mét regie, die al die elementen productief met elkaar verbindt en de deuren naar de eigen internationale bevolking en de Euregio ook wijd opengooit. Daar liggen immers kansen om aansluiting te vinden met de gemeenschappelijke 'narratives' die de Maastrichtse geschiedenis in de juiste context plaatsen.
- Er wordt druk geëxperimenteerd in de erfgoedsector: in Maastricht is een boeiend proefveld ontstaan van initiatieven die de oversteek durven maken tussen erfgoed en actuele kunst, die oefenen met nieuwe technieken of die onderbelichte onderdelen van de geschiedenis (zoals de industriële geschiedenis) oppakken en uitlichten. Ook de ondernemingszin heeft een sterke ontwikkeling doorgemaakt. De erfgoedspelers vragen extra ruimte voor experiment!
- De vergroting van de impact, leesbaarheid en zichtbaarheid van ons rijke erfgoed ten slotte vraagt om investeringen in fysieke en digitale erfgoedknooppunten: plekken en gebieden als de Hoofdwacht of de Sphinx, maar ook bestaande instrumenten als de Culturele Biografie kunnen een sleutelrol gaan vervullen in het beleven en vinden van de erfgoedwaarden, zowel voor de bezoeker als de professional. Aansluiting bij expertise van onderzoeksinstituten en meer aandacht voor erfgoededucatie op school verdient daarbij aanbeveling.

Input van het veld:

De sector stelt hardop de vraag: Waar willen met erfgoed naar toe in deze stad? En pleit voor een betere omschrijving van die doelstelling, eerder dan een nieuw beleidskader te formuleren. De spelers geven aan dat in de omschrijving van de doelstelling het behoud van diversiteit een belangrijk

aandachtspunt is, alsook de beleving van erfgoed. Het vertalen van de lokale trots in effectieve acties wordt de grootste uitdaging.

De aanwezigen geven daarom aan graag met themajaren te willen werken. Het is volgens de aanwezigen een uitstekend instrument en onderbenut om erfgoed zichtbaarder te maken en het publieksbereik te verhogen. Bovendien kan iedereen kiezen of hij/zij vanuit zijn eigen kracht wil meedoen. De stad heeft heel veel te vertellen. Met een themajaar kunnen we focus aanbrengen en de krachten bundelen vanuit ieders discipline. De vergadering stelt voor om binnenkort een brainstorm te organiseren en ideeën op te halen. Enkele ideeën worden al *gepitcht*: het archeologencongres in 2017, 25 jaar Verdrag van Maastricht, maar ook aansluiten bij landelijke thema's.

Het organisatievraagstuk komt ook aan de erfgoedtafel aan bod. Streef je naar zelforganisatie of kies je voor een gemeentelijk regisseur? Moet het netwerk veel breder worden en maatschappelijke *stakeholders* meenemen? Centre Ceramique wordt gezien als een organisatie die een coördinerende rol kan spelen in het aanjagen, verbinden en het bij elkaar brengen van de erfgoedsector in de experimenteerfase in 2016 en 2017.

De sector pleit voor de uitbouw van de fysieke erfgoedknooppunten in de stad. Deze zijn nodig om erfgoed zichtbaarder en meer leesbaar te maken. Hierbij hoort ook een update van de culturele biografie en idealiter zou een kloppend hart van en voor de Maastrichtse cultuur en het Maastrichts DNA van grote meerwaarde kunnen zijn. De vergadering ziet vele experimenteermogelijkheden en onderschrijft het voorstel om daarvoor middelen uit te trekken.

Vertaling van de uitdagingen in acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Uitbouw actieve regiefunctie en presentatiefunctie Centre Céramique (inclusief natuurhistorie).
- Update 'Culturele Biografie' tot flexibel digitaal knooppunt voor erfgoedbeleving en –ontsluiting (nieuwe applicaties en nieuwe user-centered tools).
- Uitbouw 5 fysieke "knooppunten" (waarvan 1 als startpunt) voor de historische identiteiten van Maastricht i.s.m. o.a. Belvédère, schatkamers en vestingstad. Inzetten erfgoedsites voor het overbrengen van de '*narratives*' van de stad en de regio (incl. ENCI-groeve, Landgoederenzone etc.)

2. Laagdrempelige tenderregeling voor collectieve experimenten en nieuwe technieken op snijvlak erfgoed, kunst, samenleving – regie bij Centre Céramique.

3. Zichtbaarheid en impact:

- "Erfgoedarena": overkoepelend netwerk en programmaraad voor/door erfgoedactoren;
- Pilot voor integrale aanpak erfgoededucatie i.s.m. TOUT Maastricht;
- Focus in de erfgoedprogrammering door lancering en gemeentelijke regie op themajaren.

4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*

Dialogoog en voorstellen innovatieagenda 'Participatie en amateurkunsten'.

Inleiding.

Maastricht kent een rijke, levende traditie van amateurkunsten, die gegroeid is binnen een eigen regionale en Euregionale context die mee de kleur en aard ervan heeft bepaald. Daarnaast heeft de stad sinds de eeuwwisseling sterk ingezet op het uitbouwen van nieuwe strategieën om de cultuurparticipatie en de cultuureducatie structureel te versterken. Het is de combinatie van beide fenomenen die van Maastricht een unieke proeftuin gemaakt hebben op het vlak van de cultuurparticipatie. Proeftuin die ook landelijk en Euregionaal opvalt. TOUT Maastricht, Kunstactief, Kaleidoscoop, Code 043, Student en Stad hebben de voorbije jaren een belangrijk deel van de beleidsdoelstellingen rond cultuurparticipatie vertaald in coaching en in praktische tools.

In de cultuurdialogen en in de stadsgesprekken is een belangrijke extra stap gezet naar eigenaarschap en participatie. De dialogen boden een actueel beeld van de 'Staat van Maastricht' op het vlak van de amateurkunsten cultuurparticipatie. Daarbij werd enerzijds vastgesteld dat onder andere de amateurkunsten (oude en nieuwe stijl), ondanks de sterke aanwezigheid in de haarvaten van de samenleving, beleidsmatig nog onvoldoende op netvlies staan en dat die amateurkunsten voor grote uitdagingen en transformaties staan. Anderzijds is de cultuurparticipatiegraad zelf nog nooit zo groot geweest, maar de oude vormen en gebruiken worden ingeruild voor individuele trajecten en carrières en projectmatig werken. De 'stadsgesprekken' openden het perspectief op een nieuwe vorm van radicale participatie. Door het actief betrekken van de inwoners van de stad bij het formuleren van uitgangspunten voor innovatie komt veel energie vrij die ingezet kan worden om de participatieprocessen optimaal te laten renderen voor duurzame stedelijke ontwikkeling. Maastricht is ook uitgenodigd om in internationaal verband haar expertise op dit vlak te delen (*Culture Action Europe* en *United Cities & Local Governments* in hun *Agenda 21 for Culture*).

Uitdagingen:

- De eerste uitdaging ligt in het bieden van een duurzaam toekomstperspectief voor de amateurkunsten. Een perspectief dat het opgebouwde culturele kapitaal veilig stelt en een nieuw rendement biedt: de impact op de stad en de samenleving wordt het *Leitmotiv*.
- Bijgevolg is het ook zaak om de rol en regie van de eigen gemeentelijke beleidsinstrumenten en uitvoerende instellingen weer scherp te stellen binnen dat nieuwe toekomstscenario: in het bijzonder het Centre Céramique en Kumulus dienen antwoorden te formuleren op de nieuwe vragen vanuit de samenleving.
- Het stimuleren van nieuwe radicale vormen van participatie en zelfregie vraagt om stimulansen in de vorm van programma's en projectmiddelen. Oefenen met rollen, nieuwe netwerken en verbindingen en de transfer tussen generaties. Maastricht kan op een nieuwe wijze mentaal en fysiek ruimte bieden voor de gevestigde en nieuwe vormen van participatie.
- De zichtbaarheid en vindbaarheid van *best practices* blijft achter en kan via fysieke knooppunten en digitale platforms fundamenteel versterkt worden.

Input van het veld:

De sector denkt en schrijft graag actief mee aan het toekomstscenario voor participatie en amateurkunsten waarin de toekomstige behoeften worden gedefinieerd. En geeft aan dat de verbinding tussen oud - jong en de verbinding tussen, lokaal en internationaal in dit scenario zeer belangrijke aspecten zijn. De stad moet haar diversiteit omarmen in plaats van problematiseren. Speel actief in op de nieuwe praktijken!

Er zijn bovendien goede perspectieven voor de ontwikkeling van Centre Ceramique/Kumulus als centrale regisseur en interventiemacht voor cultuureducatie: De aanscherping van de rol van de eigen gemeentelijke cultuurinstellingen (van aanbieder naar verbinder en katalysator/regisseur) gaat hand in hand met het vergroten van het eigenaarschap in de wereld van de amateurkunsten en van de participatie-initiatieven. Aandacht voor doelgroepen jong/oud en de transfer tussen generaties en het creëren van een *Age friendly* klimaat is daarbij noodzakelijk. Centre Céramique kan muziekdocenten inzetten bij muzieklessen die verenigingen op basisscholen verzorgen. Ook kan CC fungeren als infopunt die vervolgens mensen doorverwijst naar de juiste loket. Daarnaast kan CC winst behalen door zich meer te verdiepen in de markt zodat zij een partner kan zijn voor evenementorganisatoren die moeten 'vechten' voor hun bestaan.

Er is nood aan een beter zicht op *alle* uitvoeringsorganisaties van de gemeente. Wat doet Tout Maastricht en wat doet Kunstactief Maastricht? Een heldere en logische rolverdeling is noodzakelijk.

Het vraagstuk van de fysieke ruimte blijft nog steeds een issue. Voorgesteld wordt om buurtbeurzen te houden waar ruimtevraag en – aanbod gematcht kan worden, maar zal niet volstaan: de service en prijs van gemeentelijke voorzieningen moet een stimulans in plaats van een rem op de participatie worden. Ten aanzien van de zichtbaarheid wordt het voorstel van de centrale cultuurwinkel positief ontvangen. Verenigingen geven aan vrijwilligers te willen leveren voor de bemensing van de cultuurwinkel.

Vertaling van de uitdagingen in voorgestelde acties en impulsen:

1. Proeftuinen:

- Schrijven van duurzaam toekomstscenario door en voor de sector Amateurkunsten.
- Centre Céramique/Kumulus uitbouwen tot interventiemacht voor radicale participatie in de haarvaten van Maastricht.
- Voortzetten stadsgesprekken radicale participatie door Jan van Eyck, TOUT Maastricht en KOM.
- Infrastructuurverkenning lange termijn: uitwerken haalbaar scenario door onderzoek naar eigen centrale ontmoeting- en presentatieplek (Bonbonnière of anderszins), uitwerken alternatief voor Loods M en vaststellen en financieel faciliteren nieuwe actieve rol gemeentelijke podia (service, zaalverhuur en voorwaarden).

2. Tenderregeling voor collectieve experimenten op het vlak van transfer tussen generaties en amateurs-professionals – regie bij TOUT Maastricht.

3. Impact en zichtbaarheid:

- Opstart en uitbouw van een "Cultuurwinkel Maastricht" powered by TOUT Maastricht en i.s.m. VVV en private partijen (waar vraag en aanbod elkaar vindt).
- Uitbouw Kunstactief/TOUT tot (eu)regionaal netwerk en kennisplatform i.s.m. huis voor de kunsten.

4. Participatie aan nieuw sector-overstijgende weeg- en benchmark-instrument: de "Cultuurscan" Maastricht i.s.m. cultuursectoren en BIS-instellingen, Jan van Eyck, Maastricht University (FASOS), ZUYD, Provincie Limburg, FPK en *Agenda 21 for Culture*.

Cultuur, een rol van betekenis

Startnotitie

Cultuuragenda 2017 - 2020
(versie 31 maart 2015)

Gemeente Maastricht

Inhoudsopgave

	pag.
Aanleiding en samenvatting van deze notitie	3
I Mission statement	7
II Nieuwe uitdagingen	9
III Cultuur is van de hele stad	13
IV Jongeren en studenten	15
V De ontwikkeling van professionele talenten	17
VI Cultureel brandpunt in een relevante omgeving	19
VII Meer afstemming binnen de ketens van verwante spelers	21
VIII Van prestaties naar maatschappelijke impact	23
IX Kansen binnen de creatieve economie en cultureel ondernemerschap	25
X Erfgoed op een brede leest	27
Bijlage 1: Het Proces	29

Aanleiding en samenvatting van deze notitie

Aanleiding

Deze start- en discussienotitie ‘*Cultuur, een rol van betekenis*’ vormt het vertrekpunt voor een jaar waarin het gemeentelijk cultuurbeleid in opdracht van de Gemeenteraad, en in dialoog met de stad en de culturele spelers, herijkt gaat worden. Na de realisatie van de structurele bezuinigingen (*‘Focus en Reductie’*), verschuift de aandacht nu naar de *nieuwe* kansen voor kunst en cultuur. De notitie dient twee doelen:

1. Bij de gesprekken in Maastricht over de innovatieagenda cultuur en besluitvorming over de inzet van het innovatiebudget uit het Bestuursakkoord (mei - december 2015);
2. Bij de onderhandelingen met Rijk en Provincie Limburg over het nieuwe cultuurplan 2017-2020 (juni 2015 - mei 2016). Het is zinvol en noodzakelijk om onze uitgangspunten voor het cultuurbeleid via deze beleidsagenda nog eens op een meer uitgebreide manier voor te leggen. Een niet onbelangrijke reden daarvoor is dat de voorbereidingen voor het cultuurplan 2017-2020 zijn gestart. Maastricht neemt in de landelijke culturele infrastructuur – als een van de 9 culturele brandpuntgemeenten (de G9) – een belangrijke plaats in.

Bij het realiseren van het (nieuwe) cultuurbeleid zijn vele partners in het veld betrokken. Zonder die partners zullen geen bergen worden verzet. Deze startnotitie is bedoeld om al die partners te informeren over en te betrekken bij de richting die wij op denken te moeten gaan. Hierbij gaat het niet zozeer om ‘het verdelen van de koek’, maar om het in gang zetten van nieuwe processen en attitudes. Nogmaals: het gaat om een richting. Daarom zijn in deze notitie geen concrete bestedingsvoorstellen opgenomen.

Het traject, om met de stad in gesprek te zijn over het cultuurbeleid, loopt al enige tijd. Er is een start gemaakt met ‘voeten-op-tafel-sessies’, waarin met spelers uit het culturele veld open en informele gesprekken worden gehouden. Maastricht heeft met de Raad voor Cultuur een cultuurdebat over het cultuurbestel in Maastricht georganiseerd. Het gemeentebestuur be vraagt de stad in de breedte, met hulp van Tout Maastricht en de Jan van Eyckacademie, over haar culturele ambities.

Het mag duidelijk zijn dat niet alleen Maastricht maar ook andere partners momenteel bezig zijn met dezelfde exercitie voor wat betreft visie en uitgangspunten. Een paar voorbeelden.

De Raad voor Cultuur heeft in 2014 zijn ‘Verkenningen’ gepubliceerd;

de minister van cultuur komt voor de zomer met haar uitgangspuntenbrief voor de cultuurplanperiode 2017-2020;

het KOM (cultureel overleg Maastrichtse culturele instellingen) heeft onlangs zijn bijdrage gepubliceerd en deze met de wethouder van kunst en cultuur besproken;

de provincie heeft haar ‘Accentennotitie’ gepubliceerd;

het Fonds Podiumkunsten houdt in het land rondetafelgesprekken

en de G9 (de culturele brandpuntgemeenten in Nederland) komen binnenkort met nadere voorstellen.

Kortom: het gesprek over de toekomst van het cultuurstelsel is in volle gang en dat zal, wat ons betreft, nog wel even zo blijven. Uiteindelijk zullen, na de verschillende consultaties, onderhandelingen en afstemmingen, concrete besluiten worden genomen worden.

Eenzijds bij de vaststelling van het nieuwe cultuurplan 2017 - 2020 en anderzijds bij bestedingsvoorstellen van de ‘innovatiegelden’.

Samenvatting van deze notitie

Het mission statement

Hierin geven we een beeld over wat voor stad Maastricht volgens ons zou kunnen zijn. Een stad waar cultuur voor alle partijen van grote betekenis is geworden en een stad die ruimhartig als culturele centrumstad binnen (Zuid) Limburg en de regio functioneert.

Nieuwe uitdagingen

Dit hoofdstuk verwijst allereerst nog eens kort terug naar de analyse van onze vorige beleidsagenda ‘Maastricht, Stad van Culturele Carrières’ (2008). Dit doen we omdat veel van de analyses, die daarin geformuleerd werden, nog onverminderd gelden. We geven ook aan dat Maastricht in de afgelopen tijd hoog is gestegen op de ranking van de Atlas voor Gemeenten.

We geven vervolgens een overzicht van urgente vraagstukken, waar wij gezamenlijk een antwoord op moeten vinden. Als centraal thema bij die urgente vraagstukken stellen wij ‘de relevantie van kunst en cultuur’ aan de orde: hoe kunnen kunst en cultuur meer betekenis krijgen voor de omgeving waarin zij werkzaam zijn?

De beleidsagenda wordt vervolgens uitgewerkt aan de hand van een aantal thema’s, die volgens ons de komende periode aandacht en ontwikkeling vragen.

Modernisering van de cultuurparticipatie

Hier gaat het over de brede participatie van verschillende bevolkingsgroepen. Breed in de zin van: het belangrijke amateurveld, via volkscultuur en cursussen bij de muziekschool, tot aan activiteiten van ‘Tout Maastricht’ en cultuur in buurten en wijken.

We stellen daarbij het dilemma aan de orde dat de ‘culturele canon’ door velen niet meer (h)erkend wordt, terwijl een aantal culturele professionals nog altijd streven naar de verspreiding ervan. De (tegen)vraag moet zijn: hoe stel je nieuwe groepen zelf in het bezit van ‘culturele productiemiddelen’, zodat zij hun eigen verhaal kunnen neerzetten? Daartoe wordt begrip ‘radicale participatie’ geïntroduceerd. Een logische vervolgvraag is: hoe moet de relatie zijn tussen ‘hoge’ kunst en de meer radicale ‘kunst van onderop’?

Wij willen dat ook de professionele instellingen zich over dit vraagstuk buigen.

Jongeren en studenten

Wij willen de culturele positie van deze twee (overlappende) groepen op een hoger plan brengen. Het gaat immers om het investeren in de toekomst van de stad. Deze groepen voegen nieuwe ideeën en praktijken aan de stad toe. We refereren, als voorbeelden voor onze inzet, onder andere aan de ontwikkeling van de Muziekgieterij als poppodium en aan de vestiging van internationale studenten in de Timmerfabriek.

Het gesprek hierover moet structureler en frequenter gevoerd worden en de culturele noden moeten scherper benoemd worden.

Ontwikkeling van het professionele talent

Door de aanwezigheid van het volledige kunstvakonderwijs in de stad, heeft Maastricht een bijzondere zorgplicht voor het talent dat er (af)studeert. Een vorig kabinet heeft de ‘bedrijfstak talentontwikkeling’ zo goed als van de kaart geveegd. In Maastricht is door het veld zelf een unieke oplossing ontwikkeld: ‘Via Zuid’. Samen met de provincie steunen we dit landelijk gewaardeerde voorbeeld van moderne talentontwikkeling. Het is een voorbeeld van de door ons nagestreefde ketenwerking (intensieve samenwerking tussen verwante instellingen).

Maastricht als cultureel brandpunt

We willen dat Maastricht een van de negen landelijke culturele brandpuntgemeenten blijft. Daartoe hebben deze brandpunten zich verenigd in de G9 en komen ze met voorstellen aan de minister van kunst & cultuur. Maastricht wil binnen de provincie en binnen de Euregio de uitstraling als cultureel brandpunt behouden en versterken. De toekomst van deze ook voor de stad strategische positie is niet vanzelfsprekend.

De kracht van culturele ketens

Een ander belangrijk thema is het behoud van de rijksgefinancierde culturele instellingen voor de stad en daarmee ook voor de regio. Wij streven naar meer samenhang tussen de culturele instellingen. Daarom stellen wij voor om, voor de komende cultuurplanperiode, niet langer individuele instellingen te ondersteunen, maar een collectief contract afsluiten met verwante instellingen en medefinanciers. De bedoeling is dat we meer gezamenlijke verantwoordelijkheid creëren. Daartoe voeren we momenteel overleg in G9-verband, met de Raad voor Cultuur, met de provincie, met het veld en met andere partners. We hopen, als culturele brandpuntsteden, binnenkort hierover met nadere voorstellen te komen.

Het wegen van maatschappelijke effect

Wij willen het ‘resultaat’ van de culturele activiteiten minder (uitsluitend) af gaan meten aan bezoekcijfers, vrienden op Facebook en ander cijfermateriaal, maar veel meer baseren op de maatschappelijke impact die men weet te realiseren. Te strakke rekenkundige verantwoording belemmert dynamiek en innovatie en blokkeert het gesprek dat we eigenlijk willen voeren: weet men maatschappelijke impact te bereiken? Het betreft een traject dat duidelijk ontwikkeling en afstemming vergt.

Ondernemerschap en kansen in de creatieve industrie

In dit hoofdstuk belichten wij onze inzet rond het stimuleren van cultureel ondernemerschap. De culturele sector zal in de toekomst meer en meer op eigen benen moeten staan. Ondernemerschap is daarbij een voorwaarde om te slagen. Met de resterende middelen van CH18 zetten wij voorwaardenscheppend in op centra waar (jonge) culturele ondernemers een werkplek kunnen vinden, die voldoet aan de aard en de eisen van deze specifieke beroepsgroep. Maastricht moet immers ook voor deze groep een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn.

Erfgoed op brede leest

Maastricht is niet alleen een van de belangrijkste Nederlandse culturele erfgoedsteden. De stad heeft ook nog eens – door haar typische ligging – een rijke en gekleurde geschiedenis.

We constateren dat de kansen en de mogelijkheden nog niet ten volle worden benut. De materiële en immateriële ‘erfgoedvoorraad’ vertegenwoordigt een potentie, die nog niet in een optimale samenhang wordt ontsloten en gepresenteerd. Wij zetten in op een nadere verkenning van deze kansen en mogelijkheden.

Als bijlage van dit document is een overzicht toegevoegd van het proces richting de innovatieagenda cultuur en de nieuwe cultuurplanperiode 2017-2020

I Mission statement

Stel je voor ...

een stad waar tegenstellingen voor het oprapen liggen.

Oud tegenover jong, lokaal tegenover internationaal, kunsten tegenover wetenschap, traditie tegenover vernieuwing, Sjeng tegenover Hollander, de periferie tegenover de Randstad, amateur tegenover professioneel. Enerzijds: de historische binnenstad, de volkscultuur, traditie, kunsten, cultuureducatie, natuur, reflectie; anderzijds / tegelijkertijd: de internationale instellingen en internationale studenten, moderne architectuur, talentontwikkeling, een jonge generatie creatievelingen, experiment, onderzoek en productieve kritiek.

Stel je voor...

een stad waar deze klassieke 'tegenstellingen' niet als probleem worden gedefinieerd, maar radicaal worden opgevat als dynamische en energie-gevende kwaliteiten; als motor voor ontwikkeling; als polen die de bewoners in hun diversiteit juist verbinden en die deze historische stad tot een uniek hedendaags en weerbaar fenomeen maken.

Stel je daarbij voor...

een stad waar sprake is van een concentratie en diversiteit van culturele instellingen; waar, vanwege deze 'culturele massa', de mogelijkheid ontstaat tot afstemming en ketenwerking; waar sprake kan zijn van meer gezamenlijke publieksbenaderingen; van groeiende wisselwerking tussen de cultuursector en economie, onderwijs, maatschappelijke participatie, gebiedsontwikkeling; waar de cultuursector een breed maatschappelijk eigenaarschap kan ontwikkelen; waar een verrassende praktijk van coproducties plaats kan vinden; waar een nieuw repertoire van culturele 'interventies' voor nieuwe culturele behoeften ontwikkeld kan worden.

Maastricht kan zo'n stad zijn.

Uniek hierbij is de positie van deze stad in de 'periferie' binnen een schitterend landschap.

Een 'splendid isolation' met alle ramen open.

Talent, publiek, bezoekers, de kunsten en wetenschap en de stad zelf; ze kunnen er langer rijpen en groeien dan elders, in een gastvrije gemeenschap, ook voor de kunsten. Maastricht kent vele nog niet ingevulde ruimtes en posities om je te nestelen. In Maastricht is nog plaats voor het fundamentele debat, voor het oefenen in verbindingen en in 'relevantie'. Maastricht is een speelveld waar de Randstad een voortdurend examen betekent.

De aanwezigheid van een volledig repertoire aan kunstvakonderwijs is daarom voor Maastricht een zegen, vergelijkbaar met de komst van de universiteit destijds. Vooral nu er onmiskenbaar een nieuwe internationale generatie jonge kunstenaars opstaat die, als van nature, een nieuwe attitude erop na houdt:

geen zender van het 'eigen culturele gelijk' maar geïnteresseerd in onorthodoxe coproducties met allerlei segmenten uit de samenleving; geïnteresseerd in relevantie, in het nemen van verantwoordelijkheid, in het leveren van een voortdurende input in de samenleving, in het zich artistiek laten beïnvloeden zonder angst de ziel te verliezen, hongerig naar het fundamentele debat.

Een generatie die haar product als een maatschappelijke interventie opvat.

Deze jonge generatie zoekt havens en pleisterplaatsen, al dan niet tijdelijk. Maar 'if you don't use it, you lose it'. Maastricht kan bij uitstek een pleisterplaats voor zo'n nieuwe kunstenpraktijk zijn. Maastricht - met zijn productieve tegenstellingen en zijn gastvrijheid, als thuishaven voor kunsten en wetenschappen, de internationale en ontvangende stad pur sang - haalt op die manier de relevantie in huis.

In zo'n stad vertonen kunst en cultuur een herkenbare samenhang. Ze lokken directe wisselwerking en oefenen aantoonbare interventiekracht uit. Het 'maatschappelijk soortelijk gewicht' van kunst en cultuur is in zo'n stad hoog.

II Nieuwe uitdagingen

Culturele Carrières

De laatste cultuurvisie van Maastricht was 'Maastricht, Stad van Culturele Carrières' (2008). Deze visie diende destijds onder meer als onderlegger bij de onderhandelingen met het rijk voor het cultuurplan 2009 - 2012. Maastricht had zich ontwikkeld tot een van de negen steden in Nederland met een nagenoeg volledige culturele infrastructuur, inclusief het volledige kunstvakonderwijs.

Deze visie stelde dat die rijke infrastructuur aan het culturele veld de mogelijkheid, zo niet de verplichting, bood om in plaats van een groep individuele instellingen nu als een serie culturele ketens te functioneren. De verschillende instellingen moesten nadrukkelijker hun onderlinge functie afstemmen, zodat het cultureel aanbod niet uit een verzameling losse activiteiten zou bestaan maar eerder uit samenhangende culturele routes (culturele carrières). Routes waardoor en waarin makers, bewoners, bezoekers en de stad zelf cultureel zouden kunnen groeien. Daartoe was het noodzaak, aldus de visie, om ketens te smeden tussen opleiding en experiment, tussen productie en presentatie, tussen kleinschalig en groot, tussen excellent en publieksvriendelijk en tussen stedelijk en internationaal.

In die cultuurvisie werd ook vastgesteld dat cultuur een belangrijke factor is geworden is voor duurzame sociaal-economische ontwikkelingen in steden. De rol van kunst en cultuur in een stad heeft, ook in Maastricht, de laatste jaren fors aan belang gewonnen. Waar vroeger de 'intrinsieke waarde' van de kunsten werd gepromoot of met specifieke 'doelgroepen' werd gewerkt, ter bevordering van cultuurparticipatie, wordt de rol van kunst en cultuur inmiddels veel breder opgevat. Er worden actieve verbanden ontdekt met economie, sociale stijging, stedelijke ontwikkeling en het imago van de stad. Het idee van kunst en cultuur, als relatief zelfstandig beleidsterrein, werd langzaam maar zeker vervangen door een samenhangend concept. Stedelijke ontwikkelingen worden bepaald door een in elkaar grijpen van kunst, cultuur, economie, gebiedsontwikkeling, onderwijs en sociale innovatie.

Die visie stond in een traditie van Maastrichtse cultuur(politieke) praktijken, die er aan bijdroegen dat Maastricht zich in afgelopen jaren consequent wist op te werken in de 'Atlas voor Gemeenten':

Maastricht 10 ^e stad van Nederland	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2014
plaats in het culturele aanbod	38	20	13	10	16	9	8	9/2 ¹

Maastricht heeft deze positie mede kunnen verwerven door de ruimhartige aanwezigheid van rijksgefinancierde instellingen: de BIS (basisinfrastructuur). Het rijk zal echter, op de lange termijn, keuzes moeten maken die effect zullen hebben op deze infrastructuur. Maastricht heeft veel, maar daarmee ook veel te verliezen.

Structuurverschuivingen van vandaag

Momenteel, begin 2015, denken diverse overheden na over de uitgangspunten voor hun cultuurbeleid. In de gemeenten zijn niet lang geleden nieuwe colleges geformeerd, de provinciale verkiezingen zijn net achter de rug. Het rijk komt binnenkort, na zware bezuinigingen, met de nieuwe uitgangspunten voor het cultuurplan 2017 - 2020. In het kielzog van dit proces is op veel plaatsen de discussie over toekomstig cultuurbeleid op volle toeren gaan draaien en worden er op veel plekken debatten georganiseerd en trendanalyses opgesteld.

De kern van deze debatten is de fundamentele vraag naar de relevantie van kunst en cultuur voor de veranderende samenleving. Ondanks vele aantoonbare successen binnen de culturele praktijk lijken kunst en cultuur niet een zodanig draagvlak te hebben veroverd, dat ze gevrijwaard bleven voor probleemloos geaccepteerde bezuinigingen. Het is begrijpelijk dat een van de belangrijkste vragen nu is: op welke wijze kunnen kunst en cultuur meer 'eigenaarschap' creëren en hoe kan de overheid dit bevorderen?

1 'Cultureel aanbod': plaats 9 / Toneelsector: plaats 2

Uitdaging voor culturele veld

Ging het hiervoor over een landelijk debat; ook in Maastricht moeten we de vraag stellen: hoe vergroten we de betekenis van kunst en cultuur voor de omgeving waarbinnen zij opereert? Het gaat hierbij om een structurele verschuiving in de relatie tussen cultuur en samenleving. Onder invloed van de sociale media en de voortgaande fragmentatie van de samenleving, in kleinere groepen met eigen betekenis en dynamiek, verliest de traditionele ‘culturele canon’ aan zeggingskracht. De opkomst van nieuwe cultuurvormen als ‘The Voice’, Instagram, ‘So you Think You Can Dance’ doen de klassieke scheiding tussen cultuurproducent en cultuurconsument in rap tempo vervagen. De voortgaande afbraak van de scheiding tussen ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur levert onzekerheid op omtrent het begrip ‘kwaliteit’. De opkomst van de belevenis-economie betekent een forse opdracht voor nieuwe culturele ‘verdienmodellen’.

Uitdagingen voor cultuurbeleid

Een pendant van deze structuurveranderingen binnen het culturele veld valt ook binnen het cultuurpolitieke domein waar te nemen. Een zich steeds meer terugtrekkende (rijks)overheid leidt tot decentralisatie naar het lokale niveau en een herschikking van de prioriteiten op de lokale politieke agenda. Het verdwijnen van de verzorgingsstaat maakt ondersteuning van kunst / cultuur minder vanzelfsprekend. Een neiging naar efficiency vergroot de interesse in de ‘instrumentele’ kwaliteiten van kunst / cultuur en leidt tot een verschuiving van ‘in stand houdend’ naar ‘voorwaardenscheppend’ beleid. Efficiency lijkt het toverwoord. Uit hoofde van een betere sturing wordt meer nadruk gelegd op opdrachtverlening in plaats van subsidies.

Een aantal schoten voor de boeg

De afgelopen tijd is van verschillende kanten gewezen op de noodzaak en onontkoombaarheid van nieuwe antwoorden op deze structurele veranderingen. Daartoe een aantal ‘schoten voor de boeg’.

De Raad voor Cultuur

“Door de oogharen heen bekeken is Nederland een land met een levendige kunstpraktijk, met ogenschijnlijk veel diversiteit, spreiding en participatie. Cultuurbeleid maakt dat in vele opzichten mogelijk. Maar zoals bij een brug of gebouw aan de buitenkant niet te zien is hoe sterk de constructie nog is, zo is er van een afstand niet te zien dat het cultuurbeleid voor een aantal fundamentele uitdagingen staat.”

Aldus de raad in zijn ‘Verkenningen. Ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland’ uit juni 2014. De Raad benoemt daarin zes ontwikkelingen die de cultuursector voor dilemma’s plaatsen en de overheden voor de vraag of een ander beleidsrepertoire vereist is. Kort samengevat:

- private financiering blijkt een redelijke illusie
- de stad is de thuisbasis en de wereld het speelveld
- digitalisering dwingt tot nieuwe verdienmodellen en bedrijfsvormen
- de nadruk op talentontwikkeling zet verdieping en ontwikkeling van topcreatie onder druk
- de canonieke ‘hoge’ kunsten verliezen terrein
- strenge prestatie-eisen en het grote gewicht van kwantitatieve indicatoren staan haaks op flexibele en dynamische productiepraktijken.

De minister van OC&W

“Op de langere termijn zullen veranderingen echter onvermijdelijk zijn. Het Nederlandse cultuurstelsel zal, gezien de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen, in 2030 anders uitzien dan nu. De opvatting, dat de inrichting van het cultuurstelsel op de langere termijn aan verandering toe is, wordt steeds meer manifest. Dit blijkt onder andere uit opinieartikelen en publieke debatten in 2014.”

Aldus de minister van OC en W in haar recente brief aan de Raad voor Cultuur, waarin zij om een advies over het cultureel stelsel in Nederland vraagt.

De (publieke) opinie

Een van die opinieartikelen, waarnaar de minister verwijst, was van de hand van Melle Damen, directeur Stadschouwburg Amsterdam en lid van Raad voor de Cultuur:

“Het huidige spreidingsbeleid bedient vooral het vergrijzende deel van de bevolking. Het raakt achterhaald en is te ambitieus. Niet iedere provincie of landsdeel hoeft zijn eigen symfonieorkest, eigen academie, eigen theater- of dansgezelschap te hebben en ook niet op hetzelfde niveau.”

De wetenschap

Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid heeft zich zeer onlangs gemengd in het debat over de positie van kunst en cultuur in de samenleving. De raad geeft de waarschuwing af om kunst en cultuur niet te overladen met allerlei doelstellingen en ambities, die van buiten de kunst en cultuur zelf komen. Ze wijst op het ernstige verlies van draagvlak voor kunst en cultuur in de samenleving, wanneer de sector al die te hooggestemde verwachtingen uiteindelijk niet waar weten te maken. Ze pleit, kortom, voor de zelfstandige waarde van kunst en cultuur. Dat geeft aan dat de cultuursector de handen meer dan vol heeft als ze een meer relevante positie wil veroveren en nieuwe verdienmodellen wil ontwikkelen ².

Een grotere rol van betekenis

Tot zover een kort overzicht van tendensen die er, al dan niet, toe zullen bijdragen of kunst / cultuur een rol van betekenis kunnen blijven spelen. Hoewel het om vraagstukken van ongelijke aard gaat, hebben ze toch allemaal dezelfde ‘grondtoon’: het vraagstuk van de relevantie dat zich als volgt laat afbakenen: doen de bestaande praktijken er nog toe in de nieuwe maatschappelijke contexten die zich formeren?

In het proces, waarin Maastricht het cultuurbudget in overeenstemming moest brengen met de slinkende middelen, heeft deze grondtoon ook geklonken en die zal in de komende jaren zeker nog blijven klinken. Met het vaststellen van de bezuinigingen - op basis van het coalitieakkoord van 2014 - is het verder denken over de toekomst niet stil komen te liggen.

Inmiddels is een proces gestart, waarbij Maastricht over deze thema’s op brede schaal gesprekken voert:

het cultuurdebat met Raad voor Cultuur op 17 december 2014; een serie informele ronde tafel-sessies met leidende figuren uit het culturele veld; gesprekken met VNG en Kunsten’92 over deze thema’s worden gevoerd; met het KOM (zelforganisatie culturele veld Maastricht) wordt het gesprek gevoerd over hun zonet geschreven visie en een brede ‘bevraging’ van de stad is in voorbereiding.

Ook elders in het land wordt dit debat gevoerd, waarbij Maastricht de vinger aan de pols houdt. Hierbij valt met name te denken aan het overleg over dergelijke vraagstukken tussen de negen culturele brandpunten (de G9).

In de volgende hoofdstukken stellen wij een aantal thema’s – een agenda – aan de orde, die voor Maastricht de grondtoon van de relevantie raken. Het is zaak om op elk van deze thema’s handelingsperspectieven te ontwikkelen, willen we (overheid en culturele veld) een adequate rol van betekenis kunnen spelen. Dat zal in directe samenspraak met provincie en rijk moeten gebeuren.

Zowel het culturele veld als de overheid staan de komende jaren voor belangrijke nieuwe opgaven binnen een veranderend krachtenveld. Bestaande reflexen zullen niet meer voldoen en innovatie is een onmiskenbare gedeelde opdracht.

Wij zullen met de betrokkenen structureel het gesprek over deze thema’s voort zetten in de overtuiging dat geen enkele partij alleen in staat is een antwoord op de uitdagingen te geven.

² Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid, E. Schrijvers, A-G. Keizer & G. Engbersen, ‘Cultuur herwaarderen’, Amsterdam 2015.

III Cultuur is van de hele stad

“Schoonheid heeft vandaag heel verschillende gedaantes...Schoonheid kan in alles zitten en laat zich niet meer definiëren... Het probleem waar de culturele elite nu mee kampt, is dat ze niet in staat is om van de schoonheidsstructuur van deze nieuwe wereld te houden. Ze heeft geen oog voor de intensiteit, de kracht en de waarheid ervan, maar klampt zich vast aan de optische illusie van ‘de diepte’. Het is het drama van deze tijd.”
(Alessandro Baricco³)

Het vraagstuk

Hier gaat het om de brede cultuurparticipatie van alle verschillende bevolkingsgroepen. Dat loopt van het belangrijke vrijwilligers- en amateurveld, via het aanbod van de muziekschool, tot aan activiteiten als ‘Tout Maastricht’ en cultuur in de wijken. Maar het raakt ook het aanbod van de meer klassieke culturele instituties.

Alessandro Baricco baarde niet lang geleden opzien met zijn boek ‘De Barbaren’, waarin hij haarfijn het wantrouwen en onbegrip wist te beschrijven van de culturele elite ten opzichte van de onstuitbare opkomt van nieuwe (jonge) culturele consumenten/producenten met een eigen cultureel idioom. Die nieuwe generaties, de ‘barbaren’, hebben geen boodschap meer aan de klassieke culturele canon van de hoge cultuur, omdat zij zich van een geheel eigen cultureel repertoire bedienen.

Wij achten de vraag gerechtigd: moet er nadrukkelijker erkenning en plaats komen voor deze ‘barbaren aan de macht’; de erkenning dat veel groepen in de samenleving een eigen maar ander cultureel waardestelsel hebben opgebouwd? Moeten we niet naar een meer radicale cultuurparticipatie? Hoe moeten en kunnen bestaande culturele instituties zich nadrukkelijker tot dit vraagstuk verhouden? Hoe houden we daarbij een balans? Het ‘participatie-dilemma’⁴ moet overwonnen worden.

Te vaak wordt ‘cultuurparticipatie’, als een zelfstandige beleidsopdracht, bij een of enkele gespecialiseerde instellingen als taak ondergebracht. Met als effect dat deze ‘klus’ meer dan wenselijk te los is komen te staan van de kerntaken van de culturele instellingen. We moeten het vraagstuk van participatie hernieuwd iken en als prioritaire taak van elke culturele instelling opvatten.

Cultuurparticipatie heeft een één op één-relatie met het vraagstuk van de relevantie. Bij het herijken van het concept ‘participatie’ zijn de volgende vragen ‘verplichte kost’:
in hoeverre kunnen we ons verhouden tot grote sociaal demografische verschuivingen in de stad, b.v. het vraagstuk van vergrijzing. De bedoeling is om dit verder met het veld uit te diepen en daarbij enerzijds te kijken naar het advies van de RMO en RVC aan de minister naar aanleiding van haar adviesaanvraag⁵ aan beide organen en anderzijds naar good practices die we ook al in Maastricht kennen. (Nederlandse dansdagen met het project ‘Act your Age’, project via Tout Maastricht, theater op locatie/verzorgingshuis en daaraan gereleerde thema’s etc.)
Moet het blijven gaan om het overdragen van een gerespecteerde culturele canon en de gebruikelijke culturele vaardigheden (het ‘smaakvoorschrift’) of moet het gaan om een herverdeling van ‘de culturele productiemiddelen’, zodat nieuwe groepen op hun eigen voorwaarden culturele productiegeschiedenis kunnen opbouwen? En: hoe komen die verschillende werelden bij elkaar?

³ Alessandro Baricco, *De Barbaren*, De Bezige Bij 2013

⁴ *Participatiedilemma: stelt dat een overheid die de bevolking wil verheffen tot cultureel autonome burgers dit doet via impliciete dwang en smaakvoorschrift.*

⁵ <http://www.cultuur.nl/actueel/werk-in-uitvoering/advies-over-ouderen-en-cultuurparticipatie/item3270>
<http://www.kerckebosch.nl/RCOAK/2014/downloadpdf/NotitieCommissieRMO.pdf>

Onze inzet

Verbreiding en verbindingen

We willen structurele verbindingen smeden tussen professionele kunstinstellingen en de eigen ‘oude’, maar diepgewortelde identiteit van de stad. ‘Hoe kan (bijvoorbeeld) de Jan van Eyck academie van betekenis zijn voor de Reuzenstoet en omgekeerd?’ Het gaat om culturele verbindingen, grenzen slechten en wederzijdse beïnvloeding. Professionele kunsten kunnen van waarde zijn voor de niet-professionele kunsten en volkscultuur, die op hun beurt veel te bieden hebben op het gebied van betrokkenheid en draagvlak.

Het uiteindelijk belangrijkste beoogde effect is, dat kunst en cultuur voor meer mensen meer betekenis krijgen en daarmee meer ‘relevant’ worden. Maar het gaat ook om de stapsgewijze voortzetting van de modernisering van het belangrijke amateurveld.

Vraaggerichte talentontwikkeling

Het vroegtijdig activeren van de talenten van de Maastrichtenaar, gestart ten tijde van de kandidatuur van Maastricht Culturele Hoofdstad 2018 met het programma ‘Tout Maastricht’, wordt voortgezet. Het gaat hier om een zeer noodzakelijk intensivering van nieuwe vormen van actieve cultuurdeelname en het gaat om groepen in de stad, voor wie cultuurdeelname niet (meer) vanzelfsprekend is. Samengevat: het niet langer ‘van boven’ bedenken van aanbod, maar nadrukkelijk uitlokken van vraaggerichte interventies. Daarbij wordt gebruik gemaakt van eigentijdse (digitale) middelen en dat gebeurt met de inzet van de professionele cultuursector, het amateurveld en de grote groep ‘loslopende jonge talenten’ in de stad. De relatie tussen cultuur en het onderwijs, zeker ook het VMBO, willen wij versterken.

Ontwikkeling van cultureel burgerschap

de organisatorisch gerealiseerde fusie van Kumulus, Centre Céramique en het Natuurhistorisch Museum heeft als doel: een grotere zichtbaarheid en toegankelijkheid van culturele informatie. Zowel op het punt van het consumeren alsook van het produceren.

Het hiermee beoogde eigentijdse informatieforum, moet worden opgevat als een publieke en openbare ‘stadsredactie’. Deze levert informatie en reflectie (stof tot nadenken) met een sterke participatie van een diversiteit aan groepen. Steekwoorden hierbij zijn: cultureel burgerschap, een brede toegankelijkheid tot culturele productiemiddelen, actieve participatie en een breed eigenaarschap.

Het onderbrengen van Radio-TV- Maastricht in het Centre Céramique – als partner in de publieke en openbare ‘stadsredactie’ – ondersteunt het voornemen van alle deelnemende partijen, om op een nieuwe manier hun publieke rol en functie in de stad vorm te geven.

IV Jongeren en studenten

“Nederlanders zijn meer culturele activiteiten gaan ondernemen in minder tijd. De jongeren lopen voorop in deze ervaringshonger. Cultuurconsumptie wordt gekenmerkt door een hoger tempo, meer verschillende activiteiten en een relatief groter aandeel van populaire cultuur, omdat jongere generaties wat minder belangstelling hebben voor gecanoniseerde cultuurvormen.”

(‘Cultuur herwaarderen’ (pagina 109), Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2015)

Het vraagstuk

Het internationale karakter van Maastricht wordt sterk bepaald door het grote aantal studenten dat in deze stad verblijft. Ten opzichte van jaren geleden is de stad een stuk ‘jonger’ geworden. Reageren we niet te traag op deze omslag? De toekomst van de stad is in handen van de jongeren van vandaag. Wij zien deze groep als het ‘bedrijfskapitaal’ van de stad en we willen de culturele positie van deze groep versterken. Het zijn immers zij, die nieuwe ideeën en praktijken aan de stad toevoegen. Het gaat om een investering in de toekomst. Maar die investering vergt een onorthodoxe mind-set, omdat deze groepering andere wegen kent om zich tot cultuur te verhouden. In dit segment moet men de ‘barbaren’ van Baricco zoeken (zie vorige hoofdstuk).

Met de vestiging en de uitbouw van De Muziekgieterij in de Timmerfabriek, is een start gemaakt met het neerzetten van Maastricht als aantrekkelijke stad voor (studerende) jongeren. De Muziekgieterij profileert zich daarbij in de Euregio als club, waar bands ‘van over de grens’ een vaste stek hebben en optreden voor een (in hoge mate) internationaal publiek. Maar zeker ook het eigen lokale talent krijgt er de ruimte om, via oefenruimtes en optredens, aan de eigen carrière te werken.

Pal daarnaast, als burens, hebben internationale studenten een thuishaven gevonden van waaruit zij zich tot de stad wensen te verhouden.

Het is evident dat deze uitstraling zich niet mag beperken tot de Timmerfabriek of tot de pop- en rockscène of internationale studenten alleen. Steeds meernieuwe en ongepolijste initiatieven ‘van onderop’, - al dan niet in festivalvorm - dienen zich links en rechts in de stad aan, o.a. in het Belvédère gebied, en de ‘Generatie Maastricht’ (geboren vanaf 1992) aanspreken. Mentaal en fysiek ruimte bieden aan deze initiatieven is één van de belangrijke speerpunten van het gemeentelijk cultuurbeleid. Ook de instellingen, die onderdeel zijn van de stedelijke culturele basisinfrastructuur, moeten worden gestimuleerd om - als coproducent - voor dit soort initiatieven in de bres te springen.

Voorbeelden van deze initiatieven zijn: Strictly Vinyl, Scenes Connected, We-Festival en ook het vernieuwde Festival Jong!. We benoemen ook initiatieven buiten de traditionele zalen of instellingen, zoals SOAP, dat uitgaat van de verknoping van urgente artistieke en sociale doelen: kunst als middel in tegenstelling tot het idee van ‘kunst als doel’. SOAP, bijvoorbeeld, zoekt samenwerking met onder andere onderwijsinstellingen en wil verregaand onderzoek doen naar de relatie tussen kunst en economie, theater en architectuur en zo ook nieuwe methodieken ontwikkelen. Het heeft zich ontpopt tot opstap voor jonge talenten, die aan de slag willen met de stad.

Onze inzet

De positionering van popmuziek, als volwaardige culturele stroming, vraagt om een (nieuw) gericht beleid, dat is ingebed in een bredere aanpak van jongerencultuur. In nauwe samenwerking met de Muziekgieterij, Kumulus (nieuwe stijl) en Tout Maastricht wordt gewerkt aan talentontwikkeling, het zichtbaar maken van nieuwe trends in de verschillende subculturen en aan de positionering van Maastricht als ‘eeuwenoude jonge’ stad, als interessante locatie in de regio.

Wij willen onderzoeken of lichtere financieringsconstructies – in dit geval beter dan de zware klassieke subsidieverlening met de hoge administratieve eisen van afrekenen – aansluiten op de dynamiek van dit culturele segment. Daarnaast willen wij via ‘slimme’ huisvestingsscenario’s tegemoet komen aan de specifieke praktijken van deze groepen. Ook willen wij het gesprek met deze groepen structureel inrichten en intensiveren.

In het bijzonder de internationale studentengemeenschap wordt door de Gemeente Maastricht in positie gebracht om zelf een aanbod te genereren. Het gaat om een aanbod dat aansluit op de vraag om meer experiment, meer mengvormen van disciplines en vooral uitingen, die Maastricht inhoudelijk verbinden met een sterk internationaal netwerk van creatieve broedplaatsen.

Door het verankeren van het ESN (Erasmus Student Network) in de Timmerfabriek vanaf 2016, wordt een internationaal ‘basiskamp’ gecreëerd, dat op zijn beurt aanbod uit het Europese netwerk naar Maastricht kan halen. We willen meer gebruik maken van het ‘concept-platforms’, zoals Code 43, waarbij groepen jongeren en studenten in positie worden gebracht om zelf hun bijdrage aan de stad te organiseren.

Culturele collectieven, zoals het Landbouwbelang, Mandril en Caracola, worden uitgenodigd om, als aanjager en interventiemacht, een rol te spelen in nieuwe vormen van stadsontwikkeling (‘stadmakers’) die de Gemeente nu toepast in de ontwikkelgebieden Belvédère en A2-traverse. Juist de interactie tussen studenten en buurtbewoners biedt hier een veelbelovend perspectief op het ‘van onderop’ vorm geven aan de stad en de actuele beleving daarvan.

V De ontwikkeling van professionele talenten

“Beste stad, durf je nou eens duurzaam te verbinden aan de jonge talenten! Want die talenten geven een meervoud terug aan de stad, zowel in de vorm van nieuw en aantrekkelijk aanbod als in de vorm van een betekenisvolle culturele uitstraling van Maastricht...”

(theatermaker Nina Willems tijdens het cultuurdebat met de Raad voor Cultuur in Maastricht, 17 december 2014)

Het vraagstuk

Naast de brede talentontwikkeling als onderdeel van het participatiebeleid heeft Maastricht, met de aanwezigheid van het complete kunstvakonderwijs in de stad, een bijzondere ‘zorgplicht’ voor het jonge professionele talent. Het faciliteren van afgestudeerden van het stedelijke kunstvakonderwijs is van groot belang, niet in de laatste plaats om dat kunstvakonderwijs voor de stad te behouden. De bezuinigingen van een vorige regering hebben de jarenlange gebruikelijke rolverdeling en praktijk op het vlak van deze talentontwikkeling flink op zijn kop gezet. In de podiumkunsten werden de productiehuisen afgeschaft. De nieuwe systematiek van het Fonds voor de Podiumkunsten bood louter nog ruimte voor producties met een verzekerde afname. In de andere kunstdisciplines werd de speelruimte voor instellingen, om aan jong talent kansen te geven, structureel beperkt. Nu – drie jaar later – is ook de minister van OC&W zich weer bewust geworden van de noodzaak om aankomend kunsttalent een nieuw perspectief te bieden. Het ministerie zoekt nog naar de juiste vorm die past bij de huidige praktijk.

Want ook die praktijk is, mede door de krimp van de cultuurbudgetten, fundamenteel veranderd. Niet langer de instellingen, huizen of gezelschappen hebben het monopolie op het vormen van talent. Dat talent heeft inmiddels zichzelf in slimme en flexibele netwerken georganiseerd. Er zijn, uit eigen kring, talentenkelaars opgestaan, die steeds vaker maatwerk aanbieden voor meer dan louter cultuurgerelateerde initiatieven. De nieuwe generatie kunstenaars richt zich steeds vaker op kunst binnen een maatschappelijke context, zoals buurtprojecten of stedelijke ontwikkelprogramma’s (A2). De grenzen tussen disciplines worden daarbij lustig overschreden. Talenten leveren - vaak buiten de zalen om – zeer plaats- en tijdsgebonden kunst op. Daarbij wordt het publiek actief betrokken bij het proces of bij het tonen van het eindresultaat. Hierdoor is, zeker ook in Maastricht, een nieuw ‘circuit’ ontstaan, dat een waardevolle toevoeging blijkt te zijn voor het traditionele kunstaanbod. Er is in Zuid-Limburg een geheel nieuw samenwerkingsverband in de podiumkunsten: ‘Via Zuid’. Het is een verband, ontstaan tussen de bestaande gezelschappen, opleidingen en festivals⁶, dat de brug slaat tussen de oude en nieuwe praktijken en de deuren van de huizen opengooit voor dat nieuwe talent.

Die praktijk van ‘Via Zuid’ blijkt in meerdere opzichten landelijk toonaangevend. Er is geen sprake meer van een apart huis voor talent met extra overhead of huisvestingslasten. In de nieuwe constructie is ruimte voor een waaier aan disciplines en mengvormen daarvan. Doordat bestaande instellingen de producten van talenten integreren in de eigen programmering, worden ook schaalvoordelen in PR, marketing en zakelijke begeleiding bereikt. De ‘meester-leerling-relatie’, het coachen van jong talent in de praktijk door mensen met een goede staat van dienst, blijkt door deze formules veel vanzelfsprekender dan in de tijd van de productiehuisen. De algemene dynamiek wordt met andere woorden veel groter dan voorheen.

⁶ Toneelacademie, Toneelgroep Maastricht, De Nederlandse Dansdagen, Festival Cultura Nova, Jeugdtheater Het Laagland.

Onze inzet

De stad wordt een speelveld voor professioneel talent dat hier is opgeleid of van elders komt. Maastricht zal zich engageren om die talenten, in samenwerking met de instellingen en de kunstvakopleidingen, een vruchtbaar klimaat te blijven bieden. De aandacht voor maatschappelijke contexten willen wij stimuleren. Door als gemeente zelf een adequate infrastructuur van incubators (groeiplaatsen) duurzaam in stand te houden en te exploiteren, worden de makers in staat gesteld om de eigen energie op de inhoud in te zetten. Die infrastructuur biedt een podium of experimenteerruimte, waar aan het eigen kunnen, getoetst door een gemotiveerd publiek, geschaafd wordt. Hoewel dit vraagstuk vooral de podiumkunsten lijkt te raken, is het geenszins de bedoeling om onze inzet tot deze discipline te beperken.

VI Cultureel brandpunt in een relevante omgeving

“Het speelveld kennen we in de vorm van wat de Raad voor Cultuur ooit ‘culturele brandpunten’ noemde: een uitgekiend aantal over het landverspreide stedelijke gebieden, waar het grootste deel van zowel de BIS als van het kunstvakonderwijs een plek heeft gevonden. Het zijn deze culturele Pieken in de Delta waar gebalde kracht van culturele dynamiek zich uitlokkend verhoudt tot de dynamiek van andere maatschappelijk sectoren. Een reservaat van culturele ‘stand-alone’s’ is niet in staat een dergelijk objectief te realiseren.”
(brief van Maastricht aan G9)

Het vraagstuk

Maastricht heeft landelijk een sterke positie als een van de negen culturele brandpunten (de G9); een uitgekiend aantal over het land verspreide steden, waarin de belangrijkste onderdelen van de rijksgefinancierde culturele basisinfrastructuur (BIS), het (postacademische) kunstvakonderwijs en een universitaire cultuurfaculteit zijn gevestigd.

Met het concept van culturele brandpunten⁷ is in de afgelopen jaren een nieuw cultuurpolitiek gegeven ontstaan: een aantal ‘relevante omgevingen’. Hun werkingskracht is groter dan de stad alleen. Door deze ‘massa’ van instellingen en instituten ontstaat de mogelijkheid tot afstemming en ketenwerking en een collectieve publieksbenadering. In deze steden is er sprake van een groeiende interferentie tussen de culturele sector en economie, onderwijs, maatschappelijke participatie, sociale stijging, gebiedsontwikkeling. In zo’n stedelijke omgeving kan de culturele sector duurzaam maatschappelijk eigenaarschap ontwikkelen. Daarbij geldt dat de sociologie en demografie van de stad voedend zijn voor haar culturele praktijk. Er kunnen nieuwe culturele behoeften worden ontwikkeld door nieuwe culturele groepen.

Het behoud van de positie van ‘cultureel brandpunt’ is zeker niet vanzelfsprekend. Steeds vaker is landelijk de roep te horen van ‘het kan allemaal wel wat minder’ of ‘we hebben teveel van hetzelfde’ (in het land). Daarbij wordt al te snel gekeken naar regio’s. Daar kan men wel toe met minder producerende instellingen. Reizende gezelschappen moeten de regio dan maar voorzien van cultureel aanbod. En steden zouden zich best kunnen specialiseren tot bijvoorbeeld dansstad, designstad of erfgoedstad, zo redeneert men dan. Met deze standpunten wordt het belang van een diverse culturele dynamiek in de verschillende stedelijke gebieden ontkend. Ook op het niveau van de rijksoverheid wordt nog teveel in een landelijke logica gedacht en niet in termen van het belang van stedelijkheid voor een geslaagde kunst- en cultuurpolitiek. Er is een omslag in het denken nodig, wil dit belang van steden als Maastricht herkend en erkend worden.

Onze inzet

Maastricht zet zich sterk in voor behoud van haar positie als een van de negen culturele brandpunten en overlegt, samen met de wethouders binnen de G9, met de Raad voor Cultuur en de minister, met VNG en Kunsteng2 (organisatie van het culturele veld in Nederland). We zullen (en moeten) de provincie Limburg, als belangrijke en substantiële financier, bij dit proces betrekken. Wij streven niet alleen naar bestuurlijke gezamenlijkheid in de culturele brandpunten, maar zullen ook bevorderen dat verwante culturele instellingen zelf (binnen de G9) met elkaar meer structureel in overleg treden.

Maastricht zal, als brandpunt, meer inzetten op verbindingen binnen deze ‘relevante’ stedelijke en regionale omgeving. Aandachtspunt is het niet alleen het duurzaam organiseren van bestuurlijke en ambtelijke verbanden, maar vooral ook de samenwerking op het gebied van concrete culturele praktijken (dus op het niveau van culturele instellingen en initiatieven).

Dit vraagstuk wordt steeds meer verbonden met de discussie over de verhouding van de bijdragen van de verschillende overheden. Door de landelijke cultuurfondsen bijvoorbeeld, wordt van culturele brandpunten meer en meer een ‘matchings-principe’ gevraagd. Het behoud van de status ‘cultureel brandpunt’ kan daarom voor de stad en haar omgeving op den duur tot noodzakelijk scherpe (financiële) keuzes leiden.

VII Meer afstemming binnen de ketens van verwante spelers

“Op initiatief van de spelers die actief zijn binnen een bepaalde stad (kunstenaars, gezelschappen, kunstscholen en hun studenten) worden denktanks opgericht. De oprichting ervan wordt gestimuleerd met een subsidie getiteld: ‘Ondersteuning Denktanks’. De denktanks hebben vier opdrachten:

1. *Op stedelijk niveau een divers en interessant veld creëren: de profielen van de verschillende instellingen worden aangescherpt, zodat huizen een aanvulling zijn op elkaar en niet louter een kopie. Hiaten worden beter in kaart gebracht en eventueel met nieuwe initiatieven aangevuld. Er wordt voor gewaakt dat dit proces constant in beweging is en dat de verschillende spelers niet vastroesten in hun positie. Dit kan onder meer door roterend leiderschap binnen de organisaties zelf...”*

(uit: Tien voorstellen voor de (podium) kunsten, RektoVerso, tijdschrift voor cultuur en kritiek, juni 2014)

Het vraagstuk

Maastricht kent al jaren een naar verhouding breed cultureel bestel van rijksgefinancierde instellingen en een volledig arsenaal van kunstvakonderwijs (zie vorig hoofdstuk). Daardoor zijn culturele ketens ontstaan met de opeenvolgende segmenten: cultuureducatie; opleiding en onderzoek; productie en presentatie. Bijna alle disciplines zijn in Maastricht vertegenwoordigd. Maar elk nieuwe cultuurplan werpt de vraag op wat behouden kan blijven en wat niet.

Zoals eerder gezegd: Maastricht heeft veel, maar heeft daarmee ook veel te verliezen. Het behouden van een adequate infrastructuur van vooral door het rijk gefinancierde culturele ketens, is daarom een van de prioriteiten van het stedelijk kunst- en cultuurbeleid. Het belang van deze culturele ketens voor sociale stijging, stedelijke ontwikkeling en economie is eerder uitgebreid beschreven in de notitie ‘Maastricht, Stad van Culturele Carrières’.

De minister van OC&W heeft in haar adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur reeds aangegeven, dat er een aantal fundamentele vraagstukken en dilemma’s op tafel liggen voor de periode 2017 – 2020 en vooral ook voor daarna. Te denken valt aan vragen over het operabestel (raakt Opera Zuid), de presentatie-instellingen (raakt Marres) en de financiering van de post-academische opleidingen (raakt de Jan van Eyckacademie). Er komen dus mogelijk verregaande beslissingen op ons af.

Onze inzet

Wij blijven streven naar ketens van verschillende disciplines (diversiteits-beginsel) met elk een voldoende kritische massa, zodat de schaalvoordelen behouden blijven. Dat ketens echter (hier en daar) door ‘ontdubbeling’ en meer onderlinge afstemming, verdicht of aangescherpt kunnen / moeten worden, zal onderwerp zijn van verder onderzoek en overleg. Het behoud van dynamiek tussen grote en kleine instellingen moet daarbij – samen met de provincie – besproken worden met het rijk (voor de grote instellingen) en de fondsen (voor de kleinere instellingen).

Wij streven niet naar specialisatie op slechts één discipline; dat verzwakt de dynamiek en levert een breekbare positie op. We willen met de dragende partijen onderzoeken hoe binnen elke discipline-keten (podiumkunsten, muziek, beeldende kunsten etc.) – door middel van afstemmingsafspraken – overlappenden kunnen worden tegengegaan. Instellingen zullen hun kerntaken daartoe soms scherper moeten kunnen (her)formuleren, rekening houdend met de context (de relevante omgeving) waarin gewerkt wordt.

Een groot deel van de dragende instellingen binnen elke keten wordt door het rijk en provincie mede gefinancierd. We zijn met hen in gesprek, zodat de bijdragen voor adequate ketens in Maastricht beschikbaar blijven. Ook het Fonds Podiumkunsten zal betrokken worden bij dit proces. Wij zullen ons teweer stellen wanneer, door de Raad voor Cultuur of het ministerie van OC&W, instellingen dreigen te worden opgeheven.

Indien bij die instellingen van onvoldoende functioneren sprake is, willen wij een gesprek over het weer op koers krijgen in plaats van het opheffen van het culturele kapitaal van de stad en regio. Er zullen duidelijke keuzes moeten worden gemaakt, aangezien de lokale overheid niet in staat zal zijn om wegvallende financiën van het rijk te compenseren. Aan sommige instellingen moet gevraagd worden om hun functieprofiel binnen het bestel aan te scherpen.

Het lijkt ons ongewenst om domweg te wachten op het uiteindelijk advies van de Raad voor Cultuur en de beslissing van de minister voor kunst en cultuur. We gaan er van uit, dat ook door de betrokken instellingen voorstellen zullen worden geformuleerd omtrent de toekomstige inrichting van de verschillende ketens. Daarover zullen we, per keten, in overleg treden met de betrokken spelers, zodat de stad een op eigen leest geschoeid voorstel kan formuleren. Dit voornemen kunnen we echter voor het aanstaande cultuurplan nog niet voluit doorvoeren. We streven in G9-verband om deze systematiek, in overleg met rijk, het navolgende cultuurplan consequent door te voeren.

In de toekomst willen wij, in samenspraak met provincie, concrete voorstellen over de inrichting van ons bestel bij onderhandelingen met het rijk inbrengen. De roep om (naar verhouding) meer gelijkwaardigheid, qua gezamenlijke financiering, van het cultuurstelsel in Nederland, zal in de toekomst blijven toenemen. Dat blijft een apart en niet onbelangrijk punt van aandacht vanwege de mogelijke financiële consequenties voor de gemeente Maastricht.

Het overleg met het kunstvakonderwijs willen we vanuit een inhoudelijk cultuurpolitiek perspectief organiseren, dus niet primair (zoals nu) vanuit de vastgoedpositie. Vanuit de G9 willen wij hierin het ‘ministerie van kunst en cultuur’ steunen in haar schijnbaar moeilijk gesprek met het ‘ministerie van onderwijs’.

Maastricht zal, ook met het oog op concurrentie van buiten de stad, de fysieke voorwaarden scheppen om de culturele infrastructuur op orde te houden. Zo wordt onderzocht of de akoestiek van het Theater aan het Vrijthof (inclusief repetitieruimte orkest) een upgrade kan ondergaan. Gesprekken hierover met provincie en externe financiers worden gevoerd.

Om de ketens in (internationaal) perspectief beter te kunnen doen functioneren overwegen wij, als ‘goede huisvader’, het tijdelijk verblijf van betrokken (internationale) medewerkers en onderzoekers te vereenvoudigen via een residency-plan. Dit zal niet tot slechts één discipline beperkt moeten worden. Maastricht wil een gastvrije stad zijn, ook voor hen die een tijdelijke bijdrage aan de kunst en cultuur in Maastricht leveren. Mogelijk kan de Stichting Ateliers Maastricht hierin een nieuwe coördinerende rol ontwikkelen.

VIII Van prestaties naar maatschappelijke impact

“In de huidige beoordelingssystematiek meten we hoeveel mensen een kaartje kopen en wordt de artistieke kwaliteit van een productie of een instelling door kenners beoordeeld. Maar uiteindelijk gaat kunst over meer dan over hoeveel bezoekers een kwalitatief hoogstaande voorstelling bezoeken. Onuitgesproken onder de systematiek ligt het verlangen dat die kunst ook wat met de toeschouwers doet. Dat die, kortom, impact heeft op de toeschouwer en daarmee op de samenleving als geheel. Maar hoe meet je maatschappelijke impact eigenlijk? ... Wat weegt zwaarder: de artistieke kwaliteit, of de impact die een voorstelling heeft op het in grote getale toegestroomde publiek, dat er iets van zijn omgeving of leven in verbeeld ziet?”
(Fonds Podiumkunsten 2014)

Het vraagstuk

Culturele ambities worden momenteel gefinancierd via ‘technocratische’ subsidiebeschikkingen, prestatie-indicatoren, jaarrekeningen en dergelijke. Bijna ongemerkt is daarbij een element van ‘rendementsdenken’ binnengeslopen, dat haaks staat op waar het in de culturele praktijk eigenlijk over gaat. Bovendien is het vraagstuk van maatschappelijke effect met deze ‘cijfertjes-instrumenten’ niet te meten. De verschillende overheden hanteren daarbij ook nog eens elk een eigen systeem. Dat is al helemaal niet bevorderlijk is voor een eenduidige sturing. Met dit alles wordt geen recht gedaan aan het gedeelde inhoudelijk eigenaarschap van alle betrokken partijen.⁸

We willen – met een speelse verwijzing naar de filosoof Jean-Jacques Rousseau – naar een systeem van collectieve ‘culturele contracten’ met alle stakeholders. In die contracten wordt vastgelegd dat effecten en prestaties, als maatschappelijke impact, meer gewogen worden dan alleen op basis van het (op)tellen van cijfers. Het concept ‘maatschappelijke impact’ zien wij hierbij als iets van grotere bandbreedte en meer importantie dan het – in dit geval – beperkte bedrijfskundige concept van ‘rendement’.

Bij ‘culturele contracten’ zullen, veel meer dan in de huidige subsidiepraktijk, gedeelde inhoudelijke ambities, analyses en doelen worden gedeeld en afgesproken. En dat dan uitdrukkelijk ook in relatie tot de eerder gemotiveerde relevantie van culturele praktijk binnen de stedelijke omgeving. Uitgangspunten daarbij zijn: ‘wegen’ prevaleert boven ‘tellen’; culturele processen zijn belangrijker dan culturele eindproducten; een goed geformuleerde opdrachtverlening leidt tot hogere relevantie; het ‘klassieke subsidie-instrument’ verdwijnt naar de achtergrond; de cultuursector is eerder een maatschappelijk ‘interventiemacht’ dan een aanbieder van culturele eindproducten en kunst en cultuur verhouden zich tot de stedelijke omgeving. Op dit moment hebben veel culturele (BIS)instellingen nog een te strakke, door het rijk gedefinieerde, functiedefinitie binnen het landelijk bestel, in plaats van zich te verhouden tot de dynamische stedelijke omgeving waarin zij (horen te) opereren.

⁸ Zie: Bunnik en van Huis, *Niet Tellen maar Wegen. Over de zin en onzin van prestatieafspraken in de culturele sector. Boekmanstudies 2012.*

Onze inzet

Om een meer gefocuste werkwijze te ontwikkelen zal het instrument van subsidieverlening onder de loep worden genomen. We onderzoeken of het instrument van opdrachtverlening een meer gerichte sturing mogelijk maakt.

Wij streven naar heldere afspraken met alle betrokken partijen in de vorm van ‘culturele contracten’ (per keten). Daarin moet niet alleen het financiële commitment van elke partij worden vastgelegd, maar vooral ook een akkoord over de ambities en de richting die we gezamenlijk op willen gaan.

Om deze principiële omslag te bevorderen, voert Maastricht in G9-verband hierover inmiddels gesprekken met Raad voor Cultuur en het ministerie van OC&W. Het komend advies van de Raad voor Cultuur zal hier naar verwachting ook verder op ingaan. We willen aansluiten bij de discussie die binnen het Fonds Podiumkunsten op dit thema wordt gevoerd. De provincie, als substantiële financier, zal hierbij betrokken worden, evenals het veld zelf.

IX Kansen binnen de creatieve economie en cultureel ondernemerschap

“De filmindustrie kan voor onze provincie heel interessant worden. Uit oogpunt van werkgelegenheid en talentontwikkeling en omdat deze creatieve tak van sport natuurlijk goed past bij ons cultureel imago. Tijd voor actie dus. We denken aan het starten van een pilot, waaruit producties gefinancierd kunnen worden.”

(Gedeputeerde van Kunst en Cultuur Ger Koopmans over het Limburgse Masterplan Filmtalent)

Het vraagstuk

Maastricht ontwikkelt, samen met de Provincie Limburg, aparte stimuleringsprogramma’s en projecten op het gebied van mode, film, maakindustrie en performing arts. Het zijn bij uitstek domeinen waar cultuur en economie organisch samenkomen. Deze programma’s en projecten hebben altijd een bovenstedelijk en (steeds vaker) een Euregionaal bereik. Hiervoor is in januari 2015 een stimuleringsprogramma van eenmalig € 2.000.000 door de gemeenteraad vastgesteld. De uitvoering van dit programma is voorzien voor de jaren 2015, 2016 en 2017.

De specifiek betrokken kunstdisciplines worden in deze programma’s bewust benaderd vanuit economisch perspectief. Kunst maken is immers ook: toepassen, markten veroveren, innoveren, meerwaarde creëren en daarmee ook een bijdrage leveren aan het vestigingsklimaat van Maastricht en Limburg. Hierbij vertrekken we vanuit het in Maastricht aanwezige DNA en stimuleren we makers die onder het label ‘Made in Maastricht’ aan de gang willen.

De vraag hierbij is: op welke manier(en) kunnen we deze veelbelovende en voor kunst en economie voordelige programma’s uitbouwen en consolideren?

Onze inzet

Maastricht wil, binnen een compacte basisinfrastructuur, werk maken van een consequente ondersteuning van het cultureel ondernemerschap. Dat doen we op drie terreinen.

Het bouwen van nieuwe of uitbreiden van bestaande cultuurclusters, waarbij we telkens betaalbare en flexibele ruimte reserveren voor startende bedrijven of creatieve ondernemers. Als voorbeelden benoemen we: de plannen om de modeproductie (op startersniveau), onder te brengen in het Belvédère-gebied; de uitvoering van plannen voor de koppeling van filmopleiding en –productie op Euregionaal niveau in het Masterplan Filmtalent en de doorontwikkeling van een ‘incubator podiumkunsten’. Daarmee worden reeds bestaande activiteiten op het gebied van podiumkunsten (in het bijzonder de talentontwikkeling) zowel voor de makers als voor het publiek op een hoger niveau gebracht.

Wij willen alle relevante spelers binnen de ketens van de creatieve industrie verbinden en we stimuleren kennisoverdracht binnen die netwerken. De schakels tussen de vak- en kunstvakopleidingen en de praktijk van de eerste stappen in het ondernemerschap krijgen daarbij speciale aandacht. Zo is het netwerk ‘Mode:Maastricht’ uitgebouwd tot een platform waar, naast de aanwezige mode-industrie en de middenstand, ook de universiteit een sleutelrol krijgt in het begeleiden van (jong) talent en in het monitoren van de effecten van het beleid.

We richten ons op het uitventen van de kwaliteiten en de successen van deze creatieve sectoren, door een actief beleid op het vlak van internationale evenementen die daaraan bijdragen.

De inzet daarbij is: het zichtbaar maken van de kwaliteit en de authenticiteit van de makers en de verbinding maken met de markt en het publiek over de grenzen van regio's, landen en disciplines heen.

Festivals / evenementen als Fashion Clash, De Nederlandse Dansdagen, Filmfestival Made in Europe en Musica Sacra, maar ook evenementen als Design-Day of Affordable Art Fair, zijn een essentiële schakel in het succes van deze strategie (waarbij overigens al sprake is van uitgebreide landelijke televisie-aandacht).

X Erfgoed op een brede leest

“Wat we voelden was de kracht, de macht en ook het belang van het fenomeen ‘plaats’. Ieder mens kent het soort gevoelens zoals wij rondom Jorwert hadden en hebben, al heeft het woord in bijna iedere taal een andere lading. Van het knusse ‘home’, het trotse ‘lieu’ tot het beladen ‘Heimat’. We doelen op hetzelfde: de ‘plaats’ waar we ons thuis voelen, waar tradities en omgangsvormen voorspelbaarheid, orde en veiligheid bieden, waar oude en nieuwe verhalen samenbinden, waar gezamenlijk doorleefde geschiedenis vertrouwen biedt voor een gezamenlijke toekomst. ‘Ruimte’ staat daarentegen voor dynamiek, voor mogelijkheden, voor lucht en vrijheid, maar ook voor de risico’s en de wanorde, die onvermijdelijk is bij het bewandelen van nieuwe, ongebaande wegen.”

(Geert Mak in ‘Thuis in de tijd’ onder redactie van Thierry Baudet en Geert Mak (2014))

Het vraagstuk

Maastricht is niet alleen een van de belangrijkste Nederlandse culturele erfgoedsteden. De stad heeft ook nog eens - door haar typische ligging - een rijke en gekleurde geschiedenis. Er is geen plaats in Nederland die (bij wijze van spreken) ‘zo vaak van eigenaar is gewisseld’. Daarbij komt, dat de geschiedenis van onze aardbol in onze stad (en de aangrenzende regio) bijna letterlijk ‘voor het oprapen / opgraven ligt’. Cultuur- en maatschappij-geschiedenis, religieuze geschiedenis en natuurhistorie komen in Maastricht en de Euregio op een unieke manier samen. Dit rijk aanwezige erfgoed en deze aparte historie creëren niet alleen een veelheid van kansen, maar scheppen ook verplichtingen.

De aanwezigheid van een rijk geschakeerde ‘erfgoedcollectie’ vraagt - uit respect voor de geschiedenis - naast deugdelijk onderhoud ook om ontsluiting en toegankelijkheid. Niet alleen vanwege de wettelijk geregelde monumentenzorg (die nota bene door Maastrichtenaar Victor de Stuers werd geïnitieerd) en andere wet- en regelgeving. Ook omdat - zeker de Maastrichtse - geschiedenis (in de volle breedte) ‘verhalen vertelt’. Deze verhalen verschaffen, om te beginnen, een identiteit aan de inwoners van Maastricht en de Euregio. De verhalen zijn immers ‘gestold’ in tradities en omgangsvormen. Die zijn ‘hier’ anders dan ‘daarachter’, maar ze passen ons als een maatkostuum.

Maar er is meer.

“Wie niet weet hoe mensen vroeger leefden, denkt dat alles van nu normaal is. En onveranderlijk. Dat is gevaarlijk omdat zoals wij hier nu leven - democratisch en welvarend - verre van normaal is. En het is dom, omdat we dan niet weten hoe gevarieerd het menselijk patroon kan zijn. Juist in een tijd, waarin verschillende culturen steeds meer naar elkaar groeien, is dat belangrijk. De Moderne Westerse Mens is niet vanzelfsprekend. We zijn niet normaal.” (Hendrik Spiering, ‘Deze toestand is niet normaal’, in het artikel ‘Het verleden zal ons nooit verlaten’, NRC van 28 maart 2015.)

Met dit citaat geeft aan dat de verhalen een veelheid aan kennis en vaardigheden (be)dienen, die voor een geslaagd en betrokken burgerschap noodzakelijk zijn. Een burgerschap dat urgent is in een stad en een regio die, vanwege haar ambities en haar ontwikkelingsperspectieven, (opnieuw) op een drempel naar haar toekomst staat (met alle onzekerheden die daarbij horen).

Daarnaast: uit onderzoek blijkt dat de stad en de Euregio een enorme attractiviteit ontleent aan dit erfgoed; zowel op natuurhistorisch, alsook op cultuurhistorisch gebied. We hebben het dan concreet over de aantrekkelijkheid voor de toeristische sector en de bijdrage aan het vestigingsklimaat.

We moeten vaststellen dat de kansen en de mogelijkheden, die met het voorafgaande zijn gegeven, nog niet ten volle worden benut. De materiële en immateriële ‘erfgoedvoorraad’ vertegenwoordigt een potentie, die nog niet in een optimale samenhang wordt ontsloten en gepresenteerd.

Ook voor erfgoed zou moeten gelden dat we de 'keten- en de carrièrelógica' hanteren. Dat wil zeggen dat educatie, opleidingen en onderzoek, productie en presentatie in samenhang worden gezien. Wanneer we het in deze context hebben over 'erfgoedproductie', klinkt dat mogelijk wat vreemd. Bedoeld wordt – zeker waar het over kunst en cultuur gaat – dat wat vandaag aan kunst- en cultuurgoederen wordt voorgebracht – morgen of later tot het erfgoed moet (of kan) worden gerekend.

Onze inzet

Wij zetten in op een nadere verkenning van de kansen en mogelijkheden om de potentie van ons erfgoed meer in samenhang te ontsluiten en presenteren. Op basis van deze verkenning kunnen vervolgstappen worden bepaald. In deze verkenning zullen alle actieve spelers betrokken worden om daarmee draagvlak en eigenaarschap te creëren. Deze aanpak past in de werkwijze, zoals die tot nu toe is gebezigd in het ingezette innovatieproces van het kunst- en cultuurbeleid.

Bijlage I

Het Proces

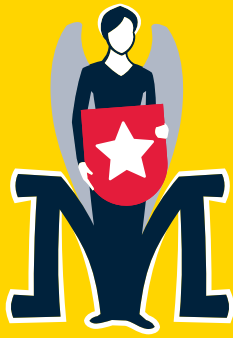
1. Innovatieagenda cultuur
2. Voorbereidingen Cultuurplan 2017-2020

Ad.1. Samenvatting planning dialoog innovatieagenda cultuur

	Door College	Met Gemeenteraad	Met de stad	Met het culturele veld
April	28.4.2015 Vaststelling in college start- en discussienotitie 'Cultuur, een rol van betekenis'. Communicatie aan pers via persbriefing,	28.4.2015 Communicatie aan gemeenteraad per brief (afstemming via raads- werkgroep cultuur)	28.4.2015 Communicatie via persbriefing	28.4.2015 Communicatie aan cul- turele veld per brief
Mei		i.s.m. de raads- werkgroep cultuur organiseren raadsconferentie		Dialoog met het brede culturele veld op basis van de notitie.
Juni	Overleg College met College GS Limburg over verbinding uit- gangspunten met ac- centennotitie Cultuur	Verwerken input raads- conferentie met raads- werkgroep Cultuur	Dialoog met de stad via het project van <i>Tout Maastricht (juni - halfjuli)</i>	Dialoog met het brede culturele veld op basis van de notitie.
Juli				Mini symposium; te- rugkoppeling resultaten dialoog culturele veld
September		Vervolgsessie met Raads- werkgroep		
Oktober - November	Formuleren beste- dingsvoorstellen inno- vatiebudget cultuur	Voorbereiding besluit- vormingstraject beste- dingsvoorstellen i.s.m. raads- werkgroep cultuur		
December		Bespreking van de voor- stellen in stadsronde - Besluitvorming in Raadsronde		
2016	Uitvoering raadsbe- sluit voor College van B&W			

Ad.2. Overzicht van het proces Cultuurplan 2017 – 2020

1.	eind 2014: Cultuurverkenning Raad voor Cultuur
	In de cultuurverkenning duidt de Raad ontwikkelingen in de gesubsidieerde en ongesubsidieerde sector. De verkenning is de basis voor de Agenda Cultuurbeleid.
2.	januari 2015: Adviesaanvraag van de minister van OC&W aan de Raad voor Cultuur
	In deze brief vraagt de minister een advies over de toekomst van het cultuurbeleid en de basisinfrastructuur 2017-2020.
3.	8 april 2015: Agenda Cultuurbeleid Raad voor Cultuur
	Met de Agenda Cultuurbeleid adviseert de raad de minister van OC&W over de hoofdlijnen van het cultuurbeleid op grond van de adviesaanvraag. Dit advies dient als input voor de uitgangspuntenbrief van de minister.
4.	1 april 2015: Uitgangspuntenbrief van de minister van OC&W
	De minister voert overleg met de andere overheden over de uitgangspunten voor de komende subsidieperiode. De minister stuurt een uitgangspuntenbrief aan de Tweede Kamer, met de inhoudelijke en procedurele kaders voor de komende periode. De Tweede Kamer voert een debat over de uitgangspunten voor de komende periode.
5.	zomer 2015: besluit van de Tweede Kamer over de uitgangspunten van de minister van OC&W
	Hiermee zijn de kaders definitief.
6.	1 november 2015: uitgangspunten van het Fonds Podiumkunsten
	Betreft de meerjarige regeling en een nieuw beleidsplan, na intensieve consultaties in het veld.
7.	1 februari 2016: sluiting aanvraagprocedure voor subsidies voor de cultuurplanperiode 2017 - 2020
	De subsidieregeling voor de culturele basisinfrastructuur beschrijft welke functies in aanmerking komen voor vierjarige instellingsubsidies op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid. Instellingen dienen hun aanvraag in bij het ministerie van OCW. Deadline is 1 februari 2016.
8.	voorjaar 2016: afstemming tussen de overheden
	De minister van OC&W stemt met de regio's, de grote steden en VNG/IPO. De afstemming is vastgelegd in het Algemeen kader interbestuurlijke verhoudingen cultuur.
9.	advies van de Raad voor Cultuur
	Het ministerie toetst de ingediende aanvragen op volledigheid en ontvankelijkheid en legt deze voor advies voor aan de Raad voor Cultuur. De Raad van Cultuur brengt advies uit aan de minister van OC&W. De Raad oordeelt binnen het financieel kader en op basis van de vastgestelde criteria. De bewindspersoon voert overleg met de bestuurlijke partners.
10.	Prinsjesdag 2016: debat en besluitvorming
	Op Prinsjesdag voorafgaand aan de nieuwe subsidieperiode worden maakt de minister in een brief aan de Tweede Kamer de subsidiebesluiten bekend. De subsidiebeschikkingen worden aan de culturele instellingen verzonden. De Tweede Kamer debatteert over de besluiten tijdens de begrotings-behandeling.
11.	Januari 2017: start nieuwe subsidie- / cultuurplanperiode 2017 - 2020

Cultuurdialogen Maastricht

Gemeente Maastricht

Beste deelnemers aan de cultuurdialogen,

Met plezier bied ik U de samenvattingen aan van de vijf cultuurdialogen die de Gemeente Maastricht in de maand juni 2015 heeft georganiseerd. Vertrekpunt voor de dialogen was de startnotitie "Cultuur, een rol van betekenis". U heeft met enthousiasme gereageerd op mijn oproep om mee te praten en te denken over de wijze waarop onze cultuur en de eigen creativiteit weer een rol van betekenis kan krijgen in het Maastricht van morgen. Want Maastricht staat voor de collectieve uitdaging om de innovatieagenda cultuur gestalte te geven en gedragen keuzes te maken voor de inzet van het innovatiebudget van € 1 miljoen. Daarom nodig ik u van harte uit om mee te blijven denken en samen met mij te onderzoeken welke prioriteiten als eerste om actie vragen en hoe we die vanaf 2016 ook waar kunnen maken. Tijdens de bijeenkomst van 16 september bespreken we de uitkomsten van de dialoogsessies. In oktober organiseren we vervolgbijeenkomsten. Ik hoop u dan weer te mogen ontmoeten.

Vriendelijke groet,

Mieke Damsma
Wethouder Cultuur, Onderwijs, Jeugdzorg,
Gezondheid en Student en Stad

Inhoud

Aandachtspunten cultuurdialogen

Creatieve industrie	5
Cultuurproductie	6
Erfgoed en Identiteit	7
Amateurkunsten	8
Crowdsourced projecten en jongerencultuur	9

Verslagen cultuurdialogen

Creatieve industrie	11
Cultuurproductie	13
Erfgoed en Identiteit	15
Amateurkunsten	17
Crowdsourced projecten en jongerencultuur	20

Dialogen

Aandachtspunten dialoog creatieve industrie

13-07-2015

Datum: 15 juni 2015, 10.00u – 12.00u

Plaats: Hoofdwacht

1. Integraal broedplaatsenbeleid

Er is een gebrek aan goede en betaalbare bedrijfsruimten alsook evenementenruimten. De ruimten voldoen vaak niet (geen verwarming etc.), zijn niet zichtbaar of laagdrempelig genoeg of bieden geen mogelijkheid om er met meerdere ondernemers gebruik van te maken. Meerdere ondernemers op één plek is de nieuwe realiteit. Dat is niet alleen nodig voor het ontstaan van innovatie, maar ook om een bepaalde schaal te hebben. Een kans voor de gemeente ligt in het ontwikkelen van een integraal broedplaatsenbeleid. Integraal betekent dat de disciplines cultuur, economie, vastgoed en stadsontwikkeling met elkaar in verbinding worden gebracht en er één gezamenlijk standpunt ingenomen wordt m.b.t. broedplaatsen.

2. Lokale productielijnen

Het productiewerk binnen de creatieve industrie vindt op dit moment veelal buiten Maastricht en regio plaats. Een reden hiervoor is dat er weinig mensen in de regio zijn die het productiewerk kunnen doen. Om Maastricht weer een echte creatieve industrie te geven (in plaats van louter ontwerpers), wordt de oproep gedaan om het vakmanschap in deze regio door te geven en te integreren in de verschillende opleidingsniveaus. Op die manier kan meer werkgelegenheid op het gebied van creatieve industrie naar Maastricht en de directe omgeving worden gehaald.

3. Netwerkvorming

De creatives hebben behoefte aan een Euregionaal netwerk waarin creatives, overheden en bedrijven vertegenwoordigd zijn. Creatives hebben nu namelijk vaak te maken met verschillende overheden en verschillende regelgeving in de Euregio wat belemmerend en tijdrovend voor de creatives werkt. Naast de creatives hebben overheden zelf ook baat bij een dergelijk netwerk omdat ze op deze manier meer kunnen samenwerken en kennis kunnen uitwisselen. Binnen dit netwerk kunnen de 'needs' van creatives, bedrijven en overheden met elkaar in verbinding worden gebracht. Er wordt op dit moment gewerkt aan een initiatief genaamd 'Creative Hub Euregio' om in bovengenoemde behoeften te voorzien.

4. Social Design

Er wordt een oproep gedaan om Social Design in te zetten als een tool. Een tool om een bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke problemen. Daarmee ontstaat er een andere mindset t.a.v. kunst en cultuur. Het gaat niet om het product maar om de bijdrage aan de regio waarin wij leven: de Euregio. Wanneer de mindset in deze richting verandert, is kunst en cultuur relevant.

5. Profilering van de stad

Het brand van de stad is nu onduidelijk. De stad zou het ambassadeurschap meer kunnen uitdragen. Kijk naar Rotterdam. Die stad focust op kunst en cultuur. Creatieve ondernemers herkennen zich te weinig in het brand 'made in Maastricht'. Bovendien mag Maastricht de "ruigere" plekken van Maastricht sterker branden. Ook de vieze plekken mogen gezien worden. En kies als stad ervoor om andere delen van de binnenstad uit te lichten, zoals bijvoorbeeld Tapijn. Sjiek en Sjoen trekt geen creatieve ondernemers aan.

Aandachtspunten dialoog cultuurproductie

13-07-2015

Datum: 15 juni 2015, 14.00u – 16.00u

Plaats: Hoofdwacht

1. Nieuwe maakpraktijken

Er is sprake van nieuwe maakpraktijken: de culturele sector werkt interdisciplinair samen; de culturele sector speelt in op gemeentelijke en regionale behoeften; de culturele sector stelt programmering af op verschillende doelgroepen én het culturele veld heeft aandacht voor de totaalbeleving. Deze nieuwe maakpraktijken vragen om een andere relatie met het publiek. Het publiek wil actief betrokken zijn bij het maakproces en co-creëren i.p.v. afnemen. Dit vraagt om een radicaal andere werkwijze. Namelijk het democratiseren van het maakproces door te beginnen bij het publiek. Dat levert in een vroeg stadium feedback op die vroeger pas achteraf bij de première of opening werd verkregen.

2. De nood aan collectieve proposities

Er wordt in de zaal een groot verschil in functioneren opgemerkt tussen hen die moeten “leveren” in BIS-verband; zij die via Fondsen en provinciale subsidies werken en initiatieven die niet binnen die relaties operationeel zijn. De verschillende “opdrachten” en “opdrachtgevers” domineren nog te veel de eigen agenda’s. Er is nood aan een gemeenschappelijke agenda die “van betekenis” is en geen optelsom van samenwerking. Deze gemeenschappelijke agenda richt zich op het (installeren van het) bewustzijn dat de culturele sector als dynamisch fenomeen van belang is voor de stad en de bewoners. Die gemeenschappelijke agenda moet geschreven worden. Waar willen we staan, straks, na de innovatieslag?

3. Ketensamenwerking

Om tot sterke collectieve proposities te komen is samenwerking binnen ketens of tussen ketens vereist. Een voorbeeld is te vinden in de popmuziek. Popmuziek is een universele taal en heeft daardoor een heel breed bereik. De popmuziek kan worden ingezet om mensen te verleiden voor andere cultuurvormen. Kijk naar festivals als Wilderness en Best Kept Secret.

4. Het vergroten van zichtbaarheid

De reeds bestaande samenwerking tussen de culturele instellingen is blijkbaar niet zichtbaar genoeg voor publiek én politiek. Cultuur dringt nog te weinig door tot de politieke agenda. De bewijslast hiervoor ligt bij het culturele veld zelf. Voorgesteld wordt om de samenwerking beter in kaart te brengen. Dit wordt ter plekke door een aantal instellingen actief opgepakt.

5. De stad Maastricht in de relevante omgeving

Het gebied waarin cultuurproducenten werkzaam zijn is veel groter dan alleen Maastricht. Vooral het orkest speelt in een groot gebied waardoor er echt sprake is van maatwerk en telkens aansluiten bij gemeentelijke en regionale behoeften. De gemeente wil een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn voor culturele instellingen die actief zijn in de relevante omgeving. Dit betekent dat er gekeken moet worden naar de subsidiecriteria van gemeenten omdat deze vaak te ver af staan van de core business en daarom veel tijd kosten. Ook heeft de stad een taak in het verbinden van de discipline cultuur met discipline welstand/inrichting openbare ruimte alsook de discipline veiligheid omdat cultuur zichzelf anders in de staart blijft bijten. Tot slot moet de stad heldere keuzes maken ten aanzien van profilering om te weten waar je als culturele instelling aan toe bent en waartoe je je moet verhouden.

Aandachtspunten dialoog Erfgoed en Identiteit

Datum: Woensdag 17 juni 2015, 10.00u – 12.00u

Locatie: Hoofdwacht

13-07-2015

1. Erfgoed brengt kunst en cultuur tot leven en vice versa

Er zijn veel meer kansen voor erfgoed wanneer de samenwerking met kunst en cultuur wordt opgezocht en er gezamenlijk rond het thema erfgoed wordt geprogrammeerd. Ook zijn er meer kansen voor kunst en cultuur wanneer erfgoed wordt ingezet voor de culturele kracht van de stad.

2. Experiment in Traditie

Wat kun je allemaal met erfgoed doen? Er liggen kansen in het instrument videotentoonstellingen (view-master). Met videotentoonstellingen kun je een nieuw en een groter publiek bereiken, omdat erfgoed dan (digitaal) op straat of in (karakteristieke) leegstaande gebouwen te zien is. Het erfgoed komt naar je toe: je kunt het gewoon op straat ervaren. Bovendien zorgt het voor een andere beleving door de gebruikers als ook door de eigenaren van het pand. Ook ligt een kans in de 'confronterende omgang met materieel erfgoed'. Als voorbeeld zijn kunstenaars van Beelden op het Vrijthof bezig met het afbreken en weer heropbouwen en herinterpreteren van materieel erfgoed. Een andere experimenteerrichting is het betrekken van buitenlandse studenten bij erfgoed. Zij zijn namelijk erg geïnteresseerd in de geschiedenis van Maastricht, ook als object van studie. Tegelijkertijd hoort bij experimenteren met erfgoed ook dat er naar alternatieve locaties voor evenementen dan het Vrijthof wordt gekeken. Het Vrijthof is nu te vaak bezet door evenementen en deze keuze gaat ten koste van de beleving van het mooiste plein van Nederland. Concluderend kan Maastricht gezien haar schaal en rijkdom perfect als proefveld voor nieuwe praktijken opgevoerd worden.

3. Fysiek knooppunt voor erfgoed

Maastricht mist een fysiek knooppunt voor erfgoed en geschiedenis. Denk aan een (permanent) inloopcen- trum over Maastricht, een plek voor tijdelijke tentoon- stellingen of een plek waar informatie te verkrijgen is over allerlei zaken op het gebied van cultureel erfgoed in Maastricht. De hoofdwacht kan als knooppunt func- tioneren. Op dit moment ontwikkelt Tout Maastricht samen met partijen in de stad een programma voor de Hoofdwacht. Cultuur is een belangrijke compo- nent hierbij. Kansen? Draag een voorstel aan bij Tout Maastricht over het zichtbaar maken van erfgoedwaar- den in de Hoofdwacht of zet de Sint-Lambertuskerk, waarvan Servatius de eigenaar is, in als knooppunt.

4. Digitaal knooppunt voor erfgoed

Maastricht heeft een digitaal knooppunt voor erfgoed: De Culturele Biografie, maar dit kan veel actiever ge- bruikt worden. Blaas het concept nieuw leven in! Ook liggen er kansen in een digitale kaartset die Maastricht door de eeuwen heen zichtbaar maar ook in audiot- ours, apps en QR codes. Laatstgenoemde zaken zijn er en liggen klaar binnen de zicht op Maastricht omge- ving en kunnen dus snel geactiveerd worden.

5. Samen sterker

Op dit moment ontbreekt een gezamenlijke agenda. Het hebben van een gemeenschappelijke agenda, de onderlinge verbondenheid, biedt de spin-off. Met een gemeenschappelijke agenda stelt de erfgoedsector zich zichtbaarder op ten aanzien van andere agenda's binnen het publieke domein en creëert het daarmee toegevoegde (culturele) waarde. Die gemeenschappe- lijke agenda moet geschreven worden. Waar willen we samen staan, straks, na de innovatieslag?

6. Gemeente brengt samen

Van de gemeente wordt een faciliterende rol verwacht bij het in verbinding brengen van partijen binnen de erfgoedsector. Ook wordt verwacht dat de gemeente begeleidt bij het formuleren van een gezamenlijk doel van de erfgoedsector. Hierbij kan de gemeente het best de opgebouwde ervaringen van Maastricht LAB gebruiken, bijvoorbeeld rond de ontwikkeling van het frontenpark. Daarbij werden ook de erfgoedinitiatie- ven uitgenodigd hun actieve steentje bij te dragen in plaats van een door een ander bedachte opdracht uit te voeren. Het uitnodigen aan de voorkant alsook het spreken over een concreet onderwerp/gebied wordt als zeer prettig ervaren.

Aandachtspunten dialoog amateurkunsten

Datum: 17 juni 2015, 20.00u – 22.00u

Locatie: Hoofdwacht

13-07-2015

1. Midden in de stad: relevantie

Amateurkunsten zijn van grote waarde voor de stad: vele inwoners van Maastricht participeren (in groepsverband) in kunst en cultuur. Oftwel hét voorbeeld van de participatiemaatschappij. De amateurkunsten zijn onvoldoende opgenomen in notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis'. Deze notitie gaat voornamelijk over professionele kunst en cultuur. Onterecht, want elke professional is amateur geweest. Hoe kunnen we maatschappelijke waarde van amateurkunsten vergroten? Toegankelijkheid borgen door aan te sluiten op het niveau: het gaat niet alleen om talentontwikkeling, maar om bezig zijn met je gezamenlijke passie, amateurkunsten aantrekkelijker maken voor (internationale) studenten en samenwerking aangaan met zorginstellingen.

2. Samen sterker

Samenwerking biedt vele voordelen: groter bereik, podia delen, gemakkelijker fondsen werven, onderlinge concurrentie verminderen etc. De zaal erkent deze voordelen en constateert dat de samenwerking beter kan. Het hulpmiddel voor samenwerking is er al: de website "Kunstactief Maastricht" met alle contactgegevens en een centrale agenda. De zaal geeft toe dat deze website actiever gebruikt kan worden. Ook ziet de zaal kansen in de samenwerking tussen amateurs onderling, maar ook tussen amateurs en professionals (in de vorm van een voorprogramma). Van de gemeente wordt verwacht dat zij een faciliterende rol neemt door bijeenkomsten te organiseren; te begeleiden bij de samenwerking en voorwaarden te stellen in hun subsidiebeleid.

3. Op de planken

Er is een gebrek aan betaalbare ruimten om te repeteren alsook betaalbare podia. Kansen? Samenwerking met professionele organisaties die beschikken over podia. Van de gemeente wordt verwacht dat zij bemiddelt tussen zaalverhuurder en de vereniging in een driehoeksoverleg.

4. Van grijs naar groen

De vergrijzing binnen de amateurkunsten is sterk aanwezig. Verenigingen maken zich zorgen over de toekomst van amateurkunsten. Nieuwe aanwas blijft uit door ad hoc cultuureducatie tijdens schooltijd en dure buitenschoolse cultuureducatie. Kansen? De huidige structurele subsidieregeling die nu alleen voorziet in harmonieën, fanfares, koren en toneelverenigingen openbreken voor nieuwe eigentijdse amateurkunsten (fotografie, gamedesign). Van de gemeente wordt verwacht dat zij faciliteert bij het in verbinding brengen van verenigingen met scholen.

5. Pecunia non olet (Geld stinkt niet)

De amateurkunsten hebben het financieel moeilijk. Verenigingen kunnen moeilijk rondkomen en moeten daarom zelf meer inkomsten genereren terwijl de bestuurders van de verenigingen niet meer de jongste zijn. Kansen? Meer invloed in subsidieverstrekking op basis van maatschappelijke relevantie (in de vorm van een burgerraad?). Van de gemeente wordt stabiliteit verwacht en een lange termijn visie op het verstrekken van subsidies.

Aandachtspunten dialoog crowdsourced projecten en jongerencultuur

13-07-2015

Datum: 27 juni 2015, 15.00u – 17.00u

Plaats: Oude Labgebouw tijdens Scenes Connected

1. Rebels with a Cause

Maastricht mag veel rebelser! In Maastricht past alles binnen kaders en is het nog vooral 'sjiek en sjoen'. Sjiek en Sjoen moet meer mainstream worden en richting het ruigere, meer alternatieve Maastricht bewegen. Kansen? Blijf investeren in de culturele initiatieven die "kloppen" en maak daarvan iets kwalitatief in plaats van te investeren in nieuwe evenementen. En spreek als gemeente meer waardering uit naar bottom-up initiatieven die in de stad plaats vinden. Dit hoeft niet altijd door geld te geven, maar kan ook door andere kleine dingen, zoals een facebook bericht rondsturen vanuit het account van de gemeente. Maastricht is de laatste jaren veranderd: er vinden veel meer culturele initiatieven plaats dan voorheen.

2. Hier moet u wezen:

eenduidig loket binnen gemeente

Er is geen eenduidig loket binnen de gemeente voor initiatiefnemers. Initiatiefnemers worden vaak doorgestuurd van afdeling naar afdeling. Initiatiefnemers zouden veel baat hebben bij een "linking pin" die verbindingen legt binnen de organisatie. Deze persoon kent namelijk de procedures en ook de mensen binnen de organisatie. Deze persoon zou kunnen helpen bij de aanvraag van een vergunning bijvoorbeeld. Een cultuurambtenaar zou een linking pin rol kunnen vervullen.

3. Alive and Kicking

"In Maastricht moet je zelf initiatieven organiseren als je wilt dat er iets gebeurt". Een aantal jongeren vindt dit juist het leuke in Maastricht. Dat is ook de reden dat Maastricht zoveel kleinschalige initiatieven kent. Organisaties als Code 043 en de jongerenraad helpen initiatiefnemers om het initiatief tot een succes te maken. Kansen? Maastricht beter verbinden met jongeren en crowdsourced initiatieven in Euregio zodat deze regio écht Alive and Kicking wordt. Letterlijk verbinden: goede openbaar vervoer verbindingen met de steden in de Euregio zijn noodzakelijk voor een generatie die niet automatisch kiest voor een auto.

Verlagen

Verslag dialoog creatieve industrie

Datum: 15 juni 2015, 10.00u – 12.00u

Plaats: Hoofdwacht

13-07-2015

Inleiding door Paul Lambrechts

(Gemeente Maastricht)

Paul geeft aan dat deze dialoogsessie is bedoeld om te spreken over de toekomstperspectieven voor cultuur en de creatieve industrie in Maastricht. Deze dialoogsessie maakt onderdeel uit van het innovatietraject cultuur. De notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' dient als leidraad voor de dialoog.

Aftrap door Martijn Smit

(Coördinator Creative Hub Euregio)

De Creative Hub Euregio is een Euregionaal initiatief (een soort van agentschap) om de 'needs' van creatives, bedrijven en overheden met elkaar te verbinden. Deze verbindende rol is nodig. Creatives hebben nu namelijk vaak te maken met verschillende overheden en verschillende regelgeving in de Euregio wat belemmerend en tijdrovend voor de creatives werkt. Naast de creatives hebben overheden zelf ook baat bij dit project omdat ze op deze manier meer kunnen samenwerken en kennis kunnen uitwisselen. Het project maakt gebruik van bestaande infrastructuur. Jessica Capra zal een verbindende rol spelen in dit geheel omdat zij werkzaam is binnen de creatieve industrie en in goed contact staat met zowel de creatives als de gemeente Maastricht. Het initiatief is bij overheden goed ontvangen. De creatives zien het als een kans om beter de weg binnen de overheid te vinden. Wel moet de doelgroep 'creatives' in dat geval breed worden gedefinieerd: zowel de mensen die met de handen bezig zijn als de conceptuele denkers.

Inbreng creatives

Kansen algemeen

- De creatieve sector kan sterker aansluiten bij de politieke agenda van de stad. Bijvoorbeeld de ambitie internationale kennisstad. Een filmmaker geeft aan ideeën te hebben bij het onderwerp 'studeren in Maastricht'. Een televisieserie is een krachtig instrument bij het branden van de stad.
- Cultuur en de creatieve industrie meer integreren met onderwijs. Stimuleer ondernemerschap op de opleidingen zelf. Die schakel ontbreekt nu nog. De Faculteit van Kunsten van Zuyd Hogeschool is samen met partijen in Nederland en de Euregio de mogelijk-

heden aan het onderzoeken voor een master rondom media, communicatie en film alsook een minor over cultureel ondernemerschap. Door creatives gebruik te laten maken van deze faciliteiten kan kunst en onderwijs elkaar versterken.

- Creatieve ondernemers kunnen zorgen voor werkgelegenheid wanneer het productiewerk in de regio Maastricht zelf kan worden gedaan. Veel productiewerk vindt nu buiten Maastricht en regio plaats, omdat er weinig mensen in de regio zijn die het werk kunnen doen. Hier speelt het onderwijs ook een belangrijke rol in. Op verschillende opleidingsniveaus moet weer liefde voor ontwerp en vakmanschap worden gekweekt. Dus pak de kans om de productie zelf opnieuw naar de directe omgeving te halen. Die tendens is echt aan de hand en is kans om Maastricht weer een echte creatieve industrie (in plaats van louter ontwerpers) te geven, waarbij het vakmanschap ook weer doorgegeven wordt en werk biedt voor lager geschoolden.
- Een andere mindset t.a.v. kunst en cultuur: social design inzetten als middel om maatschappelijke problemen op te lossen. Het gaat niet om het product dat je maakt maar de bijdrage die je levert aan de regio waarin wij leven: de Euregio. Wanneer de mindset in deze richting verandert is kunst en cultuur relevant. De studenten van nu worden volgens deze filosofie opgeleid.
- Tefaf kan zichzelf bedruipen maar de euregio kan daar veel meer mee doen naar het voorbeeld van North Sea Jazz. Er wordt wel ingespeeld op de Tefaf door 'During Tefaf' maar de creatieve sector in het bijzonder zou nog beter/meer kunnen meeliften op het succes van het de Tefaf.
- Er ligt een kans in het sterker branden van de "ruigere" plekken in Maastricht. Ook de vieze plekken mogen gezien worden. En kies ervoor om andere delen van de stad uit te lichten, zoals bijvoorbeeld Tapijn. Sjiem en sjoen trekt geen creatieve ondernemers aan.
- De schaal is een belangrijke factor voor succes. De schaal in deze regio is de Euregio en daar kan de creatieve sector zich beter tot verhouden. Strategie is organisch groeien maar in gesprek blijven met de Euregio.
- Het lokale is de inspiratiebron en levert eigen, unieke ontwerp kwaliteiten op. Die worden nu nog niet uitgespeeld onder Made in Maastricht. Voor de gemeente Maastricht ligt er een kans om te faciliteren om het eigene van de regio naar boven te brengen. De

gemeente moet daarbij de creatieve sector uitdagen zonder kaders te stellen.

- Maastricht moet op handelsmissie BUITEN Maastricht, om de stad als sterk in design en ontwerp te promoten.

Kansen met betrekking tot ruimtes

- Voor de gemeente Maastricht ligt er een kans om beter te faciliteren bij goede en betaalbare bedrijfsruimten voor creatieve ondernemers. Uit ervaring weten creatives dat plekken waar meerdere creatieve ondernemers met een verschillende achtergrond hun werkplaats hebben, kansrijk zijn. De nieuwe realiteit is samenwerken en verzamelen op één plek. Op dergelijke plekken ontstaan nieuwe ideeën en nieuwe samenwerkingen. Ook is het informele en laagdrempelige karakter van zo'n plek belangrijk. Een voorbeeld is het Architectenbureau Maurer United in de Jan van Eyck academie waar een sterke ontmoetingskant aan zit. Bovendien is zichtbaarheid belangrijk. Zichtbaarheid levert meer opdrachten op.
- Het broedplaatsenbeleid van de gemeente Amsterdam kan als voorbeeld dienen in het faciliteren van goede en betaalbare bedrijfsruimten voor creatieve ondernemers. Triodos bank financiert, de gemeente staat garant. Voorgesteld wordt dat SAM in Maastricht een regierol vervult binnen het (toekomstig) broedplaatsbeleid van Maastricht. Dit zouden de ondernemers heel fijn vinden omdat de coördinerende rol (gegeven dat de meeste bedrijfsruimtes meerdere gebruikers kennen) veel tijd en energie kost.

Barrières algemeen

- Liof kiest ervoor om meer in te zetten op logistiek en industrie. De creatieve sector (3D printen) wordt niet erkend als industrie bij het Liof. Hoe hiermee omgaan? Hoe Liof openbreken?

Barrières met betrekking tot lokale overheid

- Creatives vinden de weg moeilijk binnen de overheid: bij wie moeten ze zijn? Wel verloopt het 1 op 1 contact goed.
- Waar is de afdeling vastgoed wanneer we spreken over de toekomstperspectieven voor de creatieve sector? De gemeente Maastricht heeft een taak in het verbinden van de discipline Cultuur met discipline Vastgoed. Zo lang die verbindingen niet worden gelegd blijft cultuur zichzelf in de staart bijten. Zo zal bij Vastgoed duidelijk moeten zijn dat betaalbare en goede bedrijfs- en evenementenruimten voor de creatieve sector nodig zijn om de stad vooruit te helpen. Maastricht zal meer moeten faciliteren wil zij creatieve ondernemers behouden voor de stad.

- Het brand van de stad is nu onduidelijk. De stad zou het ambassadeursschap meer kunnen uitdragen. Kijk naar Rotterdam. Die stad focust op kunst en cultuur.

Barrières met betrekking tot ruimtes

- Het gebrek aan ruimte voor evenementen. Voor een groep van 1000 mensen kun je nergens terecht in Maastricht, behalve in het MECC. Het MECC is vaak niet geschikt. De Timmerfabriek is niet meer beschikbaar en de decorfabriek voldoet niet (geen verwarming etc.). De expositieruimte van 1500 m² in Belvédère is te weinig. Advies is om te investeren in een duurzame voorziening waar al het mooie getoond kan worden en houd zelf de regie als gemeente. Dit zou de decorfabriek kunnen zijn.
- Het gebrek aan structurele bedrijfsruimten. Tot 1 juli 2016 kunnen de ondernemers in het werkgebouw blijven, maar wat daarna?
- Het gebrek aan goede bedrijfsruimten. De bedrijfsruimten in het werkgebouw voldeden niet. Ondernemers hebben zelf een pui moeten maken. Verder onderscheiden goede bedrijfsruimten zich door zichtbaarheid en ruimte voor ontmoeting. Het clusteren van kracht is nodig. Dat levert een vruchtbare biotoop op. Schaal is dus wel degelijk een belangrijk issue en "peper en zout", overal in de stad, werkt niet meer.
- In het werkgebouw wordt gewerkt met vrijwilligers waar ze geen huur voor kunnen vragen. Er moeten mensen vrijgespeeld worden voor coördinerende taken wat heel veel tijd kost.
- Woningcorporaties kiezen ervoor om met 1 ondernemer een contract af te sluiten in plaats van een aantal ondernemers. Terwijl de combinatie van doelgroepen in een gebouw juist essentieel is.

Vervolgafspraken

- De resultaten van de 5 dialoogsessies over de toekomst van cultuur, waarvan de dialoog creatieve industrie er een van is, worden gebundeld.
- De resultaten van de dialoogsessies worden gedeeld met het culturele veld op 16 september a.s. van 19.00u tot 21.00u in de stadshal van Centre Ceramique.
- De gemeente gebruikt de resultaten uit de dialoogsessies en de stadswandelingen bij de uitwerking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid en bij de invulling van het innovatiebudget van €1 miljoen. De stad heeft dit bedrag eenmalig ter beschikking om de noodzakelijke nieuwe koers een impuls te geven.
- De dialoogsessies en de stadsgesprekken gaan niet expliciet over het uitgeven van dat geld, maar wel over het opstellen van een lange termijn beleid, waarvan dit budget gekoppeld kan worden.

Verslag dialoog cultuurproductie

Datum: 15 juni 2015, 14.00u – 16.00u

Plaats: Hoofdwacht

13-07-2015

Inleiding door Paul Lambrechts

(Gemeente Maastricht)

Paul geeft aan dat deze dialoogsessie is bedoeld om te spreken over de toekomstperspectieven voor cultuur en cultuurproductie voor Maastricht. Deze dialoogsessie maakt onderdeel uit van het innovatietraject cultuur. De notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' dient als leidraad voor de dialoog.

Aftrap door Leo zum Vörde

(Gemeente Maastricht)

Leo duidt het cultuurpolitieke discours dat momenteel ontstaat en roept het culturele veld op om zich te verhouden tot die veranderende werkelijkheid op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau. De recente beleidsbrief van de minister voor cultuur en het recente advies van de Raad voor Cultuur geven aan dat de toon van het cultuurpolitieke discours ten goede is veranderd. Dat zal ook voor Maastricht en omgeving kansen bieden om de rol/betekenis van cultuur in de samenleving te versterken.

Er zijn minstens vier domeinen te noemen waar, in lijn met het nieuwe discours, voor Maastricht kansen liggen:

- Gemeenschappelijke, door het veld geformuleerde, voorstellen oftewel collectieve proposities. Collectieve proposities omvatten meer dan het belang of de waarde van individuele instellingen. En omvat ook meer dan 'meer samenwerking'. Collectieve proposities richten zich op het (installeren van het) bewustzijn dat de culturele sector als dynamisch fenomeen van belang is voor stad en bewoners. Overigens: het begrip dat hierbij gehanteerd wordt, 'culturele ketens', is als eerste door Maastricht gemunt.
- Relevante Omgeving. Meer en meer lijkt een contextuele benadering terrein te winnen, ook bij de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW. Is een leerstuk uit 'Cultuur, een Rol van Betekenis'. Het meer zichtbaar maken van de wisselwerking tussen cultuur en de directe omgeving als context.
- Meer politiek draagvlak creëren. Denk niet alleen aan publieksgroepen maar ook aan het politieke bedrijf, als representant van 'de' stad. Hier vallen momenteel gaten.
- Agenderende kracht van de sector. Vaak ten onrechte verward met de roep tot 'meer samenwerking'. De culturele sector, als publiek domein zou zich meer manifesteren, meer zichtbaar kunnen opstellen ten aanzien van andere agenda's binnen het publieke domein en daarmee toegevoegde (culturele) waarde creëren.

Het positieve nieuwe cultuurpolitiek discours gaat gepaard aan een inzicht dat weging op meer inhoudelijke culturele gronden zou moeten verlopen. Weg van cijferfetisjisme en meer helder maken van de artistieke dimensie, de maatschappelijke dimensie en de economische dimensie. Het ministerie van OCW en cultuurfondsen hebben hiertoe een tool ontwikkeld die via het internet beschikbaar is: 'de BIS-monitor'

Kortom: een meer open cultuurpolitiek discours biedt kansen. En daarin ligt de urgentie. Het is zaak, ook binnen Maastricht en omgeving, die kansen te duiden en aan te grijpen.

Reactie van cultuurproducenten

De aanwezigen geven aan dat de startnotitie weliswaar een aantal goede aanzetten geeft, maar in het hoofdstuk cultuurproductie relatief sterk vanuit een beleidsmatige/politieke invalshoek is geschreven en onvoldoende de interessante nieuwe praktijken in het veld in Maastricht zelf laat zien. Daar zou de sector zelf een rol in kunnen spelen om het te "voeden" met good practices.

Daarnaast wordt de vraag gesteld naar de verwachtingspatronen: betekent een hertekende koers en zelfbewustzijn van dat veld ook een emancipatie van het cultuurbeleid binnen de gemeente zelf? Het mes snijdt immers van twee kanten.

De veranderende omgeving

- De omgeving waarin de cultuursector opereert, verandert. Ook de relatie met publiek. De focus is verschoven van het eindproduct naar het maakproces. De omgeving wil actief betrokken zijn bij het maakproces en co-creëren i.p.v. afnemen. Dit vraagt om een radicaal andere werkwijze. Het is van belang om bij het publiek te beginnen i.p.v. te eindigen. Participatie moet geïnternaliseerd worden in het DNA van cultuurproducenten.
- Er wordt geworsteld met enerzijds de doelstelling om meer publiek te bereiken en anderzijds meer diepgang te realiseren. Zij lijken elkaar soms te bijten. Beiden zijn echter nodig om de maatschappelijke impact van cultuur te vergroten.
- Het gebied waarin cultuurmakers werkzaam zijn is veel groter dan alleen Maastricht. Vooral het orkest speelt in een groot gebied waardoor er echt sprake is van maatwerk en telkens aansluiten bij gemeentelijke en regionale behoeften. Hier moet ook aandacht voor zijn in de uiteindelijke strategie!

- Voor het publiek wordt de totaalbeleving steeds belangrijker. Vooral in popmuziek speelt dit. Niet alleen de muziek is belangrijk, maar ook dat er een Belgisch biertje is en de stoeltjes en de tafeltjes erbij passen.

De praktijk

- Om op veranderingen in te spelen wordt er interdisciplinair samengewerkt, meer ingespeeld op gemeentelijke en regionale behoeften en programmering wordt afgestemd op verschillende doelgroepen met het doel meer mensen te bereiken. Deze stappen zijn belangrijk, maar er moet radicaler gedacht worden om tot collectieve proposities te komen.
- Een aantal stellen nu bij de eerste stappen het publiek centraal. Het maakproces wordt op zijn kop gezet en “gedemocratiseerd”. Dat levert in een vroeg stadium feedback op die we vroeger pas achteraf bij de première of opening kregen.
- De reeds bestaande samenwerking tussen de culturele instellingen is blijkbaar niet zichtbaar genoeg voor publiek én politiek. Cultuur dringt nog te weinig door tot de politieke agenda. De bewijslast hiervoor ligt bij het culturele veld zelf. Voorgesteld wordt om de samenwerking beter in kaart te brengen. Dit wordt ter plekke door aantal instellingen actief opgepakt.

Kansen

- Popmuziek is een universele taal en heeft daardoor een heel breed bereik. De popmuziek trekt gemakkelijk veel en jong publiek. Dit verschilt natuurlijk per discipline. De popmuziek zou als oliemannetje ingezet kunnen worden om mensen te verleiden voor andere cultuurvormen. Dit gebeurt al in Engeland, zie bijvoorbeeld festivals als Wilderness.
- Er liggen veel kansen voor kunst en cultuur als we educatie eindelijk serieus en adequaat organiseren. Cultuureducatie loopt niet goed en daar is veel te winnen. Moet je duurzaam en gezamenlijk opnieuw vormgeven. Zodat je breed eigenaarschap ontwikkelt. Vooral door de verbinding te maken met onderwijs wordt de relevantie van cultuur ijzersterk. Maastricht is gekend door haar rijke infrastructuur van cultuuronderwijs. Hier ligt een enorme kans.
- Door meer achter talenten uit deze regio te gaan staan, kunnen we hen voor deze regio behouden.
- Door een open houding te hebben en te experimenteren zonder te weten wat het precies gaat opleveren kunnen er vele mooie dingen ontstaan.
- De cultuursector kan veel sterker aansluiten op de politieke agenda. Vandaag ontbreekt eigenaarschap bij de eerste aandeelhouder, de gemeenteraad. Denk aan de ambitie internationale kennisstad.
- Er wordt ook gepleit voor een goede afstemming met de provincie vooraleer met gemeentelijke innovatievoorstellen te komen.

Barrières

- Overheden maken het culturele instellingen niet gemakkelijk door met vele en telkens onderling verschillende subsidiecriteria (interdisciplinaire samenwerking, grensoverschrijdende samenwerking etc.) te werken. De subsidiecriteria staan ver af van de core business en kosten daarom ook veel tijd. Culturele instellingen zouden de kans moeten krijgen om draagvlak op te bouwen naast deze subsidiecriteria.
- De gemeente Maastricht heeft een taak in het verbinden van de discipline Cultuur met discipline Welstand/inrichting openbare ruimte alsook de discipline veiligheid. Zo lang die verbindingen niet worden gelegd, blijft cultuur zichzelf in de staart bijten. Zo zal bijvoorbeeld bij de Welstand duidelijk moeten zijn dat een naambord op een instelling van belang is om de stad vooruit te helpen en de zichtbaarheid waar te maken. De casus van Intro illustreert dit goed.
- De gemeente Maastricht kiest te veel richtingen (kennis, economie, cultuur). Er zijn meer heldere keuzes nodig om te weten waar je aan toe bent en waar je je als culturele instelling toe moet verhouden.

Collectieve proposities

- De vergadering geeft aan dat er nood is aan echt concrete proposities. Het feit dat ze collectief moeten zijn is prima, maar ze moeten “van betekenis” zijn en geen optelsom.
- Tegelijk is het beeld van wát dan anders moet, nog helemaal niet helder. Er wordt in de zaal nog een groot verschil in functioneren opgemerkt tussen hen die moeten “leveren” in BIS-verband; zij die via Fondsen en provinciale subsidies werken en initiatieven die niet binnen die relaties operationeel zijn. De verschillende “opdrachten” en opdrachtgevers” domineren nog te veel de eigen agenda’s. De gemeenschappelijke agenda van het veld als geheel ontbreekt. Die moet geschreven worden: waar willen we samen staan, straks, na de innovatieslag?

Vervolgafspraken

- De resultaten van de 5 dialoogsessies over de toekomst van cultuur, waarvan de dialoog cultuurproductie er een van is, worden gebundeld.
- De resultaten van de dialoogsessies worden gedeeld met het culturele veld op 16 september a.s. van 19.00u tot 21.00u in de stadshal van Centre Ceramique.
- De gemeente gebruikt de resultaten uit de dialoogsessies en de stadswandelingen bij de uitwerking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid en bij de invulling van het innovatiebudget van €1 miljoen.
- De stad heeft dit bedrag eenmalig ter beschikking om de noodzakelijke nieuwe koers een impuls te geven. De dialoogsessies en de stadsgesprekken gaan niet expliciet over het uitgeven van dat geld, maar wel over het opstellen van een lange termijn beleid, waaraan dit budget gekoppeld kan worden.

Verslag dialoog Erfgoed en Identiteit

Datum: 17 juni 2015, 10.00u – 12.00u

Plaats: Hoofdwacht

13-07-2015

Inleiding door Paul Lambrechts

(Gemeente Maastricht)

Paul geeft aan dat deze dialoogsessie is bedoeld om te spreken over de toekomstperspectieven voor erfgoed en identiteit in Maastricht. Deze dialoogsessie maakt onderdeel uit van het innovatietraject cultuur. De notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' dient als leidraad voor de dialoog.

Aftrap door Bart van den Boom

Bart biedt als voormalig medewerker van CC en als zelfstandig curator een kijkje in de tentoonstellingen die hij de afgelopen jaren heeft vormgegeven.

- Voor fysieke tentoonstellingen maakt Bart gebruik van verschillende publieke ruimten in de stad waaronder CC. Bart kijkt hierbij naar het totaalplaatje, de ruimte, de vitrines, de looprichting, de volgorde: alles moet zoveel mogelijk aansluiten bij het inhoudelijke verhaal, maar wel vanuit een creatief perspectief. Inhoud en presentatievorm worden zo bij elkaar gebracht. Op deze manier probeert Bart mensen naar tentoonstellingen te trekken.
- Anders dan fysieke tentoonstellingen, gaat Bart middels videotentoonstellingen (viewmaster) naar de mensen toe. Door gebruik te maken van karakteristieke en vaak leegstaande gebouwen in de binnenstad, bereikt Bart een nieuw publiek. Mensen kunnen de kunst gewoon op straat ervaren. De videotentoonstellingen worden heel goed ontvangen: het verrast mensen op straat en eigenaren van panden zijn enthousiast door deze nieuwe dimensie aan hun pand. Bart roept de erfgoedprofessionals op om uit de eigen comfortzone te stappen, nieuwe wegen te bewandelen en naar het publiek toe te gaan.

Reacties erfgoedprofessionals

Kansen met betrekking tot bereiken van nieuw publiek / uit eigen comfort zone stappen / vernieuwing

- De strategie die Bart hanteert om gebruik te maken van andere plekken in de stad en daarmee naar de mensen toe te gaan wordt als kansrijk gezien. RHCL zou ook bijvoorbeeld prints met elementen uit de eigen collectie in de leegstaande gebouwen middels een videotentoonstelling kunnen laten zien.
- Er werd door iedereen vastgesteld dat er grote honger, een latente vraag naar duiding en beleving rond identiteit en erfgoed is; maar dat we er niet in slagen die aan te boren. Dat wordt de uitdaging.
- Maastricht kan gezien zijn schaal en rijkdom perfect als proefveld voor nieuwe praktijken opgevoerd worden. Zie onder andere de inspanningen op school, rond d' Artagnan, etc.

- Maak altijd iets dat zich verhoudt tot de plek en dat er betekenis aan toevoegt.
- Het is een gemiste kans dat buitenlandse studenten nauwelijks bekend zijn met de Maastrichtse geschiedenis. Zij zijn namelijk erg geïnteresseerd in de geschiedenis van Maastricht, ook als object van studie. Er liggen kansen in het toegankelijk maken van de Maastrichtse geschiedenis. Er wordt jaarlijks een college gegeven aan buitenlandse studenten, maar er zijn veel meer mogelijkheden. Zo hebben LGOG en Studium Generale een keer tijdens de introductieweek een event georganiseerd in dit kader.
- De kunstenaars van de Stichting Beelden op het Vrijthof gaan op een confronterende wijze met materieel erfgoed om. Als voorbeeld zijn deze kunstenaars bezig met het afbreken en weer heropbouwen en herinterpreteren van materieel erfgoed. Er wordt nog gezocht naar erfgoed dat in Maastricht mag worden afgebroken en elders (mogelijk Euregio?) mag worden opgebouwd.
- De industriële revolutie die Maastricht heeft gekend kan zichtbaarder worden gemaakt in Maastricht. CC probeert industrieel erfgoed meer zichtbaar te maken door rond Made in Maastricht een open opstelling maken.
- Het is belangrijk dat de verbinding met de overige cultuurpijlers wordt opgezocht en samen rond een erfgoedthema wordt geprogrammeerd.
- Schakel aan de voorzijde de hotels in; de toeristensector, om bezoekers bij aankomst op de must see's te wijzen.
- De startnotitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' is nog te veel op Maastricht gericht. Maastricht zou meer over haar eigen grenzen heen moeten kijken en meer vanuit een (Eu)regionaal perspectief moeten denken. De oude ambitie van Maastricht 'Culturele Hoofdstad 2018' is dan ook niet terug te lezen in het stuk.

Kansen met betrekking tot fysiek knooppunt

- Maastricht mist een fysiek knooppunt voor erfgoed en geschiedenis. Dit knooppunt zou de Hoofdwacht kunnen zijn. Denk een (permanent) inloopcentrum over Maastricht, een plek voor tijdelijke tentoonstellingen of een plek waar informatie te verkrijgen is over allerlei zaken op het gebied van cultureel erfgoed in Maastricht. Voorgesteld wordt om voorstellen voor de invulling van de hoofdwacht aan te leveren bij de medewerkers van de gemeente. Op dit moment ontwikkelt Tout Maastricht samen met een aantal partijen in de stad een programma voor de Hoofdwacht. Culturele programmering is hierbij een belangrijke component. Dit voorstel rond zichtbaar

maken van de erfgoedwaarden wordt door een aantal partijen actief opgepakt en aangedragen bij Tout Maastricht.

- De Sint-Lambertuskerk is eveneens een interessante historische plek dat als knooppunt kan fungeren en waar mensen informatie krijgen over erfgoed in de Euregio. Servatius is eigenaar van de Sint-Lambertuskerk.
- Vraag voor het Vrijthof de Unesco Werelderfgoed status aan. Het Vrijthof is nu te vaak bezet door evenementen. Deze keuze gaat ten koste van de beleving van het mooiste plein van Nederland. Ga zoeken naar alternatieve locaties voor een aantal evenementen.

Kansen met betrekking tot digitaal knooppunt

- Blaas het bestaande concept Culturele biografie nieuw leven in: het ligt er en kan nu veel actiever gebruikt gaan worden.
- Werk met audiotours, apps en QR codes. Elders is het er al, hier lag het klaar binnen de zicht op Maastricht omgeving. Dat kan snel geactiveerd worden.
- Maak een digitale kaartset met lagen en lijnen die Maastricht door de eeuwen heen zichtbaar maakt.

Kansen met betrekking tot verbondenheid erfgoedsector

- Veel mensen kennen de museumbrouwerij in Wyck niet. Daar moet verandering in komen. Daarom wil de museumbrouwerij het aanbod doen om de bierbrouwerij open te stellen voor andere partijen om (tijdelijke) tentoonstellingen te organiseren. De bierbrouwerij is een historische plek in Wyck en het complex biedt vele mogelijkheden qua ruimtes. De eerste opening is gemaakt: de Maastrichtse maquette komt er te staan.
- Musea zouden meer naar elkaar kunnen doorverwijzen zowel in de eigen projecten als in de communicatie waardoor ze elkaar meer kunnen versterken.

Rol van de gemeente

- De gemeente kan faciliteren bij het in verbinding brengen van partijen binnen de erfgoedsector. De erfgoedprofessionals willen vaker met elkaar in gesprek gaan om ideeën uit te wisselen en te zien hoe zij elkaar kunnen ondersteunen.

- De wens om vaker met elkaar in gesprek te gaan hoeft niet te worden vertaald in het inrichten van traditioneel platform. Sterker nog de werkwijze van Maastricht – Lab werkt heel goed. Gebruik dus de opgebouwde ervaringen van Maastricht LAB bijvoorbeeld rond de ontwikkeling van het frontenpark. Daarbij werden ook de erfgoedinitiatieven uitgenodigd hun actieve steentje bij te dragen in plaats van een door een ander bedachte opdracht uit te voeren. Het uitnodigen aan de voorkant alsook het spreken over een concreet onderwerp/gebied wordt als zeer prettig ervaren.
- De gemeente kan begeleiden bij het formuleren van een gezamenlijk doel van de erfgoedsector. Op dit moment ontbreekt een gezamenlijk doel. Het hebben van een gezamenlijk doel, de onderlinge verbondenheid, biedt namelijk de spinoff. Het is belangrijk om respect voor elkaars initiatieven te hebben, elkaar een podium te bieden en te voelen onderdeel te zijn van een groter geheel.
- De gemeente Maastricht zou (t.o.v. de provincie) meer moeten investeren in erfgoed. “Als je wil schitteren, moet je ook polijsten”.

Vervolgafspraken

- De resultaten van de 5 dialoogsessies over de toekomst van cultuur, waarvan de dialoog erfgoed en identiteit er een van is, worden gebundeld.
- De resultaten van de dialoogsessies worden gedeeld met het culturele veld op 16 september a.s. van 19.00u tot 21.00u in de stadshal van Centre Ceramique.
- De gemeente gebruikt de resultaten uit de dialoogsessies en de stadswandelingen bij de uitwerking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid en bij de invulling van het innovatiebudget van €1 miljoen. De stad heeft dit bedrag eenmalig ter beschikking om de noodzakelijke nieuwe koers een impuls te geven.
- De dialoogsessies en de stadsgesprekken gaan niet expliciet over het uitgeven van dat geld, maar wel over het opstellen van een lange termijn beleid, waarvan dit budget gekoppeld kan worden.

Verslag dialoog Amateurkunsten

Datum: 17 juni 2015, 20.00u – 22.00u

Plaats: Hoofdwacht

13-07-2015

Inleiding door Jaap van Royen

(Tout Maastricht)

Jaap geeft aan dat deze dialoogsessie is bedoeld om te spreken over de toekomstperspectieven voor amateurkunsten in Maastricht. Deze dialoogsessie maakt onderdeel uit van het innovatietraject cultuur. De notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' dient als leidraad voor de dialoog.

Aftrap door Govert Derix:

“Wil de echte liefhebber opstaan?”

Bij het lezen van de notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' krijgt Govert een tegenstrijdig gevoel:

- Is het nou toevallig dat de gemeente net nu de bodem van de schatkist in zicht is met burgers in gesprek wil over de toekomst van cultuurbeleid? Is die € 1 mln voor innovatie binnen cultuur niet gewoon een schaaamlap? En geeft deze notitie nou werkelijk de overgebleven energie van Maastricht Culturele Hoofdstad 2018 weer?
- Of is de notitie het middel om te zorgen dat amateurs en overheid met elkaar in gesprek gaan over wat ze voor elkaar kunnen betekenen om cultuur relevanter te maken?

Tegenstellingen zijn volgens Govert eigen aan kunst en cultuur. Cultuur plaatst het vraagteken bij zichzelf.

Govert filosofeert door: Wat gebeurt er wanneer we de notitie 'Cultuur, een rol van betekenis' verscheuren en het cultuurbeleid afschaffen?

- Er komt een schreeuw die vergelijkbaar is met de schreeuw tegen de bezuinigingen in 2010. Alleen zal deze schreeuw geen effect hebben.
- Het participatiedilemma wordt opgelost.
- Er ontstaat een nieuwe praktijk, omdat het culturele veld en de gemeente horizontaal ten opzichte van elkaar staan in plaats van verticaal.

Maar bovenal ontstaat er een situatie die ons uitdaagt om de liefhebber in onszelf te vinden en op te staan.

Reactie amateurs

Kansen algemeen

- De verenigingen onderstrepen het belang van de amateurkunsten voor de maatschappij. Als reactie op de aftrap van Govert Derix ligt een opgave in het in kaart brengen van de maatschappelijke waarde van de amateurkunsten.
- De verenigingen binnen de amateurkunsten bieden kansen voor de participatiemaatschappij. Verenigingen hebben een belangrijke sociale functie: binnen verenigingen ontmoeten mensen elkaar en ontstaan vriendschappen. Die vriendschappen vergroten hun zelf- en samenredzaamheid waardoor ze minder snel een beroep doen op de overheid. Hier ligt ook een kans om samen te werken met zorginstellingen zoals Radar.
- Het is een gemiste kans dat studenten nauwelijks vertegenwoordigd zijn binnen de amateurskunsten. Er liggen kansen in het meer toegankelijk maken van de amateurkunsten voor studenten. De studententoneelvereniging 'Alles is Drama' geeft aan graag te willen samenwerken met andere verenigen om zo meer studenten te bereiken. Ook geeft 'Alles is Drama' aan een rol te kunnen spelen in het bereiken van specifiek buitenlandse studenten. De toneelvereniging heeft namelijk zowel Nederlandse als Engelse producties en biedt ook zowel Nederlandse als Engelse toneellessen aan. Een goed voorbeeld van samenwerking met "Alles is Drama" is dat zij een Engelse variant van een voorstelling hebben verzorgd. De samenwerking was succesvol en de voorstelling kreeg hierdoor een andere dimensie.

Kansen met betrekking tot samenwerking amateurkunsten

- Het is een gemiste kans dat verenigingen vooral als eilandjes functioneren. Door over grenzen heen te kijken, samen te werken en verbindingen te zoeken als amateurverenigingen, zouden er vele mooie producties neergezet kunnen worden. De gemeente kan faciliteren bij het in verbinding brengen van de amateurverenigingen.

- Jammer dat goede initiatieven geen vervolg krijgen zoals “Harmonieus Maastricht”: Het Theater aan het Vrijthof was een dag beschikbaar voor de Amateurgezelschappen die gezamenlijk een programma presenterden waarbij samenwerking een voorwaarde was.
- Samenwerking tussen amateurs en professionals biedt veel kansen. De professionele organisaties kunnen een podium bieden, samen kunnen er fondsen worden geworven en het aantal activiteiten neemt af waardoor ook onderlinge concurrentie afneemt. De eerste opening is er: Jazz Maastricht nodigt iedereen uit om eventuele samenwerking verder te verkennen. De gemeente kan dit type samenwerking stimuleren door het als voorwaarde te stellen bij subsidieverlening.
- Een middel om samenwerking tussen amateurs en professionals vorm te geven is het voorprogramma. Voor beide partijen is het interessant om amateurs een voorprogramma te laten verzorgen. De professionele organisaties bereiken een groter publiek en de amateurs hebben meteen een groot podium.
- Om samen te kunnen werken zijn goede faciliteiten nodig, zoals een website waarop contactgegevens van alle amateurgezelschappen te vinden zijn alsook de centrale agenda. Opgemerkt wordt dat deze website “www.maastrichtnet.nl/actief” al bestaat, maar blijkbaar nog onvoldoende bekend is. Er wordt een oproep gedaan om actiever gebruik te maken van deze faciliteiten, maar je niet afhankelijk te maken van faciliteiten: het begint bij jezelf en de houding t.o.v. samenwerking.
- De gemeente kan begeleiden bij het formuleren van een gezamenlijk doel van de amateurkunsten. Op dit moment ontbreekt een gezamenlijk doel. Het hebben van een gezamenlijk doel, de onderlinge verbondenheid, biedt namelijk de spin-off. Het is belangrijk om respect voor elkaars initiatieven te hebben, elkaar een podium te bieden en te voelen onderdeel te zijn van een groter geheel.

Barrières algemeen

- De vergrijzing is onderbelicht in de notitie ‘Cultuur, een Rol van Betekenis’. Er is sprake van vergrijzing binnen de verenigingen. De vergrijzing zorgt ervoor dat de (financiële) druk binnen de verenigingen steeds groter wordt.
- De amateurskunsten zijn onvoldoende opgenomen in de notitie. Het gaat voornamelijk over de professionele kunst en cultuur. Dit is niet terecht. Amateurkunsten zijn namelijk van groot belang voor de professionele kunst en cultuur. Elke professional is amateur geweest.

- De notitie is erg op Maastricht gericht. Maastricht zou buiten haar eigen grenzen moeten kijken en meer samenwerking in de regio en de Euregio moeten stimuleren.
- De huidige structurele subsidieregeling voorziet alleen in harmonie, fanfares, koren en toneelverenigingen en niet in andere, nieuwere vormen van amateurkunst beoefening.

Barrières met betrekking tot betaalbare ruimten

- Er is een gebrek aan betaalbare ruimten om te repeteren alsook betaalbare podia. Er zijn veel podia in stad. De podia van vroeger zijn nu niet meer toegankelijk voor de amateurkunsten (denk aan Bonbonnière, AINSI). Ook is het huren van het MECC voor een concert vaak onhaalbaar. Verenigingen zijn dan gebonden aan de commerciële afspraken van het MECC. Eigenlijk kunnen verenigingen helemaal niet iets groots doen, dan gaan ze namelijk failliet! Misschien moeten we de subsidies aan gezelschappen afschaffen en dat geld besteden aan betaalbare podia? Voorgesteld wordt dat de gemeente bemiddelt tussen zaalverhuurder en de vereniging in een driehoeksoverleg.
- Hoe zit het met de ‘platte zaal?’

Barrières met betrekking tot nieuwe aanwas amateurkunsten

- Verenigingen maken zich zorgen over de toekomst van de amateurkunsten. Vanuit de overheid wordt te weinig gedaan om jongeren te interesseren voor cultuurparticipatie. Dit geldt zowel voor zang als dans en toneel. Verenigingen stappen daarom zelf op schoolgaande jongeren af, maar dit kan door gebrek aan tijd en geld enkel op ad hoc basis. De gemeente kan faciliteren door verenigingen en scholen met elkaar in contact te brengen.
- Verenigingen maken zich zorgen over de stijgende prijzen van Kumulus voor muzieklessen. Dit maakt het nog lastiger om nieuwe leden te vinden. In België is buitenschoolse kunsteducatie veel goedkoper.
- In de notitie wordt gesproken over talentontwikkeling. Het gaat niet (alleen) over het ontwikkelen van talent in de amateurkunsten, maar om het samen bezig zijn met je passie. De toegankelijkheid van amateurkunsten is van groot belang. Er moet aangesloten worden bij het niveau van de mensen.

Barrières met betrekking tot financiën/behoud amateurkunsten

- De verenigingen hebben het financieel moeilijk. Ze kunnen moeilijk rondkomen. Verenigingen spreken hun angst uit dat de subsidies verder verlaagd worden. De gemeente zou voor meer stabiliteit moeten zorgen door een lange termijn visie voor het verstrekken van subsidies te formuleren.
- Ook staat de belastbaarheid van de bestuurders van de verenigingen onder druk. Van deze mensen wordt veel gevraagd (o.a. inkomsten genereren voor de vereniging) en deze mensen zijn niet meer de jongste.
- Verenigingen vragen zich af wie bepaalt welke verenigingen of welk initiatief subsidie krijgt en hoe wordt dat bepaald. Het initiatief “Theater van het vat” was namelijk erg geslaagd en toch heeft de gemeente geen subsidie meer verleend. In de notitie ‘Cultuur, een Rol van Betekenis’ wordt maatschappelijke relevantie als belangrijkste criterium genoemd. De notitie geeft aan de hand van de thema’s inzicht in wat met maatschappelijke relevantie wordt bedoeld, maar het blijft een vaag begrip. Govert Derix poneert de stelling of niet een burgerraad moet beslissen wie aan de hand van nader te bepalen criteria wel of geen subsidie krijgt. Hierover zijn de meningen verdeeld. Enerzijds beslissen dan mensen erover die ‘liefhebber’ zijn en weten wat amateurkunst inhoudt en anderzijds zijn dit juist de mensen die zich met hun passie bezig moeten houden in plaats van bureaucratistische zaken zoals het verstrekken van subsidie.

Vervolgafspraken

- De resultaten van de 5 dialoogsessies over de toekomst van cultuur, waarvan de dialoog amateurkunsten er een van is, worden gebundeld.
- De resultaten van de dialoogsessies worden gedeeld met het culturele veld op 16 september a.s. van 19.00u tot 21.00u in de stadshal van Centre Ceramique.
- De gemeente gebruikt de resultaten uit de dialoogsessies en de stadswandelingen bij de uitwerking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid en bij de invulling van het innovatiebudget van €1 miljoen. De stad heeft dit bedrag eenmalig ter beschikking om de noodzakelijke nieuwe koers een impuls te geven. De dialoogsessies en de stadsgesprekken gaan niet expliciet over het uitgeven van dat geld, maar wel over het opstellen van een lange termijn beleid, waaraan dit budget gekoppeld kan worden.

Verslag dialoog crowdsourced projecten en jongerencultuur 13-07-2015

Datum: 27 juni 2015, 15.00u – 17.00u

Plaats: Oude Labgebouw tijdens Scenes Connected

Inleiding door Paul Lambrechts

(Gemeente Maastricht)

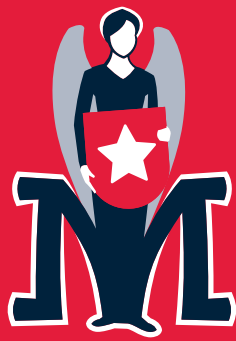
Paul geeft aan dat deze dialoogsessie is bedoeld om te spreken over de toekomstperspectieven voor crowdsourced projecten en jongerencultuur in Maastricht. Deze dialoogsessie maakt onderdeel uit van het innovatietraject cultuur. De notitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' dient als leidraad voor de dialoog.

Inbreng jongeren

- Maastricht is veranderd. Er zijn meer culturele initiatieven in de stad. Alleen die initiatieven moeten groeien en moeten zich doorontwikkelen. Denk aan Scenes Connected, Kingsday etc. Kingsday is groots in Eindhoven en ook een echt volksfeest.
- Maastricht is een stad van tegenstellingen. Aan de ene kant heb je de Tefaf en aan de andere kant heb je Scenes Connected. Er is weinig tussen in. Sjik en sjoen moet meer mainstream worden en richting het ruigere, alternatieve Maastricht bewegen.
- In Maastricht past alles binnen de kaders. Moet veel rebelser! In Maastricht heb je alleen het landbouwbeleg. Daar mogen maar 500 mensen in. De muziekgieterij past ook in de categorie rebels maar is alweer te groot geworden, waardoor het niet meer werkt.
- De AINSI is een goed voorbeeld van een kleinschalige cultuurbrouwerij die groot is gebracht door een klein clubje bevlogen vakmensen. Dit moet door vakmensen gebeuren, niet door ambtenaren.
- De klassieke culturele instellingen leveren heel weinig op.
- De gemeente moet meer waardering uitspreken naar bottom-up initiatieven en de initiatiefnemers daarvan. De gemeente kan dat doen door de initiatieven zelf te promoten. Dit hoeft niet altijd door geld te geven, maar kan ook door andere, kleine dingen. Zoals een facebookbericht rondsturen vanuit het account van de gemeente. Zo laat de gemeente zien dat ze achter de initiatieven staat.
- Waardering uit zich ook in de bereikbaarheid en de behulpzaamheid van het ambtelijk apparaat. Vaak worden de initiatiefnemers doorgestuurd van afdeling naar afdeling en daar is geen ambtenaar die daarin als "linking pin" fungeert. Zo'n linking pin is heel waardevol voor de initiatiefnemer, die persoon kent de procedures en kent de mensen binnen de organisatie. Die persoon kan helpen bij het aanvragen van de vergunning bijvoorbeeld. Een cultuurambtenaar zou een linking pin rol kunnen vervullen.
- De Caberg Triënnale is een initiatief dat de kunstenaars in Caberg mede organiseren om aan de gemeente en Servatius te laten zien wat zij doen. Zo proberen ze hun zichtbaarheid in de stad te vergroten en een stukje erkenning te krijgen.
- In Maastricht moet je zelf initiatieven organiseren als je wilt dat er iets gebeurt. Een aantal jongeren vindt dit juist het leuke in Maastricht. In Maastricht gebeuren heel veel kleinschalige initiatieven. Dat maakt het leuk om te blijven.
- Advies is om te investeren in bestaande festivals die kloppen, in plaats van te investeren in nieuwe evenementen. Het parcours is een voorbeeld van bestaand festival waarin alle kunstinitiatieven zich kunnen presenteren.
- Evenementen moeten ook interessant worden gemaakt voor de Euregio. Ervaring leert dat je dan Euregionaal moet programmeren. De muziekgieterij werkt daarom met internationaal talent en talent van eigen bodem. Dat werkt heel goed voor Maastricht, nationaal talent minder.
- Om deze regio cultureel interessant te maken moeten er betere of verbindingen komen naar de Euregio. Dit is een absolute voorwaarde!
- Very contemporary als kunstproject in de Euregio. Daar komt het gebrek aan goede openbaar vervoer verbindingen in de Euregio ook naar voren.
- Het is opvallend dat de berichtgeving over cultuur in Maastricht vaak negatief is, vooral op MaastrichtGezien. Dit zou de stadsdichter kunnen oppakken door cultuur in Maastricht positief neer te zetten!
- De stadsdichter staat niet meer op de lijst bij Tout Maastricht voor 2016. Komen we weer terug op de waardering en nogmaals die hoeft niet altijd financieel te zijn.
- Waarom noemen we ons in 2018 niet alsnog culturele hoofdstad? Er was met MCH18 veel energie, het is jammer dat dat niet is vastgehouden.
- "Alles is drama" wil in 2016 een productie neerzetten in de stad en daarover graag in gesprek gaan met de gemeente.
- Investeer in de evenementen die er zijn en maak daar iets kwalitatiefs van en zoek naar financieringsstromen.

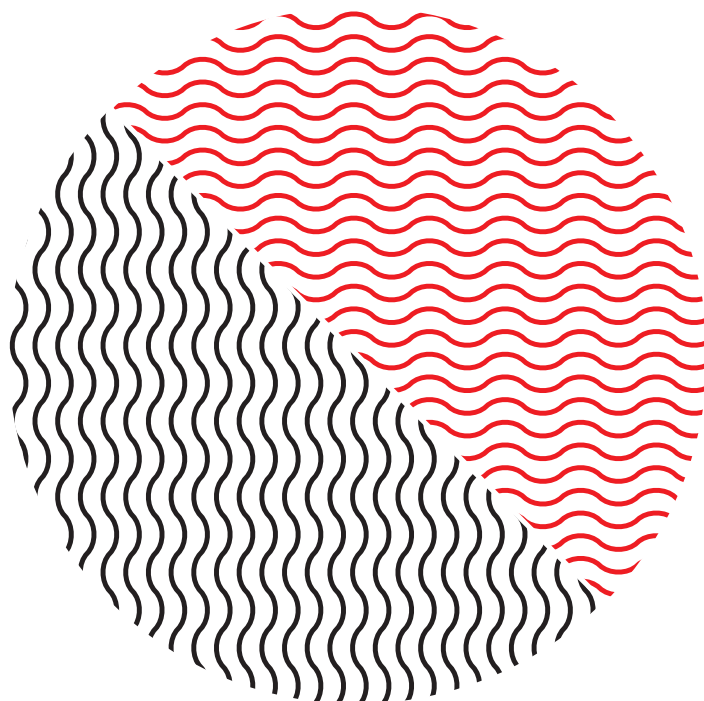
Vervolgafspraken

- De resultaten van de 5 dialoogsessies over de toekomst van cultuur, waarvan de dialoog crowdsourced projecten en jongerencultuur er een van is, worden gebundeld.
- De resultaten van de dialoogsessies worden gedeeld met het culturele veld op 16 september a.s. van 19.00u tot 21.00u in de stadshal van Centre Ceramique.
- De gemeente gebruikt de resultaten uit de dialoogsessies en de stadswandelingen bij de uitwerking van het nieuwe kunst- en cultuurbeleid en bij de invulling van het innovatiebudget van €1 miljoen. De stad heeft dit bedrag eenmalig ter beschikking om de noodzakelijke nieuwe koers een impuls te geven.
- De dialoogsessies en de stadsgesprekken gaan niet expliciet over het uitgeven van dat geld, maar wel over het opstellen van een lange termijn beleid, waarvan dit budget gekoppeld kan worden.

STADSGESPREKKEN MAASTRICHT

VAN
EYCK

MIRROR

INHOUDSOPGAVE

LEVENDE VERHALEN

**RUIMTE VOOR MEER PARTICIPATIE
IN HET CULTURELE LANDSCHAP VAN MAASTRICHT
P. 3**

VOOR VERTREK

**HET BEGIN VAN EEN GEZAMENLIJKE ZOEKTOCHT
P. 5**

PLAATSBEPALING

**CULTUUR ALS BLIKOPENER EN BRUGGENBOUWER
P. 6**

TUSSENTIJD'S BERAAD

**HET REGISSEREN VAN GROEPSDYNAMIEK
P. 9**

KOERS UITZETTEN

**DE WEG NAAR VERNIEUWING
P. 11**

CONCLUSIES

**CONDITIES VOOR 'RADICALE PARTICIPATIE'
P. 12**

BRONNEN & COLOFON

P. 14

Stadsgesprek Daalhof, 4 juli 2015 © Hans van Eijsden

Stadswandeling Malpertuis, 1 juli 2015 © Hans van Eijsden

LEVENDE VERHALEN

RUIMTE VOOR MEER PARTICIPATIE IN HET CULTURELE LANDSCHAP VAN MAASTRICHT

Wat gebeurt er als we het vertrouwde schip verlaten en ons in een roeiboot op woelig water begeven? Iedereen aan boord – kapitein, bemanning én passagiers – moet dan opnieuw een positie innemen. Wie neemt het roer over? Wie bepaalt de koers? En hoe in balans te blijven ondanks het onstuimige vaarwater? Het is een tot de verbeelding sprekend beeld waarmee Pieter Akkermans¹ tijdens een van de *Stadsgesprekken Maastricht* de hedendaagse stadsontwikkeling kenschetste. In een notendop vat het de uitdaging samen waar steden nu voor staan. Een combinatie van sociaaleconomische factoren – waaronder de financiële crisis met drastische bezuinigingen tot gevolg, toenemende decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten, de transitie naar een doe-democratie en de opmars van actief burgerschap – heeft er toe geleid dat hedendaagse beleidsvorming niet meer primair lijkt te gaan over het formuleren van stippen aan de horizon en de route daar naartoe. In plaats daarvan ligt het accent steeds meer op de gezamenlijke zoektocht van bestuurders, professionals en burgers naar nieuwe wegen die leiden tot een vitale, toekomstbestendige stad. Kortgezegd, er is een verschuiving gaande van een doelgerichte aanpak naar een procesgerichte aanpak. Het vormen van constructieve samenwerkingsverbanden is cruciaal om de stad daadwerkelijk in nieuwe richtingen te laten bewegen. Deze samenkomst van formele structuren en de informele wereld van burgerkracht vereist echter een wezenlijk andere bestuursstijl.

Bij de herijking van haar cultuurbeleid erkent ook de gemeente Maastricht de noodzaak om haar werkwijze te veranderen. De startnotitie 'Cultuur, een rol van betekenis' wordt nadrukkelijk ingezet als discussiestuk voor onder andere een stadsbrede bevraging rond de innovatieagenda cultuur. Een belangrijke doelstelling die hierin staat beschreven is dat het hierbij niet zozeer gaat 'om het verdelen van de koek, maar om het in gang zetten van nieuwe processen en attitudes'.² Deze uitspraak onderschrijft de ambitie van de gemeente om een ander soort ontwikkelkracht in de stad te activeren. Een waarin ze zelf niet altijd leidend is en waarin de verbeeldingskracht van professionals en burgers ten volle wordt benut. Om dat te bewerkstelligen doet de gemeente een beroep op professionals en inwoners van Maastricht om zowel inhoudelijk als procesmatig mede vorm te geven aan het cultuurbeleid 2017-2020. Dit traject is ingezet middels een aantal dialoogsessies met het culturele veld³, een zogeheten 'benen-op-tafelsessie' met de leidende figuren in de Maastrichtse kunst- en cultuursector en een serie stadsgesprekken met de inwoners van de stad. Onder de titel *Stadsgesprekken Maastricht* zijn *Tout Maastricht* en *Van Eyck Mirror* gezamenlijk met laatstgenoemde aan de slag gegaan. Beide partijen hebben de opdracht van de gemeente om te verkennen wat er lokaal leeft aan verwachtingen ten aanzien van het (nieuwe) cultuurbeleid, opgevat als testcase voor een meer radicale vorm van cultuurparticipatie.⁴ In retrospectief is het beeld van de roeiboot met bestemming onbekend dan ook een treffende metafoer voor het vertrekpunt van de stadsgesprekken in juli jongstleden. Met open vizier zijn een groot aantal inwoners van Maastricht samen met het projectteam in een figuurlijke roeiboot gestapt en zijn voorzichtig de eerste bakens voor het Maastrichtse cultuurbeleid verzet.

De belangrijkste observaties tijdens deze verkenningstocht zijn opgetekend in dit document. In de eerste paragraaf 'voor vertrek' wordt verslag gedaan van de belangrijkste uitgangspunten die het projectteam vooraf formuleerde in een poging om de juiste condities te scheppen voor de beginfase van radicale cultuurparticipatie. In de tweede paragraaf 'plaatsbepaling' wordt de inhoudelijke oogst van de stadsgesprekken nader toegelicht. Het is een overzicht van de belangrijkste thema's in het dagelijks leven van de deelnemers en de rol die kunst en cultuur daarin kunnen spelen. In de derde paragraaf 'tussentijds beraad' wordt inzage gegeven in de overwegingen van het projectteam bij de invulling van de terugkomdag, de afsluitende bijeenkomst van deze serie stadsgesprekken. De vierde paragraaf 'koers uitzetten' bevat een analyse van de groepsdynamiek tijdens de terugkomdag die bestond uit twee testsituaties waarin deelnemers aan de slag gingen met een specifiek thema. Tot slot wordt in de vijfde paragraaf de balans opgemaakt en worden enkele aanbevelingen gedaan voor de verdere uitwerking van radicale cultuurparticipatie in Maastricht.

¹ Pieter Akkermans is als 'Makelaar van de Tussentijd' betrokken bij de ontwikkeling van de Groene Loper in het projectgebied van de A2-tunnel in Maastricht. Lees meer op: www.makelaarsvandetussentijd.nl.

² Gemeente Maastricht (2015). Startnotitie: 'Cultuur, een rol van betekenis'. Cultuuraagenda 2017-2020. (p. 3)

³ In juni 2015 vonden dialoogsessies plaats met de volgende disciplines: amateurkunst, creatieve industrie, crowdsourced projecten en jongerencultuur, cultuurproductie, erfgoed en identiteit.

⁴ De term 'radicale participatie' wordt geïntroduceerd in de eerder genoemde startnotitie 'Cultuur, een rol van betekenis' van de gemeente Maastricht. (Zie o.a. pagina 4.)

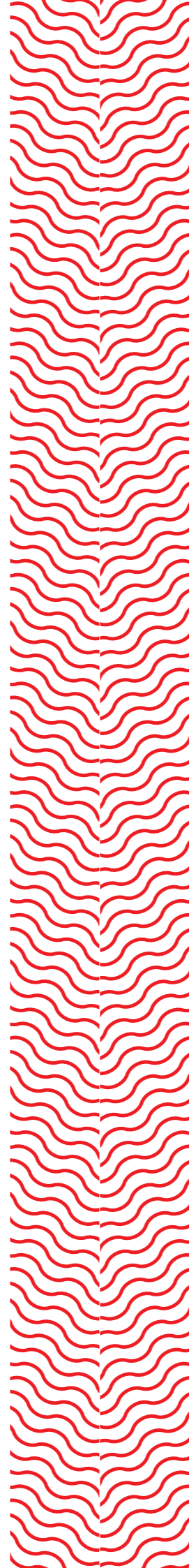
Stadswandeling Daalhof, 4 juli © Hans van Eijsden

Stadswandeling Daalhof, 4 juli © Hans van Eijsden

Stadswandeling Wittevrouweveld, 8 juli © Hans van Eijsden

VOOR VERTREK

HET BEGIN VAN EEN GEZAMENLIJKE ZOEKTOCHT

De lat voor de *Stadsgesprekken Maastricht* lag hoog. Niet alleen was de verwachting dat het project inhoudelijke input voor het cultuurbeleid zou opleveren, maar ook dat het de basis zou leggen voor een meer radicale vorm van cultuurparticipatie. Radicaal omdat deze werkwijze veronderstelt dat de gemeente afscheid neemt van de traditionele rolverdeling tussen gemeente, culturele instellingen, professionals en burgers zonder precies te weten wat daar voor in de plaats komt. Dit vergt onderling vertrouwen en een flinke dosis lef van alle betrokken partijen. Eigenschappen die niet vanzelfsprekend zijn in de recente beleidsgeschiedenis. In de volle overtuiging dat burgers daadwerkelijk een serieuze gesprekspartner kunnen zijn bij de formulering en uitvoering van het cultuurbeleid, besloten Tout Maastricht en Van Eyck Mirror om de stadsgesprekken in te zetten als start van een proces van radicale cultuurparticipatie. Dit vanuit de gedachte dat een nieuwe werkwijze niet enkel op papier kan ontstaan, maar vooral via een proces van *trial-and-error* in de praktijk. Aan het projectteam de taak om de juiste condities te scheppen voor deze kwetsbare beginfase.

De eerste stap daartoe was een zorgvuldige formulering van de hoofdvraag. De wijze waarop burgers worden aangesproken is immers cruciaal voor het scheppen van de juiste verwachtingen. Reeds in de 'Kaderbrief 2014' wordt de relevantie van kunst en cultuur gezocht in de impact ervan op de directe leefomgeving van mensen.¹ Hiermee wordt kunst en cultuur expliciet in een ruimtelijk kader geplaatst. De initiële hoofdvraag 'welke creativiteit wilt u om u heen?'² van de gemeente, refereert aan dit vertrekpunt. Om in deze beginfase zo goed mogelijk aan te sluiten bij de belevingswereld van burgers, koos het projectteam er echter voor om het onderzoek nog breder in te zetten. Door de vraag 'in wat voor stad wil jij wonen?' centraal te stellen werd het oorspronkelijke vertrekpunt in feite omgedraaid. Het plaatst namelijk de leefomgeving op de eerste plek en positioneert kunst en cultuur als een van de onderdelen daarvan. Met deze vraagstelling werd ingezet op een open gesprek – zonder de beperking van een formele definitie van cultuur als beleidsgebied – over aspecten die maken dat men zich verbonden voelt met en zorg draagt voor zijn directe omgeving. Een eerste noodzakelijk stap om tot inhoudelijke aanknopingspunten te komen voor een duurzame relatie tussen lokale overheid en burger.

Een tweede belangrijk uitgangspunt was het streven om een gesprek tussen burgers tot stand te brengen. Enerzijds om een weinig constructieve discussie te voorkomen waarbij burgers zich enkel lijnrecht tegenover de lokale overheid plaatsen. Anderzijds om burgers te verleiden om na te denken over hun eigen rol in (de ontwikkeling van) hun directe omgeving. Om mede-eigenaarschap te creëren is deze stap cruciaal. Het risico van participatietrajecten is dat men al snel verzandt in een relatief passieve houding met enkel een wijzende vinger naar medemens, gemeente of (culturele) instellingen. Door inwoners van Maastricht ervaringen met elkaar te laten delen wordt duidelijk dat de beleving van hun omgeving, en vormen van kunst en cultuur daarbinnen, van persoon tot persoon verschilt. Wat de een als vervelend ervaart, kan zijn buurman juist als kwaliteit zien. Nationaliteit, levensfase, geloof en levensloop zijn enkele aspecten die iemands perceptie in sterke mate bepalen. Juist deze veelheid aan verhalen en betekenissen is een kwaliteit van het publieke domein. Het betekent dat een diverse groep mensen, ieder op zijn eigen manier, zich verbonden kan voelen met dezelfde wijk, buurt of straat. Het inzicht dat de stad bestaat uit fysieke en mentale ruimte die je met anderen deelt, is een noodzakelijke basisgedachte voor iedereen die deelneemt aan een radicaal participatietraject. Het lijkt wellicht een open deur, maar het is niet vanzelfsprekend dat deelnemers in staat zijn om naast hun persoonlijke belang aandacht te hebben voor de perspectieven van anderen. Door een gesprek tussen burgers te faciliteren hoopt het projectteam dat het denken in mogelijkheden, in plaats van onmogelijkheden, beklijft.

Tot slot nam het projectteam zich voor om daadwerkelijk een stadsbrede bevraging na te streven, waarbij de deelnemersgroep een zo goed mogelijke afspiegeling van de maatschappij is. Met een actieve werving van deelnemers en door de stadsgesprekken op locatie in vijf verschillende stadsdelen³ te laten plaatsvinden, hoopte het projectteam dit te bereiken. Daarnaast zou iedere deelnemer aangesproken worden als burger. Ook mensen die beroepsmatig geïnteresseerd waren in de stadsgesprekken, zoals wethouders, beleidsambtenaren en medewerkers van culturele instellingen, werden nadrukkelijk verzocht om hun professionele pet thuis te laten en aan te schuiven als een van de betrokken inwoners van Maastricht. Dit om iedere vorm van hiërarchie te voorkomen en de positie van alle deelnemers gelijkwaardig te houden.

Het inzicht dat de stad bestaat uit fysieke en mentale ruimte die je met anderen deelt, is een noodzakelijk basisgedachte voor iedereen die deelneemt aan een radicaal participatietraject.

¹ Zie o.a.: Gemeente Maastricht (2014). 'Bijlagenboek Kaderbrief 2014.' (p. 36)

² Zoals geformuleerd in het persbericht van de gemeente Maastricht (dd. 28 april 2015): 'Maastricht wil cultuurbeleid herijken. Discussiestuk wordt met de stad verder uitgewerkt en besproken.' (dd. 28 april 2015)

³ De *Stadsgesprekken Maastricht* vonden plaats in de volgende stadsdelen: Centrum (24 juni), Heer (27 juni), Malpertuis (1 juli), Daalhof (4 juli) en Wittevrouweveld (8 juli).

PLAATSBEPALING

CULTUUR ALS BLIKOPENER EN BRUGGENBOUWER

Elk stadsgesprek begon met een verkenningstocht: een oriëntatie op het culturele landschap in die specifieke buurt. Een theatermaker, met een side kick die woonachtig en/of werkzaam is in de buurt, voerde de deelnemers te voet langs geplande en ongeplande interventies in de (openbare) ruimte. Een standbeeld van twee wolven, een voortuin in gebruik als moestuin en heftige hartenkreten op gevels. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van situaties die onderweg aanleiding vormden voor een gedachtewisseling over wat creativiteit in de buurt zoal inhoudt. Niet met als doel om tot waardeoordelen te komen, maar om de grote diversiteit aan verschijningsvormen en betekenissen van kunst en cultuur te ervaren. Situaties die de deelnemers alvast aan het denken zetten over kansen en dilemma's in hun leefomgeving. Op momenten ontstond er ook een bepaalde mate van saamhorigheid. Zo ontlokte de kreet "west side" op een muur de deelnemers in Malpertuis een gezamenlijke vertolking van het liedje 'Maria' uit de bekende musical en film *West Side Story*. Eens te meer werd duidelijk hoe verhalen een rol spelen in de perceptie en waardering van een plek.

Iedere verkenningstocht, tien in totaal, mondde uit in een poging tot plaatsbepaling – hoe ziet het formele en informele culturele landschap er eigenlijk uit? En waar in dit landschap positioneren de deelnemers zichzelf? – en een brainstorm over nieuwe mogelijkheden voor het culturele landschap van Maastricht. In gesprekken van een uur, die richting kregen door onderwerpen en suggesties die de deelnemers zelf op post-its hadden geschreven, legden ze gezamenlijk de kansen en dilemma's van kunst en cultuur in hun leefomgeving bloot. De gesprekken kenmerkten zich door een levendige dynamiek; van diep gewortelde frustraties tot een lofzang op de stad. Leden van het projectteam traden hierbij op als neutrale gespreksleider en poogden de discussiepunten steeds weer te verbinden aan de hoofdvragen: in wat voor stad wil jij wonen? Hoe kunnen kunst en cultuur daar aan bijdragen? Wat is daarvoor nodig? En wat draag je zelf bij aan het realiseren daarvan?

Alle resultaten overziend is het met name bijzonder om te constateren dat ondanks de totaal verschillende groepen, omgevingen, gidsen en dynamiek bij elk gesprek min of meer dezelfde thema's ter sprake kwamen. Het belang van deze thema's, die raken aan essentiële maatschappelijke waarden en dwars door verschillende beleidsterreinen heen snijden, wordt dus breed gevoeld in de stad. Dat burgers daarin ook een rol voor kunst en cultuur zien weggelegd en dus zelf de intrinsieke waarde daarvan herkennen en benoemen, is hoopgevend. Ze onderschrijven daarmee het vermogen van kunst en cultuur om wezenlijk bij te dragen aan de basisvoorwaarden voor een duurzame samenleving. Hieronder zijn de onderwerpen die het meest zijn besproken tijdens de stadsgesprekken, in willekeurige volgorde op een rij gezet. Hierbij is het van belang om te vermelden dat de toelichting zo dicht mogelijk bij de uitleg van de deelnemers blijft. De omschrijvingen zijn geen poging om alle dimensies van de thema's uit te werken, maar concentreren zich juist op de essentie van de opvattingen van de deelnemers.

– VEILIGHEID

De relatie tussen 'veiligheid' en creativiteit werd opvallend vaak gelegd, waarbij veiligheid op twee manieren werd uitgelegd. Voor sommigen betekende dit de

veiligheid in een buurt, zodat bewoners ook 's avonds alleen over straat durven te gaan. De nadruk lag niet zozeer op de feitelijke veiligheid, zoals de hoeveelheid criminaliteit, maar meer op de zorg die wordt besteed aan de fysieke leefomgeving waardoor het als veilig wordt ervaren. De deelnemers benoemden kunst in de openbare ruimte als een van de middelen die ingezet kan worden om het gevoel van veiligheid in een buurt te vergroten. Denk aan muurschilderingen in een voorheen donkere betonnen tunnel. Voor anderen ging 'veiligheid' over het waarborgen van een omgeving waarin men kwetsbaar kan zijn en contact durft te maken met anderen. In beide benaderingen gaat het vooral om het creëren van mentale ruimte, de ervaring van veiligheid, die iedereen de gelegenheid biedt om deel te nemen aan het stedelijk leven. Veiligheid en creativiteit werden gezien als elkaar versterkende factoren in het publieke domein: creativiteit draagt bij aan veiligheid en veiligheid draagt bij aan creativiteit. Oftewel, creativiteit als voorwaarde voor een fysieke leefomgeving die prettig aanvoelt versus veiligheid die de ruimte voor expressie van het individu vergroot.

– VRIJHEID

Ook 'vrijheid' kreeg een tweeledige betekenis in de gesprekken. Om te beginnen ging het over individuele vrijheid om te handelen, waarbij het – net als bij de eerder genoemde veiligheid – gaat om het scheppen van een vertrouwde omgeving waarin mensen, ieder met zijn eigen achtergrond, naast elkaar kunnen bestaan. Voorwaarde hiervoor is wederzijds respect en tolerantie, en juist daarin kunnen kunst en cultuur een rol van betekenis spelen. Het was opvallend dat met name de jonge deelnemers dit punt ter sprake brachten en daarbij de noodzaak van duidelijke kaders benadrukten. Dit in tegenstelling tot het concept 'a playful city' dat door enkele oudere deelnemers werd aangehaald als symbool voor de vrijheid om juist buiten de bestaande kaders te treden. Ook de stelling 'een dynamische stad moet onrust zaaien' heeft hier betrekking op. Beide uitspraken zijn illustratief voor de behoefte aan het verrassende en onverwachte in Maastricht. Een stad waarin jaarlijks grote evenementen als André Rieu op het Vrijthof kunnen bestaan naast kleinschalige, spontane en in positieve zin ontregelende activiteiten. Het is een pleidooi om de teugels soms volledig te laten vieren, zodat vernieuwing de kans krijgt om te groeien. Voor beide vormen van vrijheid ligt de moeilijkheid in het vinden van een balans tussen grenzen en grenzeloosheid.

– AUTHENTICITEIT

Er werd op twee schaalniveaus over 'authenticiteit' gesproken: de eigenheid van het individu en die van een buurt. In beide gevallen kwam authenticiteit ter sprake als pleidooi om meer aandacht te hebben voor unieke kwaliteiten. Op individueel niveau door mensen aan te moedigen hun eigen kracht en passie, bijvoorbeeld voor kunst en cultuur, te delen met anderen. Op stadsniveau door in de aanpak per buurt meer oog te hebben voor de verschillen, zodat zorgvuldiger ingezet wordt op de specifieke kwaliteiten van iedere buurt. In beide gevallen gaat authenticiteit over het accentueren en het 'vieren' van de diversiteit in de stad. In dit kader werd ook de opmerking gemaakt dat iedere buurt de moeite waard is en een minder centrumgerichte werkwijze gehanteerd zou moeten worden bij het initiëren van activiteiten en evenementen.

– VERBONDENHEID

Misschien wel de meest herhaalde wens was om de onderlinge 'verbondenheid' tussen verschillende mensen in de stad te vergroten, waaronder tussen jongeren en ouderen, tussen 'sjengen' en studenten, tussen burgers en professionals, tussen verschillende culturen en tussen verschillende disciplines. Hierbij gaat het om het herkennen, accepteren en zo mogelijk op waarde schatten van 'de ander'. Dit resulteert in prettig en waardevol 'samenleven'. Respecteren dat verschillende groepen naast elkaar bestaan is één, maar wanneer er een wisselwerking tot stand komt tussen verschillende groepen, ontstaat er pas echt een interessante dynamiek in de stad. De deelnemers zagen hier een specifieke rol weggelegd voor culturele instellingen als bruggenbouwers en als aanjagers om mensen uit hun comfortzone te halen en in aanraking te brengen met anderen.

– OPENHEID

Ook werd er veelvuldig een vurig pleidooi gehouden voor het vergroten van de 'openheid' van kunst en cultuur in de stad. De deelnemers wilden graag eenvoudiger toegang krijgen tot de kennis van professionals en instellingen. Bijvoorbeeld door meer gerichte uitleg bij tentoonstellingen in musea. Nu is de drempel om binnen te stappen bij bijvoorbeeld musea voor mensen die in het dagelijks leven niet veel in aanraking komen met kunst en cultuur vaak te hoog. Maar ook in praktische zin door de tarieven van cursussen, voorstellingen, tentoonstellingen en andere culturele activiteiten beter aan te laten sluiten bij het inkomen van een grotere groep burgers. Het ging de deelnemers dus niet om het aanpassen en versimpelen van het aanbod zelf, maar om het vereenvoudigen van de toegang tot het aanbod.

– ZELFREGIE

De term 'zelfregie' kwam wellicht het minst expliciet tot uiting in de gesprekken, maar was impliciet misschien wel het belangrijkste thema voor de deelnemers. In ieder geval het thema dat de meeste emoties losmaakte. Het belang van vrijwilligers en burgers die zelf het heft in handen nemen werd veelvuldig aangehaald. Op buurtniveau zijn het met name deze informele culturele infrastructures die het verschil maken voor een grote groep mensen. De activiteiten die hier uit voortkomen werden door velen als zeer waardevol ervaren. Bijvoorbeeld de gratis vioolklas in Wittevrouwenveld geeft kinderen uit een kwetsbaar milieu de kans om boven zichzelf uit te stijgen. Door de bezuinigingen staan veel van dit soort initiatieven echter onder druk. De discussies resulteerden daarom verschillende keren in een emotionele oproep aan de gemeente om de waarde van de informele culturele infrastructuur in wijken niet te onderschatten. Het dringende advies was om met name de invulling van initiatieven die gericht zijn op empowerment van buurtbewoners, of dit nu ouderen zijn of kinderen, aan de buurt zelf over te laten.

– DUURZAAMHEID

Het thema 'duurzaamheid' hangt nauw samen met het bovengenoemde thema 'zelfregie'. Een grote frustratie van de deelnemers zat in het feit dat initiatieven die met veel zorg en liefde voor de omgeving en medemens zijn opgestart, dreigen te verdwijnen door het wegvallen van de financiële ondersteuning. De vrees is dat in plaats daarvan weer nieuwe kortetermijnprojecten opgestart worden of nog erger, dat er helemaal niets voor in de plaats komt met sociale kaalslag tot gevolg. In een tijd waarin de nationale politiek de mond vol heeft van de participatiemaatschappij, is het cruciaal om ook langetermijninvesteringen op buurtniveau te doen. De continuïteit van de informele culturele infrastructuur moet gewaarborgd worden. De stad moet voortbouwen op draagvlak dat er is en niet steeds opnieuw beginnen. Daarvoor is het van belang om de bestaande initiatieven op buurtniveau in kaart te brengen.

– EDUCATIE

Er bestond grote eensgezindheid over het belang van 'educatie'. Enerzijds omdat vaardigheden om te verbeelden voor ieder mens een verrijking zijn en in belangrijke mate bijdragen aan het empathisch vermogen van een individu. Met name groepen die niet zondermeer toegang hebben tot kunst en cultuur zouden in ieder geval op school kennis moeten maken met de kracht van de verbeelding. Anderzijds was er een roep om meer educatie waarbij mensen de kans krijgen om zich verder te ontwikkelen. Zonder direct de behoefte te hebben om professioneel kunstenaar of muzikant te worden, is het voor de persoonlijke groei van mensen waardevol om naar buiten te kunnen treden met uitingen van creativiteit en om vaardigheden verder te ontwikkelen. Ook in deze context werd opgemerkt dat de tarieven van kunsteducatie vaak veel te hoog zijn.

– COÖPERATIEF

Er waren ook interessante momenten waarop de deelnemers het buurtniveau ontstegen en gezamenlijk nadachten over meer 'coöperatieve' modellen op een groter schaalniveau. Hierbij werden samenwerkingen genoemd in onder andere de Euregio, tussen culturele instellingen en tussen verschillende disciplines en vaardigheden. Aanleiding hiervoor was de gedachte dat het bouwen van bruggen kan leiden tot vernieuwende vormen van kunst en cultuur, in lijn met het eerder genoemde concept van 'a playful city'.

Hoewel de gesprekken zich in deze fase van plaatsbepaling hoofdzakelijk richtten op de positie die de deelnemers zelf innemen in het culturele landschap, werden al enkele concrete uitspraken gedaan over voorwaarde schepende acties die de samenleving zou moeten bewerkstelligen om bovenstaande maatschappelijke waarden te versterken:

– RUIMTE BIEDEN

Hierbij gaat het enerzijds over het letterlijk bieden van ruimte in de vorm van huisvesting. Leegstand, al dan niet tijdelijk, zou benut kunnen worden voor diverse creatieve invullingen en pilotprojecten. Anderzijds gaat het over het figuurlijk bieden van ruimte in de vorm van meer beslissingsruimte op buurtniveau, zodat burgers de mogelijkheid krijgen om eigen ideeën en ambities te verwezenlijken en te continueren.

– FINANCIËEL ONDERSTEUNEN

De informele culturele infrastructuur is van grote sociale waarde op buurtniveau. We zouden tot een investeringsmodel moeten komen, waarmee de continuïteit van deze infrastructuur wordt gewaarborgd.

– ACTIEF BENADEREN

Om het bereik van kunst en cultuur te vergroten is het noodzakelijk dat de 'formele partijen', als de gemeente en culturele instellingen, voortdurend in contact staat met de 'informele partijen' in de verschillende wijken. Het actief benaderen van burgers, al dan niet via een vast aanspreekpunt op buurtniveau, zal op de lange termijn de betrokkenheid van burgers vergroten en de samenwerking versterken.

Een veilige, vrije, authentieke, verbonden, open, zelf geregisseerde, duurzame, lerende en coöperatieve stad. Dat is kort samengevat de stad waarin de deelnemers van de *Stadsgesprekken Maastricht* graag willen wonen. Dat de deelnemers de rol van kunst en cultuur in dit landschap zien als middel om ieders blik steeds weer te openen en om bruggen te bouwen, biedt een veelbelovende basis voor een traject van radicale cultuurparticipatie. Het is een waardevolle bevestiging dat cultuur gezien wordt als een van de bouwstenen van onze maatschappij. Iets wat tegenwoordig niet vanzelfsprekend lijkt voor iedereen.

Stadsgesprek Heer, 27 juni 2015 © Hans van Eijsden

Terugkomdag op de Van Eyck Academie 11 juli © Hans van Eijsden

Terugkomdag op de Van Eyck Academie 11 juli © Hans van Eijsden

TUSSENTIJD'S BERAAD

HET REGISSEREN VAN GROEPSDYNAMIEK

De oogst die de tien stadsgesprekken hebben opgeleverd is boven verwachting. Tegelijkertijd maant het tot gepaste bescheidenheid. Het zijn veelomvattende begrippen, waarvan de betekenis niet eenvoudig is vast te stellen. Bovendien wordt de mate waarin deze eigenschappen verankerd zijn in de stad in iedere wijk en zelfs door iedere persoon anders ervaren. Het is echter de vraag of dat erg is. Het belangrijkste is dat burgers hierover in gesprek blijven met elkaar, zodat deze kernwaarden van de maatschappij bij iedereen op het netvlies blijven staan. Dat dit gelukt is tijdens de stadsgesprekken is in ieder geval al een grote winst. Maar hoe nu verder? Van begin af aan was het de bedoeling om deze serie stadsgesprekken af te sluiten met een zogeheten 'terugkomdag'. Vooraf niet precies wetende in welke vorm, maar in de overtuiging dat er minstens twee fasen doorlopen moesten worden om van een ware testcase voor radicale participatie te kunnen spreken. Het doel was om dieper op de oogst in te gaan en burgers ervan te doordringen dat het echt om een gezamenlijk traject gaat waarbij hun input en initiatieven uiterst serieus worden genomen. Naast de inhoudelijke oogst, legden een aantal andere observaties tijdens de stadsgesprekken een belangrijke basis voor de terugkomdag. Om te beginnen heeft het projectteam ervaren dat de vervolgstap zich pas echt uitkristalliseert gedurende het proces. De terugkomdag kreeg pas een goede vorm en invulling toen een groot deel van de stadsgesprekken al had plaatsgevonden. Een globaal idee was al eerder besproken, maar pas toen de contouren van het gezamenlijke vertrekpunt – de bovengenoemde maatschappelijke thema's – zichtbaar werden, ontstond er een helder beeld van de te nemen vervolgstap. Dit vereist geduld, het vertrouwen dat iedere fase ergens toe leidt én de flexibiliteit om de oorspronkelijke plannen voor de volgende fase te herzien.

Het belangrijkste voortschrijdende inzicht tijdens de stadsgesprekken was dat het slagen van (culturele) initiatieven grotendeels afhankelijk is van specifieke personen. Zo zijn niet enkel de personen die zich openlijk mengen in de discussies en vaak op de voorgrond treden, maar ook de stille krachten die achter de schermen bergen werk verzetten cruciaal voor het functioneren van een informele culturele infrastructuur. Naast de inhoudelijke thema's heeft het projectteam dan ook nog een tweede type oogst uit de stadsgesprekken gehaald. Enkele doorslaggevende rollen met specifieke eigenschappen zijn gedestilleerd uit de karakters die aanwezig waren tijdens stadsgesprekken en die ter sprake kwamen in de anekdotes van deelnemers (zie tabel 1).¹ Uit de stadsgesprekken bleek dat wanneer een groep is samengesteld uit een gunstige combinatie van karakters, er een ongelooflijk sterke en duurzame kracht ontstaat die daadwerkelijk het verschil maakt in een wijk. Voor de terugkomdag vormde dit het centrale vertrekpunt.

Tot slot bleek de aanwezigheid van een neutrale gespreksleider in deze fase van het participatietraject essentieel. Iemand die de focus van het gesprek kan bewaken en er voor kan zorgen dat iedereen wordt gehoord. Ook burgers zijn nog zoekende wat precies van hen wordt verwacht en wat zij zelf kunnen en willen bijdragen aan het cultuurbeleid. Het is echter wel van belang om hier te vermelden dat een dergelijke gespreksleider idealiter zo snel mogelijk overbodig wordt. Dat zou namelijk betekenen dat alle betrokken partijen er zelf van doordrongen zijn dat ze samen voor de taak staan om er met elkaar uit te komen. In deze beginfase, de start van een nieuwe werkwijze waarbij iedereen nog zoekende is naar zijn eigen rol, is een mediator echter gewenst.

¹ Deze lijst met rollen is hoofdzakelijk gebaseerd op de dynamiek en verhalen van de Stadsgesprekken Maastricht. Ter inspiratie is geput uit lezingen van Klaus Overmeyer (Studio Urban Catalyst) en Ester van de Wiel (ontwerper publieke ruimte) over rollen in participatieve projecten. Mogelijk kan deze lijst aangescherpt en uitgebreid worden met behulp van meer praktijkervaring en bestaande literatuur.

ROL:	EIGENSCHAPPEN:
Kapitein	<ul style="list-style-type: none"> – visionair – lange termijn visie – spreekt de taal van alle betrokken partijen – leider – kan motiveren en delegeren – heeft kennis – vertrouwenwekkend – ervaren – durft (moeilijke) keuzes te maken – durft eisen te stellen <p>Let op:</p> <ul style="list-style-type: none"> – in ieder proces noodzakelijk – kan niet zonder stuurman
Stuurman	<ul style="list-style-type: none"> – realistisch denkvermogen – bewaakt kwaliteit en proces – contact met alle betrokken partijen – financieel beheer – mediator – nuchter – loyaal – zelfbewust <p>Let op:</p> <ul style="list-style-type: none"> – in ieder proces noodzakelijk – kan niet zonder kapitein
Nar	<ul style="list-style-type: none"> – kritisch – slim – ontregelaar – lef – empathisch – offensief – ‘underdog’ positie (blijft er altijd een beetje buiten) – reactief in plaats van actief
Pionier	<ul style="list-style-type: none"> – goed geïnformeerd / weet wat er speelt – ondernemend – sterke visie – activerend – eigenzinnig – vrije geest – idealist – heel veel energie (niet te stoppen) – neemt risico's / begeeft zich op ongebaande paden
Verzamelaar	<ul style="list-style-type: none"> – goede mensenkennis – diplomatiek – loyaal – geduldig – verbinden – goed in netwerken – kan zich dienstbaar opstellen – spin in het web
Klusser	<ul style="list-style-type: none"> – vakman – is constructief – harde werker – teamspeler – gaat er helemaal voor – praktisch – oplossingsgericht
Genieter	<ul style="list-style-type: none"> – open blik – nieuwsgierig – waardering voor kunst en cultuur – ondersteunend
Woordvoerder	<ul style="list-style-type: none"> – lef – diplomatiek – treed graag naar buiten / staat graag in het middelpunt – identificeert zich volledig met het project – goede communicatieve vaardigheden – is bestand tegen een stootje – contact met alle betrokkenen / belangrijke partijen

Tabel 1: Rollen die van belang zijn in een proces van 'radicale participatie', gebaseerd op specifieke karakters in anekdotes van de Stadsgesprekken Maastricht.

KOERS UITZETTEN

DE WEG NAAR VERNIEUWING

Tijdens de tien stadsgesprekken is inzicht verkregen in de elementen die de deelnemers het belangrijkste vinden in hun leefomgeving. De thema's getuigen van een grote mate van commitment van burgers bij de stad. Tegelijkertijd werd duidelijk dat ook zij zoekende zijn op welke manier ze een actieve rol kunnen innemen in het culturele landschap en wat ze daarbij kunnen verlangen van de lokale overheid. Een noodzakelijke vervolgstap was daarom om het 'koers uitzetten' zelf als proces centraal te stellen. De terugkomdag was daarom gericht op deze gezamenlijke zoektocht naar de benodigde rollen en bijbehorende verantwoordelijkheden, als essentiële voorwaarde voor het formuleren van stippen aan de horizon. Er werden twee testsituaties opgezet, waarbij de deelnemers – personen die al eerder meededen aan de stadsgesprekken – aan de slag gingen met een van de maatschappelijke thema's: vrijheid en veiligheid. De moderators waren enkel aanwezig om het gesprek vlot te trekken waar nodig en het projectteam observeerde de groepsdynamiek.

Het werd al snel duidelijk dat de weg vooruit niet eenvoudig is. Het verdelen van de rollen was een proces op zich en nam aardig wat tijd in beslag. Een discussie over de eigenschappen van de verschillende rollen maakte al in een vroeg stadium duidelijk dat ieders persoonlijke kader de verwachtingen en de interpretatie van de rollen in sterke mate beïnvloedde. Er volgde een zoektocht naar een rolverdeling waarin iedere deelnemer zich het meest herkende. Hierbij kwamen vragen naar voren als: hoe trefzeker kiest iedereen een rol? Hoe goed kent iedereen zichzelf en welke invloed heeft de groepsdruk op een dergelijke keuze? En wat als er geen natuurlijke leider is, zoals bij een groep waar de kapiteinsrol over bleef? Of als twee sterke persoonlijkheden juist dezelfde rol willen? De moderators poogden de groepen zo goed mogelijk door deze dilemma's heen te loodsen. Om de boot goed te laten varen is een goed georganiseerde bemanning immers vereist. Zodra geschakeld werd naar de inhoud, kregen beide kapiteins het al snel zwaar met het in het gareel houden van hun bemanning. Veel deelnemers vielen al snel uit hun rol en bleven hangen in hun persoonlijke frustraties over de stad, die niet altijd direct verband hielden met het centrale thema van de groep. Deze storm ging uiteindelijk liggen, maar beide boten lagen in de loop van de dag nog altijd stuurlaas in het water. Gaande weg, met hulp van de moderators, groeiden de kapiteins in hun rol en bij tijden ontstond er een meer constructieve groepsdynamiek en gerichte discussie. Maar op een onoplettend ogenblik was er bij een van de groepen ineens sprake van muiterij. De bemanning keerde zich tegen hun kapitein en zette een tegendraadse koers in. Mede door de tijdsdruk van het dagprogramma, was de stap naar het uitzetten van een heldere, gezamenlijk koers voor beide groepen nog een brug te ver.

Dit is in een notendop de groepsdynamiek die ontstond tijdens de terugkomdag. De dag was ingezet als vereenvoudigd experiment waarin burgers daadwerkelijk de touwtjes in handen kregen om tot beleidsuitgangspunten te komen voor een specifiek thema in relatie tot kunst en cultuur. Zoals gezegd, het doel was niet om daadwerkelijk tot beleidspunten te komen, maar om te observeren wat het delen van een dergelijke verantwoordelijkheid teweeg brengt in een groep waarin de rolverdeling niet bij voorbaat vast staat. Het was een boeiende dag met als belangrijkste les dat het complex is om gezamenlijk een koers uit te zetten als de verwachtingen, belangen en wensen van de deelnemers nog alle kanten uit gaan. De meerwaarde van het rollenspel was dat alle deelnemers konden ervaren dat zo lang mensen niet vol overtuiging hun positie innemen én de bijbehorende verantwoordelijkheden nemen, de groep als geheel maar moeizaam vooruit komt. Een groot aantal deelnemers wist bijvoorbeeld haarfijn uit te leggen wat er moest veranderen in de stad, maar vervolgens wilde eigenlijk niemand de kapiteinsrol oppakken. Uiteindelijk leken beide groepen vooral door de bijdrage van de nar vooruit te komen, omdat deze als advocaat van de duivel in staat was om de discussie op scherp te zetten. De stadsgesprekken hebben aangetoond dat het mogelijk is om met burgers op een hoog abstractieniveau over de stad te spreken, waarbij ze in staat zijn om zich te verplaatsen in de positie van anderen. Het uitschakelen van persoonlijke emoties blijft echter lastig en maken de groepsdynamiek kwetsbaar. Het is noodzakelijk om het proces van 'koers uitzetten' op te delen in behapbare stappen. De terugkomdag was daartoe een eerste experiment, dat zeker nog navolging verdient.

De stadsgesprekken hebben aangetoond dat het mogelijk is om met burgers op een hoog abstractieniveau over de stad te spreken, waarbij ze in staat zijn om zich te verplaatsen in de positie van anderen. Het uitschakelen van persoonlijke emoties blijft echter lastig en maken de groepsdynamiek kwetsbaar.

CONCLUSIES

CONDITIES VOOR 'RADICALE PARTICIPATIE'

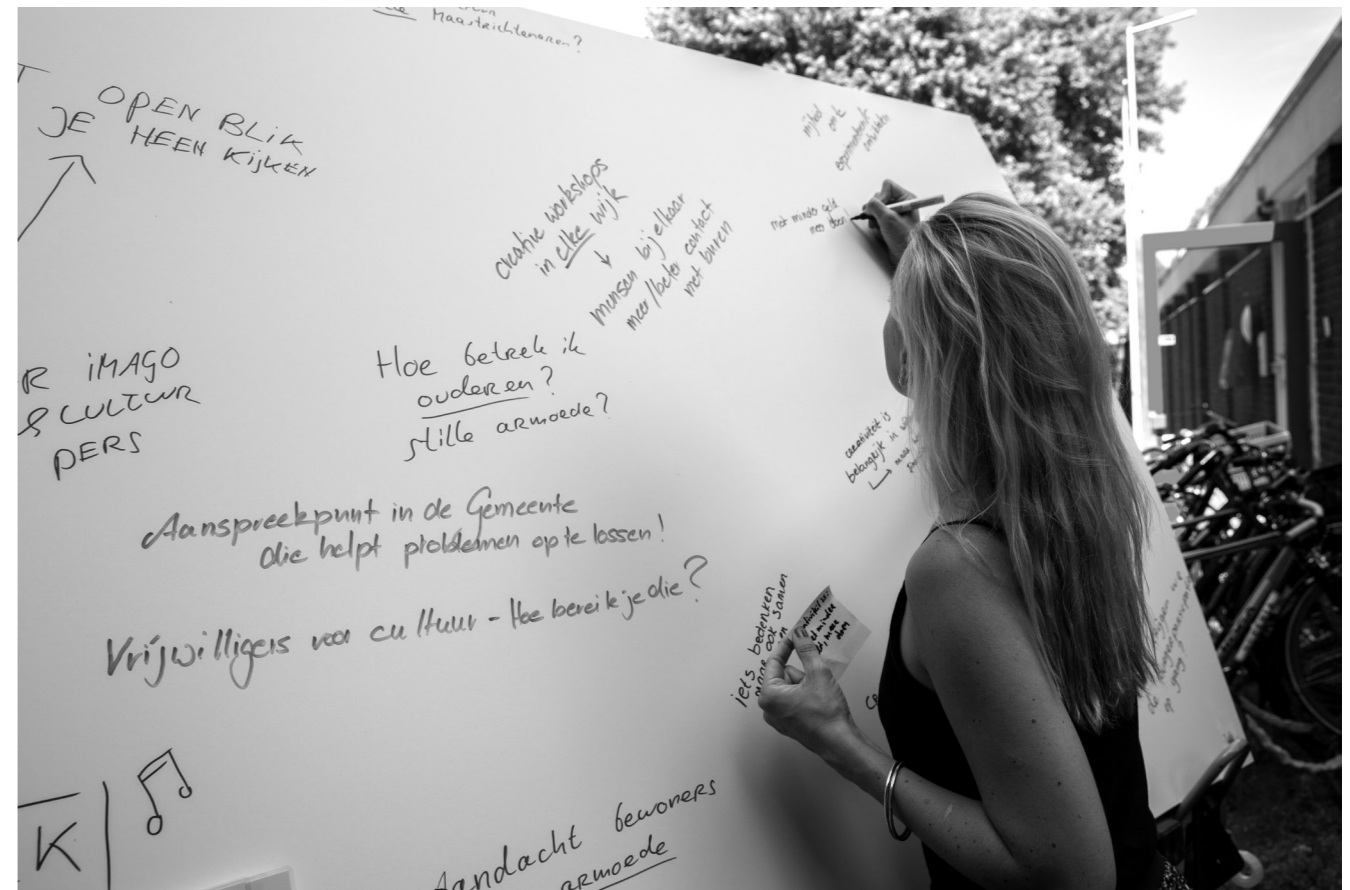
Zoals gezegd, de lat voor de *Stadsgesprekken Maastricht* lag hoog. Daadwerkelijk samen met de stad het beleid schrijven is een ambitie die vele malen hoger inzet dan de welbekende inspraak. Dit laatste gaat meestal over het creëren van draagvlak voor uitgangspunten die door de gemeente zelf zijn geformuleerd. Radicale participatie verschilt wezenlijk van deze aanpak doordat de betrokkenheid van andere partijen, zoals burgers en culturele instellingen, al veel eerder in het proces tot stand komt, namelijk in de fase waarin de uitgangspunten nog geformuleerd moeten worden. Wat dit precies betekent voor zowel de inhoud van het beleid als de positie van alle betrokken partijen is nog maar ten dele te overzien. Maar naar aanleiding van deze testcase voor radicale participatie in de context van het cultuurbeleid zijn al wel enkele voorzichtige conclusies te trekken.

In de eerste plaats is met dit experiment onderstreept dat radicale participatie alles behalve de weg van de minste weerstand is. Als de gemeente dit werkelijk serieus neemt, dan ontkomt ze er niet aan om zich over te geven aan een wezenlijk andere bestuursstijl waarin ze niet per definitie de kapiteinsrol heeft. De stadsgesprekken tonen aan dat een dergelijk proces organiseren en volgen behoorlijk complex is. Het is mens eigen om snel te vervallen in vertrouwde kaders en rolverdelingen, wat vaak resulteert in een afschuifcultuur. Deze nieuwe werkwijze verlangt echter dat korte metten wordt gemaakt met dergelijke gewoontes en vooraannames. Radicale participatie kán werken, maar alle betrokken partijen moeten zich dan terdege realiseren wat ze zich op de hals halen. Ze zullen samen in die boot moeten stappen, de stuurlaars overwinnen en de stormen doorstaan. De gemeente moet het lef hebben om twijfel toe te laten en te zeggen 'misschien weten wij het ook niet'. Daar staat tegenover dat burgers, culturele instellingen en andere actoren moeten accepteren dat de gemeente ook zoekende is. Ze moeten inzien dat ze hiermee een enorme kans krijgen om mede vorm te geven aan hun stad, maar dat dit niet vrijblijvend is en dus een grote verantwoordelijkheid met zich mee brengt. Kortom, radicale participatie verlangt van alle betrokken partijen het vermogen om te luisteren, om door taalbarrières heen te breken, om frustraties te analyseren, om niet alleen initiatief te tonen maar ook de verantwoordelijkheid daarvoor te nemen, om het volste vertrouwen te hebben in elkaars intenties, om een dynamische planning te hanteren en om door te gaan, zelfs als dit betekent dat er lange tijd met tegenwind stroomopwaarts gepeddeld moet worden.

Een andere belangrijke observatie is dat radicale participatie met name in de beginfase een zeer actieve en vasthoudende benadering van alle burgers vraagt. Ondanks een actieve werving van deelnemers en het aanspreken van lokale netwerken in wijken, heeft het projectteam een deel van de bevolking niet weten te bereiken. De totale opkomst was in aantallen boven verwachting goed, maar de gemiddelde leeftijd lag nu rond de vijftig jaar. Voor het eventuele vervolg is een gedifferentieerde benadering van verschillende leeftijden, culturen, et cetera absoluut noodzakelijk. Het streven zou moeten zijn dat, in ieder geval in de beginfase, alle lagen van de bevolking vertegenwoordigd zijn in het participatietraject.

Een laatste aandachtspunt is dat in het traject van radicale participatie niet enkel de dialoog tussen lokale overheid en burgers moet plaatsvinden en parallel daar aan tevens gesprekken tussen de lokale overheid en culturele instellingen. De gemeente behoudt daarmee automatisch de leidende positie, terwijl het er juist om gaat dat de verschillende actoren het culturele landschap gezamenlijk vormgeven. In de stadsgesprekken is gebleken dat vanuit het perspectief van burgers de informele culturele infrastructuur net zo belangrijk is als de formele culturele infrastructuur van onder andere musea, cursus- en onderwijsinstellingen. Het is dus zaak om de essentiële waarde van beide type infrastructuren te onderkennen en in te zien dat het culturele landschap beide nodig heeft. In de eerste plaats als op zichzelf staande structuren, maar die daarnaast de dialoog aan moeten gaan op punten waar ze elkaar versterken. Hierbij spreekt de driehoek die Thije Adams, voormalig directeur Algemeen Cultuurbeleid, enkele jaren geleden al schetste voor het kunstbeleid tot de verbeelding, waarin de drie actoren in het culturele landschap – overheid en deskundigen aan de top, kunstenaars links onderaan en het publiek rechts onderaan – een gelijkwaardige relatie nastreven. Deze wederkerigheid tussen alle partijen in het culturele landschap is cruciaal voor het vervolgtraject.

Het is dus zaak om de essentiële waarde van beide type infrastructuren te onderkennen en in te zien dat het culturele landschap beide nodig heeft. In de eerste plaats als op zichzelf staande structuren, maar die daarnaast de dialoog aan moeten gaan op punten waar ze elkaar versterken.

Verzameling ideeën over creativiteit in de stad, Malpertuis 1 juli © Hans van Eijsden

De stadsgesprekken begonnen met als doel om te ontrafelen welke thema's er spelen in het dagelijks leven van burgers en om tegelijkertijd enkele kansen en dilemma's bloot te leggen in een traject van radicale cultuurparticipatie. Tout Maastricht en Van Eyck Mirror hopen met deze testcase voldoende basis gelegd te hebben voor een vervolgtraject met de ambitie om een dergelijke werkwijze meer structureel in te zetten in de beleidsvorming en -uitvoering in Maastricht. Een criticus zou kunnen zeggen: waarom al die moeite doen? Wat pleit er eigenlijk voor een meer radicale vorm van participatie? Tout Maastricht en Van Eyck Mirror zijn er van overtuigd dat een samenleving die het gewend is om samen te werken en elkaar serieus te nemen, sterker en flexibeler is dan ooit. Bovendien is het mogelijk om het beleid beter en sneller aan te laten sluiten op maatschappelijke tendensen, doordat formele en informele structuren nauw verweven zijn met elkaar. Het leidt tot een gemeenschap waarin ieder individu voor vol wordt aangezien en de mogelijkheid krijgt om zijn eigen positie te bepalen. Kortom, een samenleving waarin alle lagen van de bevolking vol zelfvertrouwen de toekomst tegemoet treden. En als we de redentatie van Eberhard van der Laan, burgemeester van Amsterdam, volgen in zijn vraagstelling voor de Nationale Wetenschapsagenda, zorgt zelfvertrouwen er voor dat mensen gelukkiger zijn, tot betere oplossingen komen voor problemen en fijner met elkaar omgaan.¹ Het is dus in het belang van de hele samenleving dat wordt ingezet op radicale participatie. Dit vergt niet alleen commitment van alle partijen, maar ook een forse investering in tijd en geld in de verdere vormgeving van het proces. De totstandkoming van een nieuwe rolverdeling en bestuursstijl is dusdanig complex, dat alle consequenties onmogelijk van te voren te overzien zijn. Op vergelijkbare wijze waarop de stadsgesprekken zijn ingezet, via een traject van *trial-and-error*, zal gezamenlijk gebouwd moeten worden aan een duurzame infrastructuur voor een vitale, toekomstbestendige stad. Een stad die bol staat van levende verhalen, mede gevoed door kunst en cultuur, wordt nooit star en verrijkt ieders leven.

¹ Zie: <http://www.wetenschapsagenda.nl/video/eberhard-van-der-laan/>.

COLOFON

Uitgegeven door Van Eyck, Meervoudig instituut voor beeldende kunst, ontwerp en reflectie in opdracht van de gemeente Maastricht, september 2015

Projectteam Stads gesprekken Maastricht:

TOUT MAASTRICHT:
onder leiding van Jaap van Royen

VAN EYCK MIRROR:
onder leiding van Rebekka Straetmans

PROJECTLEIDER:
Karin van Leeuwen

REPORTER:
Kirsten Rietbergen

OBSERVATOR EN AUTEUR:
Martine Zoeteman, Stadsvogels

MEDEWERKERS:
Sammie Pierik, Mart Mooren & Geerte Courtens

CREATIEVE GIDSEN:
José Schuringa & Rufus Hegeman

SIDEKICKS:
Frans Hermans, Wiel Eggen, John Martin,
Ed Silanoe & Manon Pachten

GESPREKSLEIDERS TERUGKOMDAG:
George Vogelaar, Tim van Wanroij & Bart Cosijn

CATERING:
Het Landhuis onder leiding van Bart Dekker

FOTOGRAAF:
Hans van Eijsden

FILM:
Richard Dols, VOYART films

ONTWERPER:
Meeus ontwerpt

DRUKKER:
Charles Nypels Lab, Van Eyck

Met dank aan alle deelnemers.

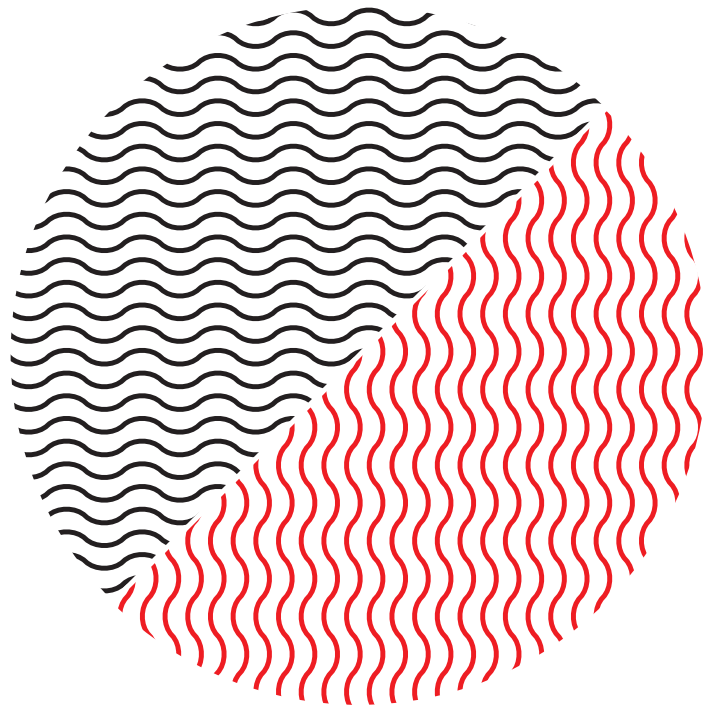
> **BEKIJK HIER DE FILM VAN
DE STADSGESPREKKEN**

BRONNEN

- Voor dit essay is uitvoerig geput uit de volgende bronnen:
- Documentatie, waaronder schriftelijke verslagen, video- en fotomateriaal, van de *Stadsgesprekken Maastricht* die in juli 2015 werden georganiseerd door Tout Maastricht en Van Eyck Mirror in opdracht van de gemeente Maastricht. Deze documentatie is op verzoek in te zien bij Tout Maastricht en Van Eyck Mirror.
 - Verder zijn de volgende beleidsstukken geraadpleegd:
 - Brief Minister Bussemaker (2015). 'Ruimte voor cultuur. Uitgangspunten cultuurbeleid 2017-2020.' Te downloaden via: http://www.cultuur.nl/upload/documents/tinymce/Ruimte_voor_cultuur_Uitgangspunten_cultuurbeleid_2017-2020.pdf
 - Raad voor Cultuur (2015). 'Agenda Cultuur. 2017-2020 en verder.' Te downloaden via: <http://www.cultuur.nl/upload/documents/tinymce/Agenda-Cultuur.pdf>
 - Gemeente Maastricht (2015). Startnotitie: 'Cultuur, een rol van betekenis. Cultuuragenda 2017-2020.' (versie 31 maart 2015) Te downloaden via: http://www.gemeentemaastricht.nl/fileadmin/files/GeMa/Doc/05_BenO/Nota_Cultuur_2015.pdf
 - Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2015). Erik Schrijvers, Anne-Greet Keizer en Godfried Engbersen (red.). 'Cultuur herwaarderen.' Te downloaden via: http://www.wrr.nl/fileadmin/nl/publicaties/PDF-verkenningen/V30_web_Cultuur_herwaarderen.pdf
 - Raad voor Cultuur (2014). 'De Cultuurverkenning. Ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland.' Te downloaden via: http://www.cultuur.nl/upload/documents/tinymce/De_Cultuurverkenning.pdf
 - Verslag 'Cultuurdebat Maastricht: kies voor de stad', dat plaatsvond op 17 december 2014. Te downloaden via: <http://www.cultuur.nl/upload/documents/tinymce/Verslag-Cultuurdebat-Maastricht-17-december.pdf>
 - Ministerie van BZK (2013). 'De doe-democratie. Kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving.' Te downloaden via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/publicaties/2013/07/09/kabinetsnota-doe-democratie.html>
 - Gemeente Maastricht (2014). 'Kaderbrief 2014.' Te downloaden via: http://www.gemeentemaastricht.nl/fileadmin/files/GeMa/Doc/00_Algemeen/Kaderbrief_2014.pdf
 - Gemeente Maastricht (2014). 'Bijlagenboek Kaderbrief 2014.' Te downloaden via: <http://maastricht.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=925958/type=pdf>

TOUT
maastricht

www.toutmaastricht.nl

B 6 Verslagen raads werkgroep Cultuur (1), bijeenkomst innovatie cultuur 2015 (2) en stads- en informatieronde (3).

1. Verslagen raads werkgroep Cultuur

De bijeenkomsten van de raads werkgroep vonden plaats op de volgende data:

- 10 februari 2015
- 23 maart 2015
- 30 april 2015
- 10 juni 2015
- 14 juli 2015
- 22 september 2015
- 26 november 2015

De leden van de raads werkgroep zijn:

- Bibi van de Wouw (VVD)
- Wiel Nelissen (SPM)
- Jan Janssen (CDA)
- Guido Mertens (D66)
- Hans Passenier (Groenlinks)
- John Gunter (SP)

Ambtelijke ondersteuning bij de raads werkgroep (in wisselende samenstelling)”

- Dorothe van den Bosch
- Leo zum Vörde
- Carla Wetzels
- Jaap van Royen
- Paul Lambrechts
- Lincey Bastings

Bijeenkomst raads werkgroep 10 februari 2015

Agenda

1. Toelichting cultuurparticipatie Tout Maastricht (Jaap van Royen)

Tout Maastricht heeft de opdracht gekregen om de stad meer te betrekken bij kunst en cultuur. Tout Maastricht gaat in samenwerking met Jan van Eyck Mirror de stad bevragen. Er wordt op dit moment nog nagedacht over de vraag. De vraag die nu leidend is: Wat voor een creativiteit wilt u om zich heen?

Er zullen verschillen typen bijeenkomsten georganiseerd worden en doelgroepen zullen gericht/selectief worden uitgenodigd (narrow casting). Er zal een verslag worden gemaakt van de

bijeenkomst alsook een beeld (bijv. tentoonstelling, filmpje). In mei/juni 2015 zal de stadsbevraging plaatsvinden. Voor de zomer zullen de resultaten worden gedeeld met de raad.

Opmerkingen raadsleden:

- Hans Passenier vraagt of “cultuur” niet een betere term is dan “creativiteit”: Wat voor een cultuur wilt u om zich heen i.p.v. wat voor een creativiteit wilt u om zich heen?
- Raadsleden geven allemaal aan het goed te vinden dat een stadsbevraging plaatsvindt en waarderen dat er geëxperimenteerd wordt met “nieuwe manieren om de stad te betrekken”.
- Bibi van de Wouw vraagt zich hardop af of deze manier van werken onder “innovatie” van cultuur valt.

Reactie Jaap/team Cultuur:

- Jaap geeft de voorkeur aan creativiteit, omdat dat meer tot verbeelding spreekt. Uit zijn ervaring geeft hij aan dat cultuur vaak als iets “hoogs” wordt gezien.
- Jaap benadrukt dat antwoorden niet alleen worden opgehaald maar ook worden gedeeld.
- Er zijn ervaringen uitgewisseld met team Binnenstadvisie omdat de stadsbevraging vergelijkbaar is met het proces rondom binnenstadvisie: werkwijze, verwachtingenmanagement etc.
- Innovatie blijft een “ongelukkige” term

Afspraken:

- De raadswerkgroep is uitgenodigd om mee te denken over de vraag.
- De raadswerkgroep is uitgenodigd om suggesties te doen voor “bijeenkomsten” waarin de vraag behandeld wordt. Dit kan bijvoorbeeld ook een politieke sessie zijn, bevraging in de eigen partij of met hun eigen achterban.

2. Landelijk: tien overwegingen voor de Raad voor Cultuur

Leo zum Vorde licht de notitie met tien overwegingen toe. Hij drukt raadsleden op het hart dat de wereld van cultuur behoorlijk aan het veranderen is en dat we als gemeente, in onze relevante omgeving, propositiekracht moeten hebben richting Den Haag, veld (culturele instellingen), de inwoners van Maastricht én de Euregio.

Opmerkingen raadsleden:

- Raadsleden geven aan het prettig te vinden om hier in meegenomen te worden.
- Hans Passenier vraagt wat de gemeente internationaal op het gebied van cultuur doet en met name in het kader van de internationale studenten.
- Er wordt gevraagd hoe de tripool gemeenten samenwerken

3. Vervolgafspraken

- Dorothé doet agendavoorstel voor een nieuwe bijeenkomst
- Raadsleden leveren bij Dorothé de onderwerpen aan die zij graag willen bespreken
- Dorothé stuurt de raadsleden de innovatieagenda toe.

Bijeenkomst raads werkgroep 23 maart 2015

Agenda

1. Toelichting notitie '*Cultuur, een rol van betekenis*' (Leo zum Vorde en Dorothé van den Bosch)

Deze start- en discussienotitie '*Cultuur, een rol van betekenis*' vormt het vertrekpunt voor een jaar waarin het gemeentelijk cultuurbeleid in opdracht van de Gemeenteraad, en in dialoog met de stad en de culturele spelers, herijkt gaat worden. Na de realisatie van de structurele bezuinigingen ('*Focus en Reductie*'), verschuift de aandacht nu naar de *nieuwe* kansen voor kunst en cultuur.

De notitie dient twee doelen:

1. Bij de gesprekken in Maastricht over de innovatieagenda cultuur en besluitvorming over de inzet van het innovatiebudget uit het Bestuursakkoord (mei - december 2015);
2. Bij de onderhandelingen met Rijk en Provincie Limburg over het nieuwe cultuurplan 2017-2020 (juni 2015 - mei 2016).

Wat betreft het eerste doel, spreekt Dorothé de wens uit om een verdiepingssessie met de raad te organiseren aan de hand van deze notitie. Om tot een voorstel voor de innovatieagenda te komen gaat een integrale dialoog vooraf: dialoog met de gemeenteraad, met de stad (inwoners, bezoekers en ondernemers), dialoog met het culturele veld. Dorothé wil de raads werkgroep vragen om na te denken hoe die verdiepingssessie met de raad het best georganiseerd kan worden.

Wat betreft het tweede doel benadrukt Leo dat Maastricht met deze notitie een sterke positie wil innemen in het landelijke discours richting de nieuwe cultuurplanperiode 2017-2020. Maastricht legt, als één van de negen culturele brandpunten, op tafel welke thema's voor haar van belang zijn voor de nieuwe cultuurplanperiode. De stad wacht daarmee niet oordeel van de minister af, maar komt zelf met een eigen en unieke propositie.

Leo neemt samen met de raadsleden de inhoud van de notitie door.

Er wordt een aantal vragen gesteld:

Wiel Nelissen vraagt naar het proces: hoe is de notitie tot stand gekomen?

Leo geeft aan dat er voeten-op-tafel sessies zijn georganiseerd met het culturele veld. Ook hebben gesprekken plaatsgevonden met de raad voor cultuur en de G9 (culturele brandpunten). In december 2014 heeft in de Jan van Eyck academie een debat met de stad plaatsgevonden dat georganiseerd werd in samenwerking met Raad voor Cultuur. Leo voegt daaraan toe dat het proces daarmee niet is afgerond, de gesprekken gaan in volle gang door, het betreft immers een startnotitie. Jaap geeft aan dat Tout Maastricht samen met Jan van Eyck binnenkort start met de stadsbevraging.

Guido Mertens vraagt om verduidelijking van het proces met het Rijk en de Raad voor Cultuur.

Leo geeft aan dat de minister met een brief is gekomen waarin zij vragen stelt over de rijksgefinancierde instellingen, denk aan Opera Zuid, Jan van Eyck, Marres. De Raad voor Cultuur geeft vervolgens een advies over hoe de minister het best het geld kan besteden in de cultuursector. Aan de hand van dat advies komt de minister met voorstellen. Dit zal in juni 2015 zijn. Maastricht wil daarom nu met een propositie komen en het gesprek daarover voeren. Maastricht wil niet het

voorstel van de minister afwachten. Leo is immers van mening dat als we als stad ertoe doen, moeten we zelf met voorstellen komen.

Hans Passenier vraagt hoe we ervoor kunnen zorgen dat de grote en de kleine instellingen met elkaar in verbinding kunnen staan en ze zich cultureel kunnen ontwikkelen?

Leo geeft aan dat een belangrijke uitdaging is voor de stad. Op dit moment krijgen veel nieuwe, kleine cultuuruitingen nog te weinig mogelijkheden in Maastricht. Dat moet veranderen. Er zou ook meer wisselwerking moeten komen tussen traditioneel aanbod en nieuwe vormen van cultuurparticipatie. Denk aan initiatieven zoals project Sally. De grote klanten gaan naar het Rijk voor geld, de kleine doen een beroep op fondsen zoals Fonds Podiumkunsten.

De raadsleden geven dat het belangrijk is om te weten op welke manier je aantrekkelijk wenst te zijn als stad. Leo geeft daarbij aan dat het Rijk vooral specialisaties wil in steden en diversiteit: ene stad is klassieke muziek, andere stad is dansstad etc. Leo geeft aan dat we dit als stad natuurlijk nooit moeten willen.

Wiel Nelissen merkt tot slot op dat hij de amateurs mist in het stuk en deze nadrukkelijker naar voren moeten komen.

2. Vervolgafspraken

Dorotheé doet agendavoorstel voor een nieuwe bijeenkomst

Bijeenkomst raads werkgroep 30 april 2015

Agenda

1. Mededelingen

- Dorotheé geeft aan dat het College dinsdagochtend akkoord is gegaan met de startnotitie 'Cultuur, een rol van Betekenis' en het proces dat we de komende maanden met stad en culturele veld willen doorlopen. De wethouder heeft dinsdagmiddag de notitie tijdens de persbriefing gepresenteerd. De notitie is dinsdagmiddag met een begeleidend schrijven aan de voltallige raad en het culturele veld verstuurd.
- Wiel geeft aan verbaasd te zijn dat de wethouder niet bij deze bijeenkomst met de raads werkgroep aanwezig is. Dorotheé antwoordt hierop dat deze werkgroep bedoeld is om in een soort van denktank besluitvorming voor te bereiden los van de formele lijnen. Wiel vindt dit goed, maar vindt ook dat wanneer er notities / beleid besproken wordt een wethouder wel aanwezig moet zijn.

2. Startnotitie 'Cultuur, een rol van betekenis'

Twee doelen

Hans geeft aan dat het moeilijke van deze notitie is dat het twee doelen dient. Enerzijds gesprek in Maastricht opstarten over de innovatieagenda en anderzijds de onderhandelingen met het Rijk en de

provincie Limburg over het nieuwe cultuurplan (2017-2020). Hans is in dat kader benieuwd naar het proces.

Proces Innovatieagenda

Hans vraagt naar het proces achter de startnotitie 'Cultuur, een rol van betekenis'.

Dorothe verwijst voor de planning van het proces naar de tabel in de collegenota (pagina 7). De verwachting is dat het proces in december 2015 is afgerond.

Gegeven dat we de instellingen vragen om in ketens samen te werken en om gezamenlijk met voorstellen te komen, uit Hans zijn zorg of de instellingen dan nog wel voldoende tijd hebben. Leo geeft aan dat er georganiseerde overleggen zijn van de ketens (in het kader van Cultuurplan 2017-2020) en ze daar al tot voorstellen kunnen komen. Dorothe vult daarbij aan, mochten we er in december 2015 niet uit zijn over hoe de € 1mln innovatiegeld voor cultuur besteed gaat worden, en we kunnen uitleggen waarom, dan gaan we terug naar college en vragen we om extra tijd.

Leo en Dorothe geven aan dat er ambtelijk gesproken is over spelregels binnen het innovatieproces binnen cultuur. Dit moet nog verder worden uitgewerkt. Leo en Dorothe zeggen toe het proces de volgende raads werkgroep uitvoerig te bespreken.

Proces onderhandelingen cultuurplan 2017-2020

Anders dan andere jaren wachten we dit keer bij de onderhandelingen van het cultuurplan niet op het oordeel van de minister. De minister geeft op 20 mei a.s. aan wat ze met de landelijke, rijksgefinancierde culturele basisinfrastructuur (de BIS-instellingen), wil. Vroeger wachtten de steden gespannen of wat de minister besloot en waren opgelucht als de schade meeviel. Nu zeggen we: in de stad zit de kracht, de relevantie, en in de stad doen wij een voorstel over hoe wij denken dat ons cultuurbeleid eruit moet zien (startnotitie). En over die startnotitie gaan we met de stad in gesprek. We draaien het in feite om. We vragen nu aan de minister om geen onomkeerbare beslissingen te maken en ons de tijd te geven om met de stad in gesprek te gaan over ons cultuurbeleid.

Actualisatie van de planning van het onderhandelingsproces cultuurplan:

- 4 juni 2015: presentatie uitgangspuntenbrief minister
- eind juni 2015: debat Tweede Kamer over uitgangspuntenbrief minister
- 1 okt 2015: publicatie regeling over BIS-instellingen
- 1 dec 2015: start aanvraagprocedure BIS-instellingen
- 1 februari 2016: einde aanvraagprocedure BIS-instellingen
- half februari 2016: adviesaanvraag van minister over BIS-instellingen aan Raad voor Cultuur
- juni 2016: ambtelijk en bestuurlijk overleg over advies BIS (hieraan neemt de stad deel)

Kaderstelling

Wiel vraagt of nog kan worden afgeweken van de startnotitie, omdat het al erg kaderstellend lijkt. Dorothe en Leo geven aan dat zeker kan worden afgeweken van de thema's die nu in de startnotitie zijn genoemd wanneer dit naar voren komt in dialoog met het veld en de stad. Benadrukt wordt dat we nu niet vanaf 0 beginnen. Om tot deze startnotitie te komen zijn er vele zgn. voeten-op-tafel-sessies met het culturele veld georganiseerd. Het culturele veld heeft aangegeven dat de belangrijkste thema's in de startnotitie staan.

Inhoud

Wiel wil graag de doelgroep 'ouderen' terugzien in de notitie. Jongeren en studenten zijn immers ook een apart thema. Dorothé verwijst naar de alinea op pagina 10 van de notitie:

“Cultuurparticipatie heeft een één op één-relatie met het vraagstuk van de relevantie. Bij het herijken van het concept ‘participatie’ zijn de volgende vragen ‘verplichte kost’: in hoeverre kunnen we ons verhouden tot grote sociaal demografische verschuivingen in de stad, b.v. het vraagstuk van vergrijzing. De bedoeling is om dit verder met het veld uit te diepen en daarbij enerzijds te kijken naar het advies van de RMO en RVC aan de minister naar aanleiding van haar adviesaanvraag aan beide organen en anderzijds naar good practices die we ook al in Maastricht kennen. (Nederlandse dansdagen met het project 'Act your Age', project via Tout Maastricht, theater op locatie/verzorgingshuis en daaraan gereleerde thema's etc.)”

3. Voorbereiden verbreding in de raad rondom startnotitie 'Cultuur, en rol van betekenis'

Dorothé vraagt aan de raadsleden hoe zij verbreding in de raad op dit thema voor zich zien.

Hans doet de suggestie om themasessies rondom de stadsvisie als voorbeeld te nemen. Aan deze sessies namen namelijk zowel raadsleden als burgers deel.

Bibi geeft aan behoefte te hebben aan een sessie met enkel raadsleden, omdat daar ook een belangrijke discussie gevoerd moet worden.

Dorothé licht toe dat er natuurlijk al veel wordt georganiseerd met burgers in de stad rond cultuurbeleid en raadsleden daaraan deel kunnen nemen. Dit betreft de stadsbevraging van Tout Maastricht i.s.m. Jan van Eyck Mirror en ook het ketenoverleg van het culturele veld. Dorothé zorgt dat de raadsleden hiervoor een uitnodiging ontvangen.

Afgesproken wordt om op 22 september 2015 een raadsavond te organiseren. Een soort minisymposium waar een aantal thema's die in de startnotitie aan de orde komen, worden uitgediept. Een voorbeeld van een thema is maatschappelijke impact: Hoe meten we de maatschappelijke impact van cultuur? Hiervoor zouden we een gastspreker van de UM kunnen uitnodigen.

4. Vervolgafspraken

- Het Presidium ontvangt een verzoek voor een stad- en informatieronde voor innovatie cultuur
- De volgende raads werkgroep bijeenkomst is 10 juni a.s. om 16.30u.
- Proces innovatieagenda
- Verslag en agenda worden vooraf toegestuurd.
- De documenten aan Wiel worden in een Word-versie toegestuurd.

Verslag bijeenkomst raads werkgroep op 10 juni 2015

Agenda

1. Mededelingen

Op verzoek van de raads werkgroep is wethouder Damsma uitgenodigd voor deze bijeenkomst. Wethouder Damsma is vandaag helaas verhinderd wegens een overleg in Den Haag. Afsproken is dat de wethouder een keer zal aansluiten bij de raads werkgroep, maar zeker niet structureel. De raads werkgroep blijft namelijk een denktank waar besluitvorming los van de formele lijnen wordt voorbereid.

2. Innovatieagenda

In het Bestuursakkoord is er naast en volgend op de structurele bezuiniging op Kunst & Cultuur (de vaststelling van Begroting 2015) een innovatieopdracht cultuur geformuleerd. Bij de kaderbrief 2015 is hieraan 1 miljoen euro gekoppeld uit het investeringsfonds restgelden MCH2018.

De innovatieagenda cultuur wordt eind 2015 ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. Aan dat voorstel gaat een integrale dialoog vooraf: dialoog met gemeenteraad, dialoog met de stad en dialoog met het culturele veld.

Dialoog met de Gemeenteraad

Het Presidium is akkoord met het voorstel om een stads- en informatieronde te houden over innovatie cultuur op dinsdag 22 september van 19.00u tot 21.00u. De vorige keer hebben we met elkaar een beeld ontwikkeld van een mini-symposium waarin over een drietal thema's uit de startnotitie van het innovatieproces 'Cultuur, een Rol van Betekenis' wordt doorgesproken onder leiding van experts die werkzaam zijn binnen de gekozen thema's.

Dialoog met het culturele veld

Er zijn vijf dialoogsessies met het culturele veld: dialoog creatieve industrie, dialoog cultuurproductie en talentontwikkeling, dialoog erfgoed en identiteit, dialoog amateurkunsten en dialoog crowdsourced projecten en jongerencultuur. Raadsleden zijn van harte welkom. Het overzicht met data en locaties van de dialoogsessies is met de raads werkgroep gedeeld.

Dialoog met de stad

Jaap van Royen en Karin van Leeuwen geven uitleg over de stadswandelingen die zij vanuit Tout Maastricht i.s.m. Jan van Eyck Mirror in opdracht van de gemeente Maastricht organiseren. Er vinden in totaal 15 wandelingen plaats in 5 stadsdelen (Wyck, Heer, Malberg, Daalhof en Wittevrouwenveld). De wandelingen vinden drie maal daags plaats op woensdag en op zondag gedurende de periode 24 juni t/m 8 juli 2015. De stadswandeling duurt ca. 45 minuten. Daarna is er een gezellige samenkomst van een hapje en een drankje waarna de hoofdvraag 'in wat voor stad wil jij wonen' met elkaar verkend wordt.

Er is breed gecommuniceerd over de stadswandelingen: website Tout, website gemeente Maastricht, stadskrant, sociale media kanalen etc. Ook zijn er gericht mensen uitgenodigd die in de buurt wonen of werken of op een andere manier een (sleutel)rol vervullen. We vragen mensen om zich vooraf aan te melden op de website van Tout Maastricht. Bij de aanmelding vragen we de mensen een

online vragenformulier in te vullen. Dit vragenformulier biedt inzicht in de representativiteit van de deelnemers voor de stad Maastricht.

Het is de bedoeling dat het een gesprek wordt tussen mensen en niet tussen inwoners en de gemeente. Alles mag gezegd worden. Niets is fout. De gids zal creativiteit en een eigen inbreng stimuleren en daartoe ruimschoots de kans bieden. De input van de deelnemers aan de wandelingen wordt vastgelegd in een schriftelijk verslag alsook in een artistiek beeld. We beloven de deelnemers dat we hun ideeën meenemen in het denken over cultuurinnovatie in de stad. Dat wil zeggen dat we hun ideeën overhandigen aan de Gemeenteraad en het College.

Na de wandelingen, zal er een terugkomdag georganiseerd worden op 11 juli a.s. in de Jan van Eyck. Op deze dag werken de deelnemers in workshops gezamenlijk de verzamelde beelden uit. We hopen dat we de enthousiaste groep mensen die naar de terugkomdag wil komen, langere tijd aan ons kunnen binden in de vorm van een stadstafel. Een representatieve stadstafel waaraan we culturele vraagstukken aan kunnen voorleggen zou een welkom duurzaam effect kunnen zijn van het participatietraject.

Meer informatie over de stadswandelingen is te vinden op www.toutmaastricht.nl. Raadsleden zijn van harte welkom. Vooraf aanmelden is verplicht en kan via de website.

Opmerkingen

- De opzet van de dialoogsessies en de stadswandelingen wordt goed ontvangen. Raadsleden geven aan graag aanwezig te willen zijn bij enkele dialoogsessies en stadswandelingen.
- Wiel Nelissen geeft aan dat de Universiteit Maastricht zich onvoldoende betrokken voelt bij het innovatietraject Cultuur.

3. Uitgangspuntenbrief 'Ruimte voor cultuur' van minister Bussemaker

Op 25 juni a.s. vindt er in de Tweede Kamer het debat plaats over de uitgangspuntenbrief van de minister.

De instellingen kunnen bij het ministerie van OCW een aanvraag indienen om onderdeel te worden van de Landelijke Culturele Basisinfrastructuur (BIS).

Op Prinsjesdag deelt de minister haar besluit over de BIS mede.

Leo licht een aantal belangrijke zaken uit de Uitgangspuntenbrief van minister toe:

1. De minister gaat redelijk positief in op de stelling dat stedelijkheid een belangrijke (inhoudelijke) context voor cultuurproductie en -consumptie is, zoals dat al langer door ook Maastricht en G9 wordt betoogd.
2. Jan van Eijck: minister blijft ondersteunen als nu.
3. Marres: er blijven 6 presentatie-instellingen, maar niet meer met de huidige normbedragen (wordt een bandbreedte van plus of min 10% van huidige bedragen) én ze laat huidige standplaatsen los maar vraagt Raad voor Cultuur wél bij oordeel rekening te houden met 'geografische spreiding'.
4. Orkest: ze houden de huidige (tot nu toe tijdelijke) extra budget voor 'samenwerking'. O.a. richting de opera instellingen. Verwachting is dat ná het komende cultuurplan toch weer discussie over het aantal orkesten in Nederland komt. Er komt namelijk een orkest bij (Metropole Orkest: populair) terwijl er nu onderhuids al geklaagd wordt over teveel.

5. Opera Zuid: minister volgt niet de gedachte van Raad voor Cultuur die pleit voor fusie opera Enschede en Maastricht. Dus alles blijft bij het bestaande, waarbij minister wil dat er juist meer samenwerking tussen orkest en opera in beide steden plaats gaat vinden. En dat ligt volstrekt in de lijn: orkest en opera alhier zouden radicaal en conceptueel sterker moeten optrekken opdat binnen driehoek Aken, Luik en Maastricht op gebied van klassiek muziektheater echt nieuwe praktijken ontwikkeld worden waarmee tegelijkertijd een landelijke positionering aan inhoudelijk belang (en legitimatie) wint. De minister biedt hiertoe nu nadrukkelijk ruimte.
6. Stadstheatergezelschap TGM: blijft als nu. Op het punt van talentontwikkeling kennen we alhier 'Via Zuid' (initiatief, op druk onzerzijds, van Toneelacademie, Dansdagen, festival Cultura Nova en Jeugdtheatergroep Het Laagland). Minister biedt meer budget, via Fonds Podiumkunsten, om deze talentontwikkeling te ondersteunen.
7. De minister heeft het bij herhaling en steeds vaker over de eis van matching door lagere overheden (bij bepaalde onderwerpen).
8. De minister wil 'de huidige periode' gebruiken om met 'stedelijke regio's' in de toekomst voortaan te komen tot gezamenlijke adviesaanvraag aan Raad voor Cultuur. Met zo'n aanvraag start elke vier jaar het circus rond inhoudelijke overleggen en debatten omtrent richting nieuwe cultuurbeleid.
9. Over een groep culturele instellingen of functies wordt in beleidsbrief minister niet gesproken omdat die onder regime van cultuurfondsen vallen, zoals Bureau Europa, Project Sally, Hoge Fronten etc.
10. Tot slot: de minister wil meer inhoudelijke weging en minder cijferfetisjisme bij beoordeling en verantwoording. Ook G9-punt. Zij heeft een interessante bouwsteen geleverd: de BIS-monitor. Een instrument voor instellingen om via zelfevaluatie beter zicht te ontwikkelen op drie kernwaarden: de culturele, de maatschappelijke, de economische. Sinds kort op internet te vinden en te gebruiken door alle instellingen die nu rijks subsidie gaan aanvragen voor een nieuw cultuurplan.

Conclusie:

Veel van wat minister wil ligt in lijn met 'Cultuur, een Rol van Betekenis'. We hebben dan ook intensief aan voortraject meegedaan.

4. Stads- en informatieronde 22 september a.s.

Thema's die door de raadsleden worden aangedragen:

- diversiteit (kleine en grote culturele gezelschappen)
- culturele carrières
- Kunstvakonderwijs in Maastricht
Kunstvakonderwijs is te intern gericht. Hoe kunnen de twee kapitalen Arts and Science elkaar op een hoger plan trekken?
- gemeentelijke basisinfrastructuur
- wegen en meten

Verslag bijeenkomst raads werkgroep 14 juli 2015

Agenda

1. Mededelingen

Zowel de cultuurdialogen met het culturele veld als de stadswandelingen zijn goed verlopen.

De dialogen waren goed bezocht en constructief. De dialoog Amateurkunsten was zelfs zeer goed bezocht (met meer dan 50 personen). De dialoog crowdsourced projecten en jongerencultuur was het slechtst bezocht. De laatstgenoemde sessie vond plaats op het Scenes Connected in de hoop op die manier beter aan te sluiten bij de doelgroep. Helaas kwamen er weinig jongeren op af, maar de jongeren die aanwezig waren brachten waardevolle input mee. De cultuurdialogen werden goed ontvangen. De deelnemers stonden er positief in wat leidde tot waardevolle discussies. Ook werd de vorm 'dialoogsessie' goed ontvangen. Deelnemers hebben aangegeven het een prettige manier van werken te vinden en deze werkwijze te willen continueren. De aandachtspunten uit de dialoogsessies nemen we vandaag door. Binnenkort, zodra het vervolgproces helder is, ontvangen het culturele veld, de voltallige gemeenteraad en het College van B&W de aandachtspunten alsook de verslagen van de dialoogsessies.

De stadswandelingen zijn eveneens goed verlopen. We hebben nog geen verslag van de stadswandelingen. Daar zijn Tout Maastricht en Jan van Eyck Mirror mee bezig. Afgelopen zaterdag, 11 juli jl., heeft de terugkomdag plaatsgevonden. Tijdens deze terugkomdag zijn de thema's die tijdens de stadswandelingen aan bod zijn gekomen, nader uitgewerkt in een plan van aanpak. Bibi en Hans geven aan bij terugkomdag aanwezig te zijn geweest. Ze vonden het een geslaagde middag. Als verbeterpuntje voor een dergelijke sessie geeft Bibi mee dat 'het gebruik van rollen' soms verlamd werkte en de volgende keer de inzet van goede gespreksleiders voldoende is. De verslaglegging van de stadsgesprekken en de terugkomdag zal uiteraard ook met de gemeenteraad worden gedeeld.

2. Aandachtspunten dialoogsessies

De aandachtspunten van de dialoogsessies worden doorgenomen.

Wiel geeft aan dat het belangrijk is dat deze aandachtspunten ook met het KOM worden gedeeld.

3. Stads- en informatieronde 22 september a.s.

Uit de bespreking van de dialoogsessies blijkt dat de volgende onderwerpen interessant zijn voor de raadsavond:

- Vraagstuk: hoe kan de gemeente haar opdrachtgeverschap richting culturele instellingen het best invullen? (Wat vragen we van de instellingen en hoe organiseren we dat?)
- Meten van maatschappelijke impact van cultuur (Wanneer doet het ertoe?)
- Cultuurparticipatie
Zowel in de context van maakpraktijken als nieuwe eigentijdse vormen van cultuurparticipatie. Denk aan een game design club. Jongeren worden tegenwoordig geen lid meer van een harmonie of fanfare.

Verslag bijeenkomst raads werkgroep 22 september 2015

1. Terugkoppeling stads- en informatieronde 22 september

Er wordt positief teruggekeken op de stads- en informatieronde. De raadsleden geven aan dat de volgende zaken aan bod dienen te komen in de innovatieagenda:

- Ambities formuleren op de verschillende thema's
- Kaders formuleren voor het verdelen van geld
- Niet meten, maar vertrouwen. Technieken inbouwen in de innovatieagenda om die koers vast te houden: collectieve voorstellen, werken met een ketenorganisator etc.
- Het open proces. De totstandkoming van de innovatieagenda is een open proces, waarbij we met de hele stad hebben samengewerkt en waarvan de hele stad eigenaar is. Daar mogen we trots op zijn en uitdragen.

2. Vervolgafspraken

Tijdens de volgende raadsgroep worden de voorstellen voor de innovatieagenda Cultuur besproken.

Verslag bijeenkomst raads werkgroep 26 november 2015

1. Besluitvorming rondom innovatieagenda

De besluitvorming van de innovatieagenda wordt in de gemeenteraad voorbereid middels een stadsronde en een raadsronde.

De vraag of er nog behoefte is aan een stadsronde na zo'n open proces als de innovatieagenda wordt hardop gesteld. Geantwoord wordt dat er zeker nog behoefte is aan een stadsronde.

2. Innovatieagenda Cultuur

Paul schetst het proces tot nu toe en gaat in op de dialogen die tot nu toe gevoerd zijn.

Wethouder Damsma geeft een korte toelichting op het proces en de opbrengst tot nu toe. Ze spreekt de wens uit dat er ook in de toekomst het culturele veld met elkaar in gesprek blijft.

Bibi geeft aan dat de bijeenkomst in CC op 16 sept inspirerend was, met name de pitches, en dat het ook goed zou zijn om iets dergelijks voor de raad te organiseren.

Paul vraagt aan de raadsleden of zij nog opmerkingen/toevoegingen hebben op de stukken die ook zijn gedeeld met de deelnemers van de laatste stadsdialogen.

Hans: herkenbaar. Roept wel de vraag op: Wat dan? En hebben wij wel het hele culturele veld benoemd? Zoals e-cultuur en architectuur. Wat hoort bij de basisinfrastructuur? Goed uitgangspunt voor de volgende stap.

Bibi: herkenbaar stuk. Moet overal de overheid een rol spelen? Dat geeft ze aan als belangrijk aandachtspunt. Misschien is het ook wel innovatief om hun te helpen om niet zo op de overheid te leunen.

John: In hoeverre ben je de terugtrekkende overheid? En zijn we hiermee compleet?

Guido: Geniet vooral al van het proces tot nu toe. Vertrouwen is ook groot.

Vraag van Hans: hoe wordt de volgende stap (smart) geformuleerd?

Paul geeft aan dat we te maken hebben met het cultuurplan van de raad van cultuur en tegelijkertijd met onze eigen innovatieagenda. Dat zal deels op elkaar aansluiten. Er is een relatie met de innovatiegelden en de manier waarop we op langere termijn met kunst en cultuur willen omgaan.

Leo geeft aan dat er op basisinfrastructuur in Nederland geen grote veranderingen te verwachten zijn de komende 4 jaren.

De ambitie van Maastricht is erop gericht als relevante omgeving met een propositie te komen als start van het nieuwe proces voor de raad van cultuur.

Paul licht toe hoe het vervolg eruit ziet aan de hand van het schema dat is gemaakt naar aanleiding van de dialoogsessies.

Uitnodiging naar de raads werkgroep om dit nog nader aan te scherpen.

Aandachtspunt: hoe ga je die tenderregeling goed inrichten?

De raads werkgroep wacht nu het definitief voorstel van het college af. Ze verwachten geen verrassende zaken. De verdeling van het geld is verder aan de politiek. Het debat wordt nu verder in de raad gevoerd.

Geen vragen voor de rondvraag.

2. Bijeenkomst innovatie Cultuur

Datum: woensdag 16 september van 19u tot 21u

Plaats: stadshal Centre Ceramique

Doel van de bijeenkomst is om de uitkomsten van de cultuurdialogen en de stadsgesprekken te delen met het culturele veld; inspirerende voorbeelden van innovatie te geven en afspraken te maken over het vervolgproces.

Moderator: Sybrand van der Werf

Tijd	Wat	Wie
18.45u – 19.00u	Inloop met koffie/thee	
19.00u - 19.00u	Welkom & Inleiding	Wethouder Damsma
19.10u – 19.30u	Terugkoppeling Cultuurdialogen	Gemeente Maastricht: Paul Lambrechts
	Terugkoppeling Stadsgesprekken	Jan van Eyck Mirror en Tout Maastricht: Rebekka Straetmans
19.30u – 20.00u	Pitches (max.5 minuten) & gesprek met publiek	
	Pitch 1 Innovatie cultuurparticipatie 'oprichten van 6 productiegroepen in de wijken van Maastricht'	Tout Maastricht: Jaap van Royen
	Pitch 2 Innovatie culturele veld 'gebruiken van nieuwe publieksstrategieën'	Philharmonie Zuid-Nederland: Stefan Rosu
	Pitch 3 Innovatie creatieve industrie "samenwerken, elkaar inspireren, zichtbaarheid vergroten en openstellen voor de omgeving in een broedplaats"	Werkgebouw: Jeanneke Brosky
20.00u – 20.15u	Afsluiting & vervolgspraken	Wethouder Damsma
20.15u – 21.00u	Borrel	

3. Verslag stads- en informatieronde innovatie cultuur

Datum: dinsdag 22 september van 17u tot 19u

Plaats: raadzaal Maastricht

Aanleiding stads- en informatieronde:

Om tot een nieuw kunst- en cultuurbeleid zijn twee trajecten opgestart waaraan de startnotitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' ten grondslag ligt:

1. Innovatietraject
Binnen het innovatietraject zijn in de zomer van 2015 cultuurdialogen en stadsgesprekken gehouden.
2. Cultuurplantraject
Binnen dit traject vinden er besprekingen en onderhandelingen plaats met culturele instellingen en overheden.

Doelstelling stads- en informatieronde:

- informeren van de raadsleden over de startnotitie rondom 'Cultuur, een Rol van Betekenis'
- informeren van de raadsleden over datgene wat is opgehaald middels de cultuurdialogen met het culturele veld en de stadsgesprekken met de burgers in het kader van het innovatietraject
- de raadsleden in de gelegenheid stellen om met elkaar te discussiëren over een aantal belangrijke thema's uit de startnotitie 'Cultuur, een Rol van Betekenis' en de rapportages van de cultuurdialogen alsook de stadsgesprekken

Programma stads- en informatieronde:

Wethouder Damsma opent de bijeenkomst gevolgd door drie korte lezingen op de volgende thema's:

- Innovatie kunst- en cultuurbeleid van Maastricht (Jaap van Royen en Paul Lambrechts)
Terugkoppeling stadsgesprekken en cultuurdialogen
- De relevante omgeving voor kunst- en cultuurbeleid van Maastricht (Jessica Capra)
Wat is de relevante omgeving van Maastricht en hoe verhoud je je daartoe?
- Het vraagstuk van 'opdrachtgeverschap versus klassieke subsidies' en het 'niet meten, maar wegen van de impact van cultuur'. (Quirijn van den Hoogen)
Hoe ga je als gemeente om met de culturele instellingen en hoe weeg je de impact van de cultuur?

De lezingen worden afgesloten met een debat onder leiding van een moderator.

Verslag:

1. Inleiding

Wethouder Damsma geeft haar reflectie op het innovatietraject:

- Er is een nieuwe rolverdeling nodig tussen overheid, cultuurmakers en publiek
Er groeit, in plaats van de 'klassieke' één-op-één relatie tussen overheid en cultuurmakers, een nieuwe, evenwichtiger rolverdeling of 'driehoek' tussen gemeente (overheid), makers en samenleving (of 'publiek'). Die rolverdeling roept interessante vragen op: Welke nieuwe verbindingen worden cruciaal om de impact van kunst en cultuur te verzekeren in de toekomst? Hoe brengen we het publiek beter in stelling als coproductent? Welke oude praktijken moeten écht op de schop? En hoe kunnen we de eerste stappen in die nieuwe rolverdeling straks ook belonen via een impuls uit het innovatiebudget?
- Er is mentale ruimte nodig om te experimenteren met de nieuwe rolverdeling
Maastricht als 'lerende stad', ook op het vlak van kunst- en cultuurproductie en participatie... Tijdens de cultuurdialogen hebben we met elkaar gesproken over eigenaarschap en gedebatteerd over de rollen van eenieder: wat is jouw rol en wat kan jij betekenen voor het innoverend vermogen voor de kunst- en cultuurproductie in deze stad. We willen graag een niveau van samenwerken bereiken dat gerust gezien kan worden als een 'cultureel contract', een overeenkomst waarbij we elkaar straks wederzijds op kunnen aanspreken.
- Er is innovatie nodig binnen ons eigen gemeentelijk beleid en onze eigen gemeentelijke culturele instellingen
Als stad moeten we zowel beleidsmatig als operationeel via onze eigen instellingen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Beleidsmatig betekent dit dat we zaken op een integrale manier moeten gaan aanpakken. Operationeel betekent dit een update van de rol van onze culturele instellingen (CC, Kumulus, Theater). De verschuiving van aanbodgericht naar verbinder en aanjager.

2. Innovatie kunst- en cultuurbeleid

Paul Lambrechts van de gemeente Maastricht geeft een toelichting op de cultuurdialogen:

De samenvattingen van de vijf cultuurdialogen (cultuurproductie & talentontwikkeling, Jongerencultuur & crowdsourced projecten, creatieve industrie, erfgoed & identiteit, cultuurparticipatie & amateurkunsten) passeren de revue (vastgelegd in document 'cultuurdialogen Maastricht')

Gelet op de datgene wat is opgehaald tijdens de cultuurdialogen, dienen in ieder geval de volgende elementen terug komen in de innovatieagenda Cultuur:

- Vul het opdrachtgeverschap anders in
- Werk integraal
- Maak de Euregionale ambitie waar
- Dus Focus, Finance en Freedom

Jaap van Royen van Tout Maastricht geeft, mede namens Rebekka Straatmans van de Jan van Eyck mirror, een toelichting op de stadsgesprekken (vastgelegd in document 'stadsgesprekken Maastricht').

Gelet op datgene wat is opgehaald tijdens de stadsgesprekken, dient de innovatieagenda duurzaam te investeren in een nieuwe rolverdeling. Radicale (cultuur)participatie betekent dat je het met een rolverdeling moet doen. Geef vrijheid aan burgers om (culturele) initiatieven te ontplooien en blijf investeren in de rolverdeling om als overheid, burgers en culturele instellingen om te werken aan cultuur.

3. Relevante omgeving

Jessica Capra van het netwerk Common Knowledge geeft inzicht in hoe de creative industrie zich verhoudt tot ontwikkelingen in de Euregio.

4. Vraagstukken 'opdrachtgeverschap vs. klassieke subsidies' en 'niet weten, maar wegen van de impact van cultuur'

Quirijn van den Hoogen van Rijksuniversiteit Groningen biedt inzicht in beide vraagstukken en sluit af met een aantal adviezen voor raadsleden.

- Maak simpele afspraken, maar weet dat er meer is
- Tellen mag, maar weet dat het beperkt is als instrument
- Ontkoppel beleidsformulering en beleidsevaluatie
- Zoek naar nieuwe bestuurlijke arrangementen
- Probeer te investeren in een cultuur van vertrouwen en niet in een afrekencultuur

5. Debat

Het debat wordt gevoerd rondom de volgende vragen:

- Hoe kan de gemeente zich bewegen van een directieve rol naar een meer faciliterende rol?
- Hoe kan de gemeente vrijheid en ruimte geven om creatief te zijn terwijl zij tegelijkertijd moet verantwoorden waar zij haar geld aan uitgeeft?
- Moeten we vooraf de impact bepalen of moeten we dat los durven laten? Zo ja, hoe doen we dat dan?